

Jaarverslag 2019

Inhoudsopgave

1. Kerncijfers	3
2. Bestuursverslag	4
2.1 Kernwaarden, missie, visie en strategie	6
2.2 Organisatie en governance	8
2.3 Het bestuur in 2019	13
2.4 Risicohouding, risicobeheersing en compliance	19
2.5 Financiële positie	26
2.6 Beleggingen	28
2.7 Pensioenen	35
2.8 Actuariële analyse van het resultaat	40
2.9 Uitvoeringskosten	41
2.10 Communicatie	44
2.11 Toekomst pensioenfonds	46
2.12 Vooruitzichten	47
3. Jaarrekening 2019	50
3.1 Balans per 31 december	50
3.2 Staat van baten en lasten	51
3.3 Kasstroomoverzicht	52
3.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening	53
3.5 Toelichting op balans en staat van baten en lasten	57
3.6 Risicobeheersing	68
3.7 Bestemming van het resultaat	75
3.8 Gebeurtenissen na balansdatum	75
4. Overige gegevens	77
4.1 Actuariële verklaring	77
4.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	80
4.3 Verslag van het intern toezicht	90
4.4 Verslag van de auditcommissie	100
4.5 Verslag van het verantwoordingsorgaan	103
4.6 Personalía	109
4.7 Samenvatting Pensioenreglement IDC 2015	112

1. Kerncijfers

1. Kerncijfers	2019	2018	2017	2016	2015
Financiële positie (x € 1 mln)					
Pensioenvermogen	1.408	1.338	1.379	1.400	1.366
Pensioenverplichtingen risico fonds	1.149	1.084	1.106	1.172	1.168
Pensioenverplichtingen risico deelnemers	18	12	10	6	3
Dekkingsgraad	120,6%	122,0%	123,7%	118,7%	116,6%
Beleidsdekkingsgraad	121,3%	125,0%	122,3%	114,5%	116,7%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,0%	104,0%	104,1%	104,1%
Vereiste dekkingsgraad	115,6%	116,2%	115,5%	116,0%	116,4%
Beleggingen (x € 1 mln)					
◦ Aandelen	295	235	303	272	252
◦ Indirect vastgoed	191	180	176	169	136
◦ Alternatieve beleggingen	48	54	65	88	110
◦ Credits	47	230	236	224	217
◦ Staatsobligaties	795	599	574	611	591
◦ Liquide middelen	11	24	9	23	49
Totaal Beleggingen risico fonds	1.387	1.322	1.364	1.387	1.356
Totaal Beleggingen risico deelnemers	18	12	10	6	3
Rendement					
Behaald jaarrendement	10,0%	1,6%	3,3%	7,5%	4,7%
Benchmark	11,3%	1,1%	3,4%	7,8%	3,3%
Behaald vijfjaarsrendement (op jaarbasis)	5,4%	7,5%	7,3%	8,5%	8,1%
Vijfjaarsbenchmark (op jaarbasis)	5,3%	6,8%	6,6%	7,5%	7,1%
Pensioenen (x € 1 mln)					
Ontvangen premies	3,8	3,4	3,4	3,5	6,5
Betaalde uitkeringen	62,4	63,2	64,3	66,3	67,7
Toeslag (indexatie)	2,00%	1,90%	1,35%	0,05%	0,35%
Inhaalindexatie**	-	€ 3,4 mln	-	-	-
Werkgevers en deelnemers					
Aantal werkgevers	6	7	7	7	9
◦ Actieven	542	514	479	466	833
◦ Slapers	2.957	2.974	3.060	3.113	2.814
◦ Gepensioneerden	6.687	6.904	7.092	7.292	7.472
Totaal aantal deelnemers	10.186	10.392	10.631	10.871	11.119
Uitvoeringskosten					
Pensioenbeheerkosten (x € 1 mln)	2,3	2,1	2,1	2,3	2,3
Pensioenbeheerkosten per deelnemer	325	286	279	290	278
Vermogensbeheerkosten (x € 1 mln)	10,6	10,7	9,4	9,6	10,3
Vermogensbeheerkosten in %*	0,77%	0,80%	0,69%	0,69%	0,74%
Transactiekosten beleggingen in %*	0,05%	0,03%	0,02%	0,02%	0,07%
* in % van gemiddeld belegd vermogen					
** De gereserveerde inhaalindexatie 2018 is in 2019 definitief toegekend.					

2. Bestuursverslag

Stichting Nedlloyd Pensioenfonds (hierna: **het pensioenfonds**), statutair gevestigd te Rotterdam, is een ondernemingspensioenfonds, opgericht op 1 januari 1971 ten behoeve van de voormalige Koninklijke P&O Nedlloyd N.V. en haar (rechts)voorgangers. In 2005 is Koninklijke P&O Nedlloyd N.V. overgenomen door de Maersk Group. Met de volgende ondernemingen van de Maersk Group was tot en met 31 december 2019 een uitvoeringsovereenkomst afgesloten: Maersk Line Netherlands B.V., Maersk Ship Management B.V., Star Container Services B.V., Ardent Maritime Netherlands B.V. (voorheen Svitzer Salvage B.V.) en Svitzer Amsterdam B.V. (hierna tezamen: **aangesloten werkgevers**). Tevens voerde het pensioenfonds tot en met 31 december 2019 de pensioenregeling uit van het personeel in eigen dienst. Vanaf 1 januari 2020 wordt het pensioenfonds voortgezet als gesloten fonds.

Op 14 december 2019 overleed de heer L.F.J. Jansen, sinds 2016 bestuurslid van het pensioenfonds namens de gepensioneerden. Het bestuur is hem veel dank verschuldigd voor zijn inzet voor het pensioenfonds. Zijn breed maatschappelijk perspectief gaf kleur aan het bestuur.

In januari 2016 trad Ludo toe tot het bestuur op voordracht van de Vereniging Deelnemers Nedlloyd Pensioenfonds (DNP). Ludo zou nog een half jaar in het bestuur zitting nemen. Helaas is hem die tijd niet meer gegund. Ludo heeft bij het pensioenfonds drie jaar deel uitgemaakt van de pensioencommissie. Daarnaast vond hij het belangrijk dat ieder bestuurslid zich extra verdiepte in specifieke onderwerpen. Voor hem waren dat onder andere de onderwerpen maatschappelijk verantwoord beleggen en personeelszaken.

Het jaar in vogelvlucht

De ontwikkelingen op de financiële markten in 2019 waren positief, na het tegenvallende laatste kwartaal van 2018. Het jaar 2019 stond in het teken van een scherpe daling van de marktrente in combinatie met een uitstekend aandelenklimaat. Over 2019 behaalde het pensioenfonds een rendement van 10,0% bij een benchmark van 11,3%. Ultimo 2019 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 121,3% en de DNB-dekkingsgraad 120,6%.

Het pensioenfonds heeft per 1 januari 2019 zijn bestuursmodel gewijzigd van een paritair in een omgekeerd gemengd bestuursmodel, met een bestuur bestaande uit negen bestuursleden, waarvan zeven niet-uitvoerende bestuursleden (hierna: **NUB-ers**) en twee uitvoerende bestuursleden (hierna: **UB-ers**). Het bestuur is verantwoordelijk voor de strategie, het opstellen van het beleid en beleidskaders en is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid en van de juiste uitvoering van de uitbestede taken. De NUB-ers zijn naast de algemene bestuurstaken belast met het intern toezicht. De UB-ers hebben naast de algemene bestuurstaak de verantwoordelijkheid om zorg te dragen voor de voorbereiding van het strategisch beleid van het fonds en de adequate uitvoering van het strategisch beleid te borgen.

Per 1 juli 2019 heeft het pensioenfonds een beperkte inhaalindexatie van 3,04% van de persoonlijke samengestelde indexatieachterstand kunnen toekennen. Hiertoe was in 2018 een reserve gevormd. Daarnaast heeft het bestuur, met inachtneming van de beleidsdekkingsgraad per 30 september 2019 en de voorgeschreven rekenmethodiek, kunnen besluiten tot het verlenen van een indexatie van 2,0% per 1 januari 2020¹.

De Nederlandsche Bank N.V. (hierna: **DNB**) heeft in 2018 een on-site onderzoek bij het pensioenfonds uitgevoerd naar (de totstandkoming van) het beleggingsbeleid, de uitvoering en de risicobeheersing. Naar aanleiding van de bevindingen van DNB is er een plan van aanpak opgesteld. De werkzaamheden die hieruit voortvloeien zijn in 2019 geadresseerd en afgerond. DNB heeft in november 2019 vastgesteld dat het plan van aanpak voldoende is uitgevoerd en dat de bevindingen adequaat zijn opgepakt. DNB heeft daarop het mitigatietraject dat zij naar aanleiding van het on-site onderzoek hebben opgestart, afgesloten.

In 2019 heeft het bestuur een onderzoek gedaan naar de markt voor pensioenadministrateurs. Uit dit onderzoek bleek dat er voor het pensioenfonds op dit moment weinig goede alternatieven zijn voor het uitvoeren van onze pensioenadministratie. Gelet hierop en gelet op het feit dat het bestuur zich nog geen oordeel heeft kunnen vellen over het nieuwe pensioenadministratiesysteem van RiskCo Administrations B.V. (RiskCo), heeft het bestuur besloten te wachten met het uitsturen van een Request for Proposal (hierna: **Rfp**) naar de markt. De onderhandelingen over een nieuw contract met RiskCo waarin een opzeggingsmogelijkheid is opgenomen om de overeenkomst op te zeggen als het nieuwe systeem van RiskCo niet voldoet zullen naar verwachting in het eerste halfjaar van 2020 worden afgerond.

In 2019 heeft het bestuur meerdere vergaderingen en kennissessies besteed aan het bespreken van een beleidskader voor dynamisch balansbeheer. Aan het eind van het jaar zijn de uitgangspunten van dit beleidskader aan de hand van een Asset Liability Management Studie (hierna: **ALM-studie**)

¹ Bij de verleende indexatie zijn de (lagere) verwachte rendementsparameters van de Commissie Parameters 2019 gehanteerd.

getoetst. Op basis van de resultaten van de ALM-studie heeft het bestuur geconcludeerd dat het beleidskader dynamisch balansbeheer evenwichtig is opgebouwd. Eind december heeft het bestuur besloten bedoeld beleidskader vast te stellen en is een transitieplan opgesteld voor de implementatie hiervan in 2020.

Eind november heeft het pensioenfonds het verzoek tot collectieve waardeoverdracht van de pensioenkapitalen opgebouwd in de IDC-2015 pensioenregeling van de aangesloten werkgevers behorend tot de Maersk Group ontvangen. In januari 2020 heeft het pensioenfonds het verzoek tot collectieve waardeoverdracht van de pensioenkapitalen opgebouwd in de IDC-2015 pensioenregeling voor de eigen medewerkers in behandeling genomen. Na een evenwichtige belangenafweging en met inachtneming van het positieve advies van het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur in februari 2020 besloten (i) de IDC-pensioenkapitalen van de actieve deelnemers, slapers, zieken, arbeidsongeschikten en ex-partners naar ASR Levensverzekering N.V. (hierna: **a.s.r.**) en (ii) het IDC-pensioenkapitaal van de medewerkers van het pensioenfonds naar ABN AMRO Pensioeninstelling N.V. (hierna: **ABN AMRO Pensioeninstelling**) over te dragen.

Impact Corona-pandemie

Zoals toegelicht in de Risicoparagraaf 2.4 en onder de Gebeurtenissen na balansdatum in de jaarrekening hebben de Corona-pandemie en maatregelen die door diverse overheden naar aanleiding daarvan zijn genomen reeds negatieve gevolgen op de economische activiteit en de financiële markten in de eerste maanden van 2020. Het bestuur monitort de ontwikkelingen doorlopend om waar nodig en mogelijk tijdig beleidsmaatregelen voor het pensioenfonds te kunnen nemen.

In het voorliggende bestuursverslag zal nader op de genoemde onderwerpen worden ingegaan.

2.1 Kernwaarden, missie, visie en strategie

Het bestuur heeft eind 2018 de missie, visie en strategie van het pensioenfonds aangescherpt op basis van de kernwaarden. In 2020 zullen de missie, visie en strategie worden herijkt in verband met de overgang naar een gesloten fonds vanaf 1 januari 2020.

Kernwaarden

Betrouwbaar

De actieve deelnemers, gewezen deelnemers (slapers), pensioengerechtigden (hierna: **deelnemers**) kunnen erop vertrouwen dat de toevertrouwde middelen op een prudent en maatschappelijk verantwoorde manier worden belegd. Het pensioenfonds voert zijn taken degelijk uit in overeenstemming met de wet- en regelgeving. Het pensioenfonds werkt vanuit een robuust en solide beleidskader en de beginselen van goed pensioenfondsbestuur. De beslissingen van het pensioenfonds zijn zorgvuldig en passen bij het karakter en de verantwoordelijkheden van het pensioenfonds.

Betrokken en klantgericht

Het pensioenfonds staat dicht bij zijn deelnemers en de aangesloten werkgevers. Dit uit zich in servicegerichtheid naar de deelnemers en de werkgevers en in verschillende vormen van communicatie.

Omgevingsbewust

Het pensioenfonds is zich bewust van de omgeving waarin het opereert. Het pensioenfonds handelt daarom kostenbewust en maatschappelijk verantwoord. Daarnaast zijn de alternatieve toekomstmogelijkheden voor het pensioenfonds bekend en monitort het pensioenfonds jaarlijks zijn eigen prestaties ten opzichte van deze mogelijke alternatieve toekomstmogelijkheden respectievelijk ten opzichte van de pensioensector.

Missie

Het pensioenfonds voert de door sociale partners van (voormalig) aangesloten werkgevers opgestelde pensioenregelingen uit voor de deelnemers door servicegericht, kostenbewust, maatschappelijk verantwoord en integer te handelen, waarbij belangen evenwichtig worden afgewogen en met de ambitie om binnen de gestelde wettelijke kaders de koopkracht zo veel als mogelijk te behouden.

Visie

Het pensioenfonds speelt in op de ontwikkelingen binnen de pensioensector en behartigt de belangen van de deelnemers. Vertrouwen in het pensioenfonds is van groot belang. Het pensioenfonds voert een prudent en maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid en bevordert het pensioenbewustzijn van zijn deelnemers, ook waar het gaat om risico's en rechten, door middel van relevante en transparante communicatie. Kritische succesfactoren hierbij zijn: een goed bestuur, een goede pensioenuitvoering, kostenbewustzijn en voldoende pensioenvermogen.

Strategie

Het pensioenfonds streeft de missie en visie na door:

- a. het beheren van het vermogen op basis van investment beliefs, waarbij een prudent en maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid wordt gevoerd, zonder afbreuk te doen aan de rendementsdoelstelling en de eis dat te allen tijde voldoende liquiditeit beschikbaar is om de kosten en uitkeringen te voldoen;
- b. het communiceren en informeren van de deelnemers op een begrijpelijke wijze. De informatie is relevant en helder met als doel de betrokkenheid van deelnemers bij hun pensioen te stimuleren;
- c. het periodiek evalueren van het kostenniveau, de omvang van het pensioenvermogen, de efficiëntie en de governance; en
- d. het actief zoeken naar samenwerking en het onderzoeken van mogelijke samenwerkingsvormen.

Doelstellingen

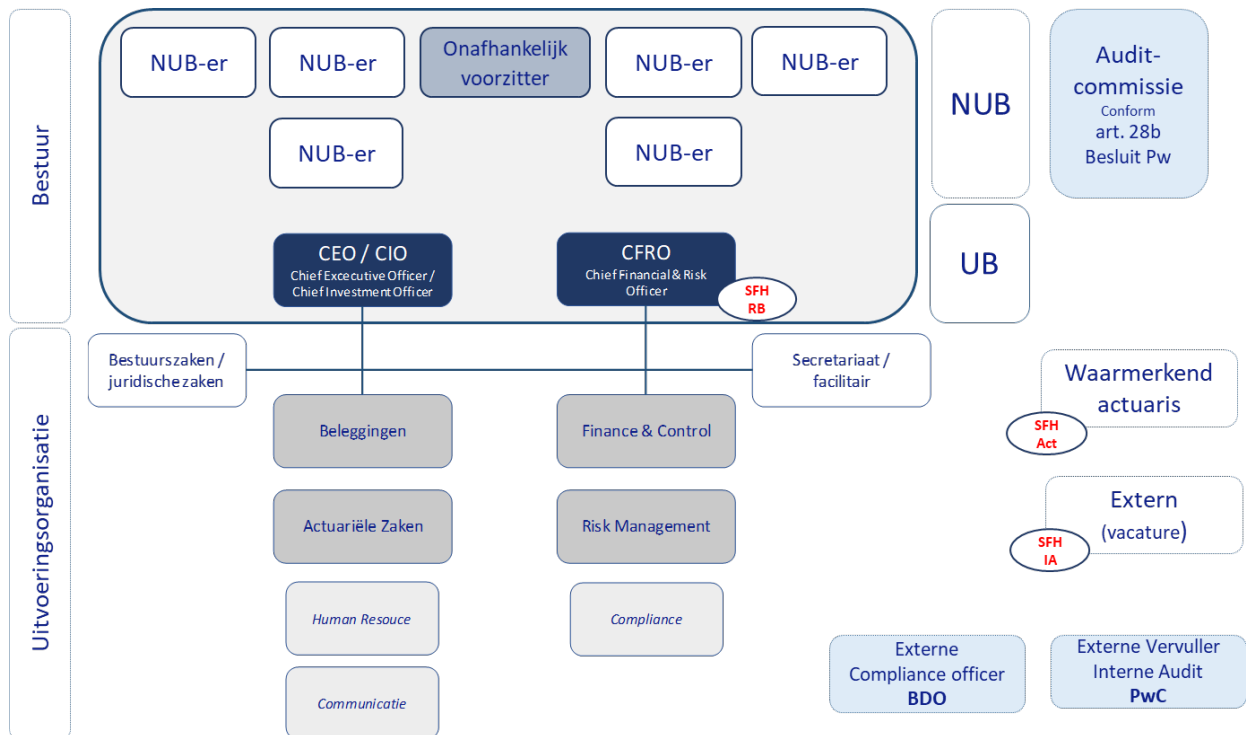
Voor de komende jaren heeft het bestuur de volgende doelstellingen geformuleerd, waarbij de kernwaarden betrouwbaar, betrokken, klantgericht en omgevingsbewust leidend zijn. De doelstellingen luiden als volgt:

- binnen het afgesproken risicokader, het realiseren van een beleidsdekkingsgraad, die het mogelijk maakt pensioenen en andere uitkeringen te verstrekken, met de ambitie het zoveel als mogelijk behouden van de koopkracht;
- het door maatschappelijk verantwoord en actief vermogensbeheer behalen van een rendement (na aftrek van kosten) op de returnportefeuille dat, cumulatief over elke voortschrijdende periode van vijf jaren, hoger is dan de gekozen benchmark;
- gelijkblijvende uitvoeringskosten op het gemiddelde niveau van de drie voorafgaande jaren;
- het behalen van een hoge kwaliteit van de pensioenuitvoering;

- het voeren van een actief en transparant communicatiebeleid met een positieve beoordeling van de participanten aan het deelnemerspanel en/of een onderzoek onder de deelnemers;
- continue professionalisering van de organisatie, waarbij de Code Pensioenfonds voor de governance (pro-)actief wordt nageleefd.

2.2 Organisatie en governance

Het organigram² per eind 2019 staat hierna weergegeven. De personalia van de bestuursleden, directie, leden van het verantwoordingsorgaan, leden van de auditcommissie, de adviserend en certificerend actuaris en accountant staan in paragraaf 4.6.

Bestuur

Het pensioenfonds heeft per 1 januari 2019 zijn bestuursmodel gewijzigd van een paritair in een omgekeerd gemengd bestuursmodel, met een bestuur bestaande uit negen bestuursleden:

- zeven niet-uitvoerende bestuursleden bestaande uit:
 - o een onafhankelijke voorzitter;
 - o een vertegenwoordiger van de aangesloten werkgevers;
 - o twee vertegenwoordigers van de deelnemers;
 - o drie vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden; en
- twee uitvoerende bestuursleden.

Alle zeven leden van het bestuur in het paritaire bestuursmodel zijn per 1 januari 2019 aangetreden als NUB-ers en de heren F.T.E. Dooren en R.T. Caenen als UB-ers. Per 31 december 2019 liep de

² De CEO/CIO was in 2019 beoogd sleutelfunctiehouder interne audit (SFH IA). Vanwege DNB bezwaren tegen een te nauwe verwevenheid van functies hierbij is in februari 2020 besloten de sleutelfunctie interne audit extern te beleggen.

zittingstermijn af van zowel de heer H.J. Machielsen (onafhankelijk voorzitter) als van de heer L.F.J. Jansen (namens de pensioengerechtigden). De heer Machielsen is op voordracht van de UB-ers door de NUB-ers herbenoemd als niet-uitvoerend bestuurder in de functie van onafhankelijk voorzitter. In verband met de voorgenomen verkleining van het bestuur naar vijf NUB-ers in de loop van 2020 werd de zittingstermijn van de heer Jansen verlengd tot 1 juli 2020. Gelet op de bedoelde verkleining van het bestuur heeft het bestuur, na consultatie van de voordragende partij namens de gepensioneerden, besloten de vacature ontstaan door het overlijden van de heer Jansen niet in te vullen. In paragraaf 4.6 is een beknopt profiel van de bestuursleden opgenomen.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de strategie, het opstellen van het beleid en beleidskaders en is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid en van de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

De NUB-ers zijn naast de algemene bestuurstaken belast met het intern toezicht op:

- het beleid van het bestuur,
- de algemene gang van zaken in het pensioenfonds,
- de evenwichtige belangenafweging door het bestuur, en
- de adequate uitvoering van het strategisch beleid.

De UB-ers hebben naast de algemene bestuurstaak de verantwoordelijkheid om:

- leiding te geven aan de uitvoeringsorganisatie van het pensioenfonds,
- zorg te dragen voor de voorbereiding van het strategisch beleid van het fonds, en
- adequate uitvoering van het strategisch beleid te borgen.

De onafhankelijk voorzitter ziet toe op een goede samenstelling en het goed functioneren van het bestuur en is namens het bestuur eerste aanspreekpunt voor het verantwoordingsorgaan over het functioneren van het bestuur.

Het bestuur legt verantwoording af over het beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd aan het verantwoordingsorgaan, de werkgever en in het jaarverslag. Daarnaast leggen de NUB-ers, in het kader van hun toezichthoudende taak, verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag.

De UB-ers leggen verantwoording af aan het bestuur door middel van onder andere kwartaalrapportages en door verantwoordingsmemo's. In 2019 is de pensioenkwartaal-rapportage geïntroduceerd. De vermogensbeheer kwartaalrapportage is in de loop van het jaar steeds verder in lijn gebracht met de informatiebehoefte van het bestuur. Ook de risicobeheerkwartaal-rapportage is gedurende het jaar verder vormgegeven. In de bestuursvergaderingen wordt het bestuur met presentaties over de kwartaalrapportages geïnformeerd over de highlights in het afgelopen kwartaal. Ook wordt door het verstrekken van selectieverslagen, transactieverslagen, voortgangsrapportages en/of verantwoordingsmemo's verantwoording afgelegd.

Sleutelfunctiehouders

Op grond van artikel 143a Pensioenwet (**Pw**) moet een pensioenfonds beschikken over een risicobeheerfunctie, een interne auditfunctie en een actuariële functie. De houders van de deze functies rapporteren materiële bevindingen en aanbevelingen op het gebied dat onder hun verantwoordelijkheid valt aan het bestuur van het pensioenfonds. Het bestuur heeft de actuariële

sleutelfunctie ondergebracht bij de certificerend actuaaris. Het bestuur beoogde de sleutelfunctiehouder risicobeheer en interne audit te beleggen bij de UB-ers, tevens CFRO respectievelijk de CEO/CIO. Dit voorstel is aan DNB voorgelegd. DNB heeft aangegeven zich te kunnen vinden in het onderbrengen van de risicobeheerfunctie bij het uitvoerende bestuurslid tevens CFRO, maar niet in het voorstel voor wat betreft de sleutelfunctiehouder interne audit. De uitgebreide onderbouwing van het beoogde model en het beroep op proportionaliteit heeft de visie van DNB niet veranderd. In februari 2020 heeft het bestuur vervolgens besloten de sleutelfunctiehouder interne audit onder te brengen bij een externe partij.

Commissies

In de nieuwe governance structuur had het pensioenfonds aanvankelijk een audit- en riskcommissie ingericht, bestaande uit twee externe leden. In het begin van het jaar bleek dat met de audit- en riskcommissie geen goede invulling kon worden gegeven aan de op grond van artikel 28b Besluit uitvoering Pensioenwet verplicht gestelde auditcommissie. Als gevolg hiervan heeft het bestuur besloten de audit- en riskcommissie om te vormen tot een auditcommissie. Omdat de externe leden ook voldoende geëquipeerd waren om in de auditcommissie zitting te hebben, is besloten de personele invulling niet te wijzigen.

Daarnaast kan het bestuur ad hoc commissies instellen, zoals een verkiezingscommissie, die de verkiezingen voor de pensioengerechtigden bestuursleden organiseert.

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoeringsorganisatie ondersteunt de bestuursleden bij het uitoefenen van hun taak. Het pensioenfonds heeft delen van zijn bedrijfsprocessen uitbesteed aan derde partijen. Dit betreft onder andere de pensioenadministratie en een groot deel van het vermogensbeheer. Ook heeft het pensioenfonds een custodian aangesteld voor de bewaring van de effecten. De uitvoeringsorganisatie monitort de activiteiten van de uitbestedingspartijen en rapporteert hierover aan de UB-ers. De UB-ers rapporteren vervolgens aan het bestuur.

Privacy officer (PO)

Het bestuur heeft bij de uitvoeringsorganisatie een privacy officer aangesteld, die controleert of het pensioenfonds en de partijen aan wie het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed, voldoen aan de Algemene verordening gegevensbescherming en andere toepasselijke wetgeving. Het pensioenfonds heeft in dit kader een privacy beleid, cookiebeleid en een procedure voor het melden van een inbreuk op de beveiliging van persoonsgegevens (datalek).

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat sinds juli 2018 uit vijf leden: vier leden namens de pensioengerechtigden en een lid namens de werknemers. Per 1 juli liep de zittingstermijn af van mevrouw A. Stegmeijer, lid namens de deelnemers en van de heer R.E. van Meurs, lid namens de pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan. Omdat zich naast mevrouw Stegmeijer geen andere kandidaten voor het deelnemerslid in het verantwoordingsorgaan beschikbaar hebben gesteld, zijn er geen verkiezingen uitgeschreven en is mevrouw Stegmeijer door het bestuur herbenoemd voor een termijn van vier jaar. Het pensioengerechtigden lid wordt voorgedragen en benoemd door DNP. DNP heeft de heer Van Meurs herbenoemd voor een termijn van vier jaar.

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de uitvoering hiervan. De niet-uitvoerende bestuursleden leggen verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het intern toezicht.

Het verantwoordingsorgaan oordeelt of het bestuur het beleid goed en binnen de gemaakte afspraken en kaders uitvoert en of het de belangen van de betrokkenen evenwichtig afweegt. Het verantwoordingsorgaan geeft desgevraagd of uit eigen beweging advies over aangelegenheden die het pensioenfonds betreffen en in ieder geval over elk voorgenomen besluit met betrekking tot de in de Pensioenwet (artikel 115a lid 3 Pw) genoemde onderwerpen. Het verantwoordingsorgaan kan, als het van oordeel is dat het bestuur niet naar behoren functioneert, zich wenden tot de Ondernemingskamer.

Daarnaast overlegt het verantwoordingsorgaan met het bestuur van het pensioenfonds en met de NUB-ers. Tijdens deze besprekingen wordt het verantwoordingsorgaan geïnformeerd over de ontwikkelingen bij het pensioenfonds en in de sector en wordt verantwoording afgelegd over het intern toezicht en de toezichtthema's van dat jaar.

Het bestuur heeft in 2019 vier keer met het verantwoordingsorgaan overlegd. Het verantwoordingsorgaan wordt aan de hand van kwartaalrapportages geïnformeerd over de ontwikkelingen bij het pensioenfonds en de financiële gang van zaken. Na het overleg met het bestuur vindt een aanvullend overleg met de NUB-ers plaats. In dit overleg wordt verantwoording afgelegd over het intern toezicht en de toezichtthema's van het jaar. Naast deze besprekingen is er gesproken over de adviesaanvraag van de statuten. Het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan uitgenodigd tijdens de polderdagen. Daar werd een gezamenlijke sessie in het kader van de board room dynamics gehouden (zie hierna op pagina 15). Het verslag van het verantwoordingsorgaan en de reactie daarop van het bestuur staan in paragraaf 4.3 van dit jaarverslag.

Intern toezicht

De NUB-ers voeren het intern toezicht uit op het bestuur en op de UB-ers. Aan het begin van het jaar hebben de NUB-ers toezichtthema's vastgesteld. Deze toezichtthema's zijn besproken met het verantwoordingsorgaan en met de leden van de auditcommissie, die beide een aanvullend toezichtthema hebben aangedragen. Per toezichtthema is een normenkader opgesteld en gedurende het jaar zijn deze thema's besproken en is gekeken of er actie ondernomen moest worden.

Het verslag van de NUB-ers staat in paragraaf 4.3 van dit jaarverslag.

Compliance officer

Het pensioenfonds kent een externe compliance officer. De compliance officer ziet erop toe dat het pensioenfonds voldoet aan de actuele wet- en regelgeving en ziet toe op de naleving van de gedragscode van het pensioenfonds. Over de jaarlijkse naleving van de gedragscode wordt door alle verbonden personen (er zijn geen insiders aangewezen) aan de compliance officer gerapporteerd. Jaarlijks rapporteert de compliance officer over de naleving van wet- en regelgeving en gedragscode aan het bestuur. Tot 30 juni 2019 was het Nederlands Compliance Instituut de externe compliance officer van het pensioenfonds. Vanaf juli 2019 is BDO als externe compliance officer van het pensioenfonds aangesteld.

Externe adviseurs

Het bestuur maakt gebruik van externe adviseurs op het gebied van strategisch risicomanagement en vermogensbeheer. Daarnaast wordt het bestuur ondersteund door een adviserend actuaaris.

Certificerend actuaaris en accountant

Willis Towers Watson is belast met de actuariële certificering en brengt verslag uit aan het bestuur over de controle van de berekeningen van de pensioenverplichtingen, de actuariële analyse van de resultaten en de beoordeling van de financiële positie van het pensioenfonds (zie paragraaf 4.1).

KPMG Accountants N.V. is benoemd als externe accountant en geeft in die hoedanigheid de controleverklaring af bij de jaarrekening. De accountant rapporteert zijn bevindingen aan het bestuur (zie paragraaf 4.2).

Toezichthouders

De belangrijkste toezichthouders op pensioenfondsen zijn DNB en Stichting Autoriteit Financiële Markten (hierna: **AFM**). Zij oefenen het externe toezicht uit. DNB is verantwoordelijk voor het prudentieel toezicht en de AFM voor het gedragstoezicht. Daarnaast is er de Autoriteit Persoonsgegevens (hierna: **AP**), die toezicht houdt op het verwerken van persoonsgegevens (privacy). De toezichthouders DNB, AFM en AP hebben in 2019 geen toezichtmaatregelen, bestuurlijke boetes of dwangsommen aan het pensioenfonds opgelegd.

In 2019 heeft het jaarlijkse overleg met DNB plaatsgevonden, waarin aandacht is besteed aan onder andere de ontwikkelingen in en om het fonds, het nieuwe bestuursmodel, de sleutelfunctiehouders, de visie en strategie van het pensioenfonds en de risico-inventarisatie van de strategische risico's van het pensioenfonds. Tevens is de voortgang van het on-site beleggingsonderzoek in dit overleg besproken.

DNB heeft in 2018 een on-site onderzoek uitgevoerd bij het pensioenfonds naar (de totstandkoming van) het beleggingsbeleid, de uitvoering en de risicobeheersing. Hierbij zijn drie negatieve hypothesen onderzocht op de volgende gebieden:

- Strategisch beleggingsbeleid
- Beleggingscyclus (vastgoed en private equity)
- Risicomanagement

Om de bevindingen van DNB te adresseren is een plan van aanpak opgesteld, dat aan DNB is verstrekt. Periodiek heeft het pensioenfonds DNB geïnformeerd over de voortgang van de acties in het plan van aanpak. DNB heeft in november 2019 vastgesteld dat het plan van aanpak voldoende is uitgevoerd en dat de bevindingen adequaat zijn opgepakt. DNB heeft vervolgens aangegeven dat zij het mitigatietraject, dat zij naar aanleiding van het on-site onderzoek hebben opgestart, hebben afgesloten.

Daarnaast zijn er door DNB in 2019 sector-brede uitvragen gedaan naar:

1. strategische risico's pensioenfondsen;
2. integriteitsrisico's pensioenfondsen;
3. niet-financiële risico's pensioenfondsen;

4. de vaststelling van de risicohouding bij premiereregeling. In dit onderzoek is gekeken naar compliance met de wet- en regelgeving. Onderzocht is in hoeverre de risicohouding voor de premiereregeling(en) is vastgesteld, of de risicohouding is vastgesteld conform de kwantitatieve eisen die het besluit FTK stelt en of het risicodraagvlak en de risicotolerantie van de deelnemers is meegenomen in het vaststellen van de risicohouding.

De AFM heeft in 2019 een uitvraag gedaan naar de naleving van de wetgeving inzake de Uniforme Rekenmethodiek voor Pensioenuitvoerder (hierna: **URM**). Per 30 september 2019 moeten deelnemers inzicht hebben in de effecten van economische mee- en tegenvallers op hun pensioenuitkeringen via mijnpensioenoverzicht.nl. Er worden drie verschillende bedragen getoond, deze zijn berekend volgens een verwacht, een optimistisch en een pessimistisch scenario. Het pensioenfonds heeft deze gegevens in de eerste week van januari 2020 op mijnpensioenoverzicht.nl kunnen plaatsen. Het pensioenfonds heeft de deelnemers op de website over deze vertraging geïnformeerd. Het pensioenfonds heeft hierover in februari 2020 een normoverdracht brief ontvangen van de AFM, vanwege het niet proactief melden aan de AFM en aan de deelnemers dat het pensioenfonds nog niet kon voldoen aan de URM-wetgeving.

Het pensioenfonds heeft in 2019 geen overleg of contact gehad met de AP. Ook zijn er in 2019 geen overtredingen van de AVG geconstateerd.

2.3 Het bestuur in 2019

Het bestuur handelt ten behoeve van alle belanghebbenden bij het pensioenfonds en weegt bij zijn besluitvorming de belangen van de actieven, slapers en pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers op een zorgvuldige en evenwichtige wijze af. De volgende besprekingen hebben in 2019 plaatsgevonden:

- bestuursvergaderingen;
- kennissessies;
- polderdagen;
- vergaderingen van de NUB-ers;
- vergaderingen van de NUB-ers met de leden van de auditcommissie;
- vergaderingen van de UB-ers;
- jaarlijks overleg met DNB;
- vergaderingen van het bestuur met het verantwoordingsorgaan en aansluitend alleen met de NUB-ers; en
- jaarlijks overleg met de werkgevers, de medezeggenschapsorganen en met het bestuur van DNP.

Bij alle vergaderingen waren alle geledingen aanwezig zodat rechtsgeldige besluiten konden worden genomen.

In 2019 zijn de volgende onderwerpen in de bestuursvergaderingen aan de orde gekomen:

Toekomst – bestaansrecht pensioenfonds

Bestuurszaken

- inrichting organisatie
- vergaderopzet
- wijziging van de statuten en andere fondsdocumenten
jaarlijks terugkerende onderwerpen zijn:
 - zelfevaluaties
 - geschiktheid
 - diversiteit
 - code pensioenfondsen
 - haalbaarheidstoets

Beleggingen

- dynamisch balansbeheer
- uitwerking bevindingen uit DNB-beleggingsonderzoek
- investmentcases
- ALM-stresstest energietransitie

Pensioenen

- 'Request for information' pensioenuitvoerders
- inhaalindexatie
- afwikkeling IDC-2015 pensioenregeling

Compliance & Risk

- compliance charter
- compliance risico analyse
- compliance jaarplan
- vertrouwenspersoon
- risico framework
- risicohouding IDC-regeling
- IT-risicoanalyse

Deze onderwerpen worden in de desbetreffende paragrafen verder beschreven. De bestuurszaken worden hieronder beschreven.

Statuten en vergaderopzet

In 2019 zijn de statuten en een groot aantal reglementen aangepast aan de gewijzigde governance structuur. In 2020 zullen de laatste aanpassingen in fondsdocumenten plaatsvinden.

In 2019 is de opzet van de vergaderstructuur gewijzigd. In plaats van aan de hand van vaste onderwerpen te vergaderen (zoals bijvoorbeeld vermogensbeheer, governance, pensioenen) is de vergadering in de vorm van een beleidscyclus opgezet van: beleidsvoorbereiding, besluitvorming tot monitoring. In deze opzet is het voor iedereen gemakkelijker om zijn nieuwe (UB-er of NUB-er) rol te vervullen.

Kennissessies

De kennissessies stonden in het teken van dynamisch balansbeheer en compliance. Tijdens de polderdagen is aandacht besteed aan boardroom dynamics met het verantwoordingsorgaan (zie hierna onder zelfevaluatie), aan maatschappelijk verantwoord beleggen en compliance. Ook stond dynamisch balansbeheer op de agenda. Het dynamisch beleid is getoetst met de simulatie 'PensionSim' van Cardano. Het bestuur heeft op een realistische manier het dynamisch beleggingsbeleid in verschillende scenario's getoetst over een periode van vijftien jaar. De 'PensionSim' heeft het bestuur een goed inzicht gegeven in de gevolgen van het 'draaien aan de knoppen' zoals het afdekken van marktrisico, renterisico en het geven van indexatie. Een van de conclusies was dat voorkomen moet worden dat er te vaak moet worden bijgestuurd in het dynamisch balansbeheer.

Zelfevaluatie

Het bestuur evalueert een keer per jaar zijn eigen functioneren onder leiding van een externe begeleider. In 2018 heeft het bestuur besloten om bij de invoering van het nieuwe bestuursmodel in 2019 vooral aandacht te besteden aan de board room dynamics. In het nieuwe bestuursmodel vormen de CEO/CIO en de CFRO van de uitvoeringsorganisatie de UB-ers en de toenmalige bestuursleden de NUB-ers. Het verantwoordingsorgaan is in het nieuwe model niet gewijzigd in samenstelling.

Om meer inzicht te krijgen in de wijze waarop het bestuur, UB-ers, NUB-ers en verantwoordingsorgaan beter kunnen samenwerken om te komen tot een effectieve governance, is KPMG Advisory N.V. gevraagd drie groepssessies te begeleiden:

- een groepssessie met het bestuur waarin is stil gestaan bij de samenwerking tussen de UB-ers en NUB-ers;
- een groepssessie met het verantwoordingsorgaan waarin is stil gestaan bij de rol van het verantwoordingsorgaan in de governance en de middelen die het verantwoordingsorgaan nodig heeft om deze rol goed te kunnen uitoefenen; en
- een groepssessie met het bestuur en het verantwoordingsorgaan waarin stil is gestaan bij de samenwerking tussen alle fondsorganen.

Resultaat van deze groepssessie is een overzicht van verkeersregels ('rules of engagement') die door de verschillende fondsgremia in acht dienen te worden genomen in de samenwerking.

Daarnaast heeft een evaluatie van de UB-ers plaatsgevonden door de voorzitter met een ander niet-uitvoerend bestuurslid, na raadpleging van de overige NUB-ers. In het kader van de herbenoeming van de voorzitter heeft een evaluatie plaatsgevonden door de overige NUB-ers, na het horen van de UB-ers. Begin 2020 zijn de NUB-ers (exclusief de voorzitter) geëvalueerd door de voorzitter na de overige bestuursleden te hebben gehoord.

Geschiktheid

Alle bestuursleden hebben de modules van deskundigheidsniveau 2 of A gevolgd. In het kader van permanente educatie hebben de bestuursleden in 2019 diverse bijeenkomsten van de Pensioenfederatie, DNB, AFM en commerciële organisaties bijgewoond. De bestuursleden informeren hun medebestuursleden schriftelijk over hetgeen hier aan de orde komt. Daarnaast zijn kennissessies georganiseerd over dynamisch balansbeheer en over compliance risico's.

Het geschiktheidsplan is eind 2018 in lijn gebracht met de nieuwe governance structuur per 1 januari 2019. Het doel van dit plan is het formuleren van eisen die aan individuele bestuursleden, het bestuur als geheel, de sleutelfunctiehouders, de leden van de auditcommissie en de leden van het verantwoordingsorgaan, worden gesteld. Tevens wordt aangegeven op welke wijze de deskundigheid en competenties worden bevorderd en gewaarborgd.

Evaluatie diversiteitsbeleid

In het kader van diversiteit stelt het bestuur zich het volgende ten doel:

- ten minste een man en een vrouw in elk van de fondsorganen;
- tenminste een lid onder en een lid boven de veertig jaar in elk van de fondsorganen; en
- een verscheidenheid aan achtergrond, vaardigheden, zienswijzen en persoonlijkheden in elk van de organen.

Het bestuur heeft hierbij een aantal kanttekeningen geplaatst, te weten, waaronder:

- het pensioenfonds is een pensioenfonds met een kleine groep actieven en een grote groep pensioengerechtigden en slapers. Per 1 januari 2020 vindt er geen pensioenopbouw meer plaats en is het pensioenfonds een gesloten fonds geworden. Gelet hierop acht het bestuur het niet wenselijk om de diversiteitsdoelstelling als strikte norm, maar als stellige ambitie vast te leggen.
- Voor een functie in een van de organen van het pensioenfonds is het meest belangrijk de betrouwbaarheid, geschiktheid en onafhankelijkheid van de persoon.

Deze punten zijn doorslaggevend in de beoordeling of iemand wordt benoemd of zich (als vertegenwoordiger van pensioengerechtigden in het bestuur) verkiesbaar kan stellen. Dit vanwege de complexiteit van de beslissingen in de pensioensector en de hoge eisen die worden gesteld aan de kandidaat-leden van de diverse fondsorganen.

Per 1 januari 2019 heeft er in elk fondsorgaan een vrouw zitting (zie hieronder voor de samenstelling van de organen). In 2019 hebben in het bestuur en in het verantwoordingsorgaan herbenoemingen plaatsgevonden (zie 2.2).

Leeftijdssamenstelling van de organen per 31 december 2019

Orgaan	Man	Vrouw	Jonger dan 40 jaar	Ouder dan 40 jaar	Gemiddelde leeftijd
Bestuur	7	1	1	7	56 jaar
Verantwoordingsorgaan	4	1	0	5	69 jaar

Naleving Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen (hierna: **Code**) die in 2018 is herzien door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, bevat normen voor goed pensioenfondsbestuur. Het doel van de Code is bewustzijn van goedpensioenfondsbestuur te stimuleren bij bestuurders, leden van het intern toezicht en het verantwoordingsorgaan. Het bestuur onderschrijft de normen van de Code en leeft deze grotendeels na. Daarnaast heeft het bestuur kennis genomen van de rapportage Naleving Code Pensioenfondsen van de Monitoringcommissie van maart 2019.

Uit de analyse van de normen Code Pensioenfondsen volgen een aantal normen waaraan nog niet (volledig) wordt voldaan. Het betreft de volgende normen:

Vertrouwen waarmaken

Nr.	Onderwerp	Wat is er geregeld	Conform norm	Reden voor niet naleving / te ondernemen actie
7	Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	<p><u>Communicatie</u></p> <p>In de PensioenKrant van de afgelopen jaren is aandacht besteed aan de wijze waarop het pensioenfonds invulling geeft aan maatschappelijk verantwoord beleggen. In de wintereditie van de PensioenKrant is aandacht besteed aan maatschappelijk maatschappelijk beleggen in vastgoed. Op de website wordt een MVB-rapportage geplaatst.</p> <p><u>Risicobereidheidsonderzoek</u></p> <p>In 2018 heeft een tweede risicobereidheidsonderzoek plaatsgevonden onder alle belanghebbenden van het fonds. Hierbij zijn ook vragen gesteld over waar de voorkeur naar uitgaat bij verantwoord beleggen. De uitkomsten hiervan zullen in 2020 in het MVB-beleid worden meegenomen.</p> <p>In 2019 is het bestuur geïnformeerd over de activiteiten die het pensioenfonds op het gebied van MVB onderneemt. Tevens is gekeken naar 'wat vinden wij als pensioenfonds nu belangrijk'. Omdat de meningen divers zijn, is besloten om in 2020 een Top-3 SDG's te benoemen, waar het bestuur rekening mee gaat houden bij het opstellen van het beleid. Middels een poll op de website zullen de deelnemers naar hun mening worden gevraagd. In 2020 zal het beleid verder worden herijkt.</p>	Gedeeltelijk	Het aandachtspunt uit 2018 is in 2019 verder vormgegeven. In 2020 heeft het herijken van het MVB-beleid een hoge prioriteit.

Integer handelen

Nr.	Onderwerp	Vastgelegd in	Conform norm	Reden voor niet naleving / te ondernemen actie
21	De organisatie kent een klokkenluidersregeling en bevordert dat ook externe dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. De organisatie zorgt ervoor dat men weet hoe en bij wie kan worden gemeld.	<p><u>Klokkenluidersregeling</u> De regeling is aanwezig. In 2016 is getoetst bij uitbestedingspartners of zij een Gedragscode hebben die gelijkwaardig is aan die van NPF en of zij beschikken over een klokkenluidersregeling.</p> <p>De documenten worden onder de aandacht gebracht bij de verbonden personen en staan bij de fondsdocumenten op Our meeting, dat door de verbonden personen te benaderen is.</p> <p><u>Uitbestedingsbeleid</u> Het hebben van een klokkenluidersregeling is als uitgangspunt van uitbesteding opgenomen en is derhalve als selectie criterium opgenomen.</p>	Gedeeltelijk	<p>Het wordt niet structureel uitgevraagd. Dit zal nader vorm worden gegeven in 2020.</p> <p>De Klokkenluidersregeling zal in 2020 opnieuw vastgesteld worden, waarbij rekening wordt gehouden met het nieuwe bestuursmodel en de governance bepalingen uit IORP II.</p>

Zorgvuldig benoemen

Nr	Onderwerp	Vastgelegd in	Conform norm?	Reden voor niet naleving /te ondernemen actie
33	In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	<p><u>Diversiteitsbeleid</u> In bestuur en VO zit tenminste één vrouw en één man. Ook is er in 2019 binnen het bestuur een persoon van jonger dan 40 jaar gekomen. In het VO is er geen lid onder de 40 jaar.</p>	Gedeeltelijk	Bij het VO heeft geen wijziging plaatsgevonden bij de deelnemersgeleding. De samenstelling van het deelnemersbestand van NPF wijzigt nauwelijks tot niet.

(Aanvangs)haalbaarheidstoets

Jaarlijks dient een pensioenfonds een haalbaarheidstoets uit te voeren, tenzij er een nieuwe pensioenregeling wordt ingevoerd of significante wijzigingen hebben plaatsgevonden. In dat geval dient een aanvangshaalbaarheidstoets te worden uitgevoerd. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De aanvangshaalbaarheidstoets geeft de risicohouding op de lange termijn weer.

Het pensioenfonds heeft in 2015 een eerste aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. In overleg met de sociale partners en medezeggenschapsorganen heeft het bestuur de onder- en bovengrenzen van het pensioenresultaat vastgesteld.

In 2019 is de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd, waarbij is getoetst of:

- a. het verwachte pensioenresultaat voldoende aansluit bij de door het pensioenfonds gekozen ondergrens van 94%;
- b. het pensioenresultaat in het slechtweerscenario niet te veel afwijkt van het gemiddeld verwacht pensioenresultaat op fondsniveau.

Uit de berekeningen volgen de volgende resultaten:

Toets	Grens	Realisatie 2019	Realisatie 2018
Verwacht pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkingsgraad	Min. 94%	107%	106%
Spreiding tussen verwacht pensioenresultaat en het pensioenresultaat in een slechtweerscenario vanuit de feitelijke dekkingsgraad	Max. 26%	14%	14%

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets voldoen aan de gestelde grenzen. Over de loop der jaren is een positieve trend te onderkennen, met name door de verbeterde dekkingsgraad. Deze ontwikkeling valt binnen de risicohouding van het pensioenfonds. Gelet hierop is er geen wettelijke aanleiding om in gesprek te gaan met de sociale partners over de financiële opzet van de pensioenregeling. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets zijn in het overleg met het verantwoordingsorgaan en in het overleg met de aangesloten werkgevers, medezeggenschapsorganen en DNP toegelicht.

Als onderdeel van de nieuwe situatie als gesloten fonds en de daarbij horende heroverweging van het strategisch (beleggings)beleid is begin 2020 een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten hiervan voldoen aan de gestelde grenzen. Het verwacht pensioenresultaat is daarbij 103,4% vanuit het vereist eigen vermogen (ondergrens: 93%) en 106,9% vanuit de feitelijke dekkingsgraad (ondergrens: 95%). De spreiding in een slechtweerscenario is 9,5% (maximaal 15%).

2.4 Risicohouding, risicobeheersing en compliance

Integraal risicomanagement framework

Het integraal risicomanagement framework bestaat op hoofdlijnen uit de componenten die zijn opgenomen in de onderstaande tabel. De contouren van het integrale framework zijn in 2018 vastgesteld en in 2019 is gewerkt aan de implementatie van het framework binnen het pensioenfonds.

Integraal Risicomanagement Framework
COMPONENTEN VAN HET FRAMEWORK
Risicostrategie & - bereidheid
Risico-identificatie & beoordeling
Risicobeheersing & monitoring
Risicobeleid & procedures
Organisatie & governance
Cultuur & performance
Human resources, systemen en data

Het bestuur heeft goed voor ogen wat de risicostrategie en risicobereidheid is, heeft een duidelijke risicodefinitie en taxonomie en heeft een strategisch risicomanagementbeleid vastgesteld. Daarnaast zijn de herziene governance structuur, de uitvoeringsorganisatie, de cultuur en de aanwezige kennis en kunde passend voor de aard, omvang en activiteiten van het pensioenfonds.

Inulling van de sleutelfuncties (IORP II)

In januari 2019 zijn de wijzigingen in de Pw uit hoofde van de Europese Richtlijn IORP II in werking getreden. Het doel van IORP II is het bevorderen van de verdere harmonisatie van pensioenen in de Europese Unie. De Richtlijn bevat nadere regels rondom grensoverschrijdende collectieve waardeoverdrachten, governance, risicobeheer, beloningsbeleid en informatieverstrekking aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Ook bevat de Richtlijn regels ten aanzien van het toezicht op pensioenuitvoerders. Een nieuwe verplichting is dat er elke drie jaar een eigen-risicobeoordeling (ERB) dient te worden uitgevoerd en ingediend bij DNB.

Voor het pensioenfonds heeft IORP II een grote impact op de governance. Een belangrijk onderdeel hiervan betreft de inrichting van de zogenoemde sleutelfuncties. Dit betreft de risicobeheerfunctie, de actuariële functie en de interne auditfunctie. IORP II maakt een onderscheid tussen de houder van een sleutelfunctie en de personele invulling van de daadwerkelijke uitvoering van de sleutelfunctie, waarbij de houder de eindverantwoordelijkheid heeft.

Het pensioenfonds heeft de sleutelfuncties, op basis van het 'three lines of defence model' als volgt ingericht:

Sleutelfunctie	Sleutelfunctiehouder	Operationele invulling
Risicobeheerfunctie	Randy Caenen*	Intern
Actuariële functie	Edwin Schokker	Willis Towers Watson
Interne auditfunctie	Frans Dooren**	PwC
*De beoogde sleutelfunctiehouder Risicobeheer is tevens uitvoerend bestuurslid.		
** Waarnemend sleutelfunctiehouder Interne Audit tot nadere externe invulling.		

Het bestuur beoogde de sleutelfunctiehouder risicobeheer en interne audit te beleggen bij de UB-ers, tevens CFRO respectievelijk de CEO/CIO. Dit voorstel is aan DNB voorgelegd. DNB heeft aangegeven zich te kunnen vinden in het onderbrengen van de risicobeheerfunctie bij het uitvoerende bestuurslid tevens CFRO, maar niet in het voorstel voor wat betreft de sleutelfunctiehouder interne audit vanwege een te nauwe verwevenheid met de uitvoering van de CEO/CIO functie. De uitgebreide onderbouwing

van het beoogde model en het beroep op proportionaliteit heeft de visie van DNB niet veranderd. In februari 2020 heeft het bestuur vervolgens besloten de sleutelfunctiehouder interne audit onder te brengen bij een externe partij. DNB heeft het model in 2020 goedgekeurd.

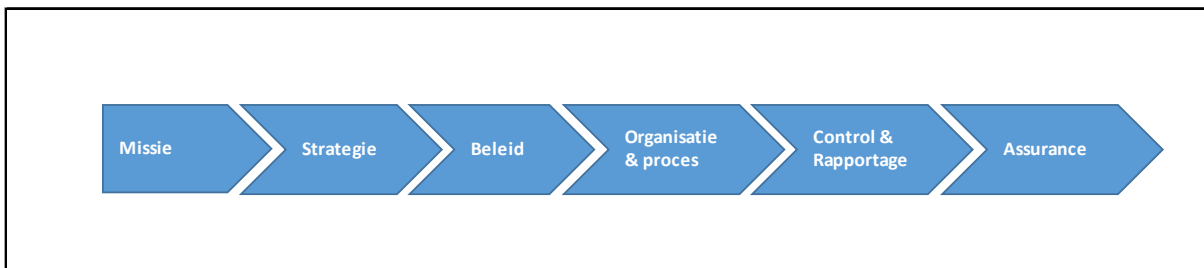
Strategisch risicomanagementbeleid

In 2019 is het strategisch risicomanagementbeleid niet aangepast. Dit strategisch risicomanagementbeleid betreft een belangrijk onderdeel van het in ontwikkeling zijnde integrale risicomanagement framework. Het beheersen van risico's (risicomanagement) staat hoog op de agenda van het bestuur. Om twee redenen:

1. de eis tot meer transparantie van de maatschappij en toezichhouders; en
2. om snel te kunnen blijven reageren op verandering.

Risicomanagement heeft binnen het pensioenfonds een plaats in de gehele bedrijfsvoering en is geïntegreerd met prestatie management. Prestatie management betreft het stelsel van interne beheersmaatregelen die moeten waarborgen dat gestelde doelstellingen worden gehaald. Onder deze doelstellingen vallen onder andere: de betrouwbaarheid van de (financiële) rapportages, de doeltreffende en doelmatige inzet van middelen en de tevredenheid van belanghebbenden. In de praktijk betekent dit dat meerdere disciplines integraal samen dienen te werken bij het inrichten van het stelsel van interne beheersingsmaatregelen.

Wat betreft het risicomanagement is de onderstaande bestuur cyclus het uitgangspunt.

Het risicomanagementbeleid vormt de kern waarop het bestuur zijn strategie tot uitvoer brengt. Het beleid is erop gericht om enerzijds weloverwogen risico's te nemen en anderzijds risico's te beheersen die het behalen van de beleidsdoelstellingen van het pensioenfonds bedreigen. Het nemen van risico biedt kansen, omdat het nemen van risico in veel gevallen wordt beloond met een risicopremie. Deze risicopremies kunnen een positieve bijdrage leveren aan de realisatie van de beleidsdoelstelling van het pensioenfonds en zijn daarom een belangrijk element om in overzicht te nemen.

Risicohouding

De risicohouding wordt in grote mate bepaald door de doelstellingen die zijn verbonden aan de missie, visie en strategie. Daarnaast is in de risicohouding meegenomen dat het pensioenfonds veel gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en weinig actieve deelnemers heeft. Het beleggingsbeleid is prudent en houdt rekening met de samenstelling van de verplichtingenstructuur. In 2018 is de risicobereidheid van de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden opnieuw onderzocht. Het pensioenfonds doet dit in principe iedere drie jaar, zodat het pensioenfonds voldoende voeling houdt met de risicohouding van de achterban.

In 2019 zijn in samenwerking met Ortec twee ALM-studies verricht. De eerste ALM-studie is uitgevoerd in de eerste helft van 2019 en is gebruikt om te toetsen of het huidige strategisch beleggingsbeleid en

de mate waarin het pensioenfonds beleggingsrisico's neemt, past bij de doelstellingen van het pensioenfonds. Uit deze studie bleek dat het pensioenfonds meer risico neemt, dan noodzakelijk is op basis van het ALM-model. Het bestuur heeft daarop verder werk verricht over hoe de balans tussen de beleggingsrisico's en de doelstellingen kan worden hersteld. Het voorgestelde dynamische balansbeleid is in de tweede helft van 2019 getoetst op basis van een tweede ALM-studie. Het voorgestelde en in de ALM-getoetste dynamisch beleid beperkt het aandelenrisico en renterisico dat het pensioenfonds loopt en heeft de potentie om de gestelde doelen te realiseren. Het bestuur heeft besloten het dynamisch beleggingsbeleid met ingang van 1 januari 2020 te implementeren.

Impact Corona pandemie

Naast de reeds bekende effecten van de Corona-pandemie leidt de macro-economische onzekerheid tot verstoring van de economische activiteit en is het onbekend wat de eventuele gevolgen op langere termijn voor met name de beleggingsportefeuille zijn. De schaal en duur van deze pandemie blijven onzeker, maar zullen naar verwachting verdere gevolgen hebben voor de (toekomstige) waarde van onze beleggingen en daarmee mogelijk ook voor het beleggings- en risicobeleid. Gezien de toereikende financiële positie van het pensioenfonds en het reeds eerder ingezette traject om het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille verder te verlagen worden vooralsnog door het bestuur geen materiële effecten op het beleid van het pensioenfonds voorzien.

Kwalitatieve risicohouding

Het pensioenfonds heeft de ambitie om het risicobudget dekkingsgraad afhankelijk te bepalen. Dit heeft tot gevolg dat het pensioenfonds wendbaar is en effectief kan optreden in tijden van voorspoed (hoge dekkingsgraden) en tegenspoed (lage dekkingsgraden). Het pensioenfonds acht het wenselijk dat zowel in goede tijden (behoud) als in moeilijke tijden (vermijden verdere terugval) het risico in de beleggingsportefeuille wordt beperkt. De risicohouding is in 2019 opnieuw bepaald in het kader van het dynamisch balansbeheer en opgebouwd uit drie elementen:

- Het nemen van beleggingsrisico's is gericht op volledig koopkrachtbehoud naar de toekomst toe en het verlenen van inhaalindexatie.
- Beleggingsrisico's worden afgebouwd bij lagere dekkingsgraden om de omvang van eventuele kortingen te verkleinen.
- Beleggingsrisico's worden afgebouwd bij hogere dekkingsgraden waar het perspectief op volledig koopkrachtbehoud naar de toekomst toe en het verlenen van inhaalindexatie binnen handbereik komt.

De bovenstaande risicohouding is geformuleerd aan de hand van de volgende inzichten en uitgangspunten:

- de deelnemers ontvangen graag een naar verwachting voor inflatie geïndexeerd pensioen en accepteren daarbij enige mate van onzekerheid;
- de lange termijn pensioenambitie en de korte termijn risico's zijn beiden belangrijk voor deelnemers. Binnen bandbreedtes worden korte termijn risico's op het onvolledig indexeren of zelfs korten van de nominale aanspraak door de deelnemers geaccepteerd met als doel om op lange termijn een geïndexeerd pensioen te verkrijgen;
- de deelnemers hebben een gemiddelde risicobereidheid en hebben derhalve een voorkeur voor een neutrale beleggingsbenadering;

- het pensioenfonds belegt om de pensioenambitie te behalen; als door de solvabiliteitspositie deze doelstelling met een lager risicoprofiel behaald kan worden, dan heeft dit de voorkeur;
- om te voorkomen dat de nominale pensioenen te veel in gevaar komen, zal bij een lagere dekkingsgraad een prudenter beleggingsbeleid de voorkeur hebben;
- er is voldoende kennis aanwezig van vermogensbeheer en beleggingsproducten in het bestuur. Dit kennisniveau vloeit voort uit opleiding en ervaring;
- de producten die het pensioenfonds in de beleggingsportefeuille aanhoudt, moeten begrepen en uitgelegd kunnen worden door het bestuur;
- vastrentende waarden (credits, staatsobligaties en staats gerelateerde obligaties), zakelijke waarden (aandelen) en illiquide producten (vastgoed en private equity) betreffen risicobronnen. Het nemen van de aan deze producten gekoppelde risico's wordt naar verwachting beloond;
- rentes laten zich niet voorspellen, alle informatie is opgenomen in marktprijzen en daarom is een verwachte rente ontwikkeling het best af te leiden uit huidige marktprijzen;
- financiële markten zijn efficiënt, alle informatie is in de koersen verwerkt. Dit geeft geen basis om over- en onderwegingen aan te brengen ten opzichte van de strategische asset allocatie;
- maatschappelijk verantwoord beleggen speelt bij de vaststelling van de strategisch asset allocatie geen belangrijke rol. Criteria voor maatschappelijk verantwoord beleggen worden meegenomen bij de implementatie van beleggingscategorieën (bijvoorbeeld door uitsluitingen, stembeleid en engagement);
- gezien het vergrijsde deelnemersbestand wordt een hersteltermijn van tien jaar niet prudent geacht. De hersteltermijn is vastgesteld op vijf jaar om zo de belangen van alle deelnemers evenwichtig te behartigen;
- de hersteltermijn is zodanig vastgesteld, dat bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 100% het effect dat er meer uitgekeerd wordt dan er beschikbaar is aan vermogen wordt beperkt;
- indien er gedurende vijf jaar sprake is geweest van een beleidsdekkingsgraad onder de grens van het minimaal vereist eigen vermogen dan wordt de korting van de pensioenaanspraken en pensioenrechten uitgesmeerd over een periode van drie jaar.

Kwantitatieve risicohouding

Aan het toeslag- en kortingsbeleid ligt een ALM-analyse uit 2016 ten grondslag. De in deze analyse gebruikte economische uitgangspunten zijn voorzichtiger dan de volgens de wettelijk mogelijke parameters.

Toeslagbeleid

- Geen toeslagverlening bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%.
- Bij een beleidsdekkingsgraad van 110% en hoger, vindt toeslag op basis van prijsinflatie (van september tot september) met een toets op toekomstbestendigheid plaats.
- Inhaalindexatie: maximaal 20% van het verschil tussen de werkelijke beleidsdekkingsgraad en de grens (circa 125%) van toekomstbestendig indexeren. In 2018 is het beleid inzake inhaalindexatie nader uitgewerkt.

Kortingsbeleid

- Bij een reservetekort (beleidsdekkingsgraad onder het vereist eigen vermogen) moet het pensioenfonds in vijf jaar toegroeien naar het vereist eigen vermogen (per 31 december 2019: 115,6%). Indien dat niet mogelijk is, zal een voorwaardelijke korting plaatsvinden.

- Na vijf jaar dekkingstekort (beleidsdekkingsgraad onder minimaal vereist vermogen, per 31 december 2019: 104,0%) wordt het tekort in drie jaar verwerkt in onvoorwaardelijke kortingen.

Risicobudget met horizon van één jaar

- Het vereist eigen vermogen per 31 december 2019 bedraagt 115,6% (2018: 116,2%).
- Indien de grenzen van de bandbreedtes van matching- en returnportefeuille worden opgezocht, dan beweegt het vereist eigen vermogen zich tussen 113% en 119%.

Risicobeheersing

De belangrijkste risico's voor het pensioenfonds zijn als volgt te categoriseren:

- Solvabiliteitsrisico: de kans dat het pensioenfonds niet aan zijn (lange termijn) verplichtingen kan voldoen. Dit uit zich in de dekkingsgraad. Het solvabiliteitsrisico valt uit te splitsen in de volgende risico's: renterisico, prijsrisico, valutarisico, kredietrisico en actuariële risico's.
- Liquiditeitsrisico: de kans dat de beleggingen niet tijdig tegen een aanvaardbare prijs liquide kunnen worden gemaakt, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.
- Organisatierisico's: operationele risico's, uitbestedingsrisico's en IT-risico's.
- Omgevingsrisico's: concurrentierisico, afhankelijkheidsrisico en politieke risico's.

Een gestructureerde aanpak van de risico's richt zich voornamelijk op de solvabiliteits- en liquiditeitsrisico's, die uitgebreid worden behandeld in paragraaf 3.6. Met de risicomangementadviseur is over deze risico's, aan de hand van een scenario-analyse, een strategisch risicokader vastgesteld. In bestuursvergaderingen wordt hier specifiek aandacht aan besteed. Daarnaast beoordeelt het intern toezicht uitgevoerd door de NUB-ers en de auditcommissie jaarlijks of het pensioenfonds de risico's op langere termijn adequaat beheerst.

In het algemeen worden uitbestedingsrisico's beheerst door uitbestedingscontracten aan te gaan met gerenommeerde partijen die in bezit zijn van een ISAE 3402-verklaring. De risico's van de uitbesteding van IT en pensioenadministratie worden beheerst door middel van serviceniveau-overeenkomsten en serviceniveau-rapportages. Bij de beheersing van uitbestedingsrisico's op het gebied van vermogensbeheer wordt voor de selectie van en monitoring op deze externe vermogensbeheerders onder andere gebruik gemaakt van externe adviseurs.

In 2019 zijn de beleggingsrisico's (solvabiliteitsrisico's en liquiditeitsrisico's), IT-risico's en compliance risico's in kaart gebracht. Hiertoe zijn per deelgebied risicoanalyses uitgevoerd waarbij, rekening houdend met de risicohouding en -acceptatie, eventuele aanvullende beheersmaatregelen zijn geïdentificeerd. Deze risicoanalyses zijn uitgevoerd in het teken van het implementeren van het integraal risicomangement framework. In 2020 zal nadrukkelijk aandacht worden geschonken aan de risico's die verband houden met uitbesteden en integriteit (Systematische Integriteitsrisico Analyse – hierna: **SIRA**).

In 2019 is vooruitgang geboekt op het gebied van de administratieve organisatie en interne beheersing. Door een structurele vastlegging van de uitkomsten van de interne beheersingsmaatregelen in een daartoe bestemde applicatie ontstaat er een duidelijke 'audit trail'. Deze 'audit trail' maakt het aantoonbaar dat de uitvoeringsorganisatie haar bedrijfsvoering beheerst. De

functionaliteit van deze applicatie zal in 2020 doorontwikkeld worden en het gebruik hiervan binnen de organisatie zal bevorderd worden.

Compliance

BDO vervult sinds juni 2019 de compliance functie voor het pensioenfonds. Om invulling te kunnen geven aan deze functie is een compliance charter opgesteld waarin onder andere de reikwijdte, het doel, de positionering en de verantwoordelijkheden van de compliance functie is vastgelegd.

In het derde kwartaal van 2019 heeft de compliance officer een risicoanalyse uitgevoerd (gap-analyse) op de onderdelen compliance en AVG. De bij het pensioenfonds aanwezige documenten zijn hiertoe getoetst aan wet- en regelgeving. In 2020 zal de werking worden beoordeeld.

Het pensioenfonds heeft een Gedragscode in het kader van het integriteitsbeleid. De Gedragscode, is ook bij zakenrelaties van het pensioenfonds bekend. In de vergadering van december 2019 is bekrachtigd dat het pensioenfonds geen insiders kent. De Gedragscode kent een meldingen en goedkeuringsprocedure die in 2020 is gewijzigd.

In november 2019 heeft een compliance workshop met het bestuur plaatsgevonden. Tijdens deze workshop zijn de uitkomsten van de gap-analyse besproken. Tevens heeft het bestuur een aantal compliance onderwerpen besproken waarbij aangegeven moest worden of het bestuur vond dat het pensioenfonds voldoende beheersmaatregelen heeft geïmplementeerd en of het pensioenfonds aan de Pw en AVG voldoet. Aan de hand van deze risico-scores, het opgestelde compliance framework en, de uitkomsten van de gap-analyse is een compliance jaarplan opgesteld. In 2020 zal aandacht worden besteed aan de volgende drie elementen:

1. Het opstellen/herijken van compliance beleid en processen.
2. Het uitvoeren van tweedelijns monitoringsonderzoeken.
3. Het creëren van verdere bewustwording t.a.v. compliance en integriteit.

De rapportage over de jaarlijkse naleving over 2019 is uitgevoerd door BDO, die deze taak heeft overgenomen van het NCI. Het NCI heeft hiertoe de bij haar bekende gegevens aan BDO vertrekt.

De rapportage is in de bestuursvergadering van 14 april 2020 besproken. BDO heeft geconcludeerd dat er in het jaar 2019 geen strijdigheden met de Gedragscode aan de orde zijn geweest. Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving door het pensioenfonds.

Vertrouwenspersoon

Op grond van de Klokkeluiders- en Incidentenregeling heeft het pensioenfonds een vertrouwenspersoon integriteit en ongewenst gedrag aangesteld. Dit is een andere functionaris dan de compliance officer. In 2019 is door de verbonden personen van het pensioenfonds geen contact gezocht met de vertrouwenspersoon.

Interne audit

In oktober 2019 is de interne audit charter vastgesteld, waarin het doel, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de interne auditfunctie binnen het pensioenfonds zijn beschreven. Uit het charter blijkt hoe het pensioenfonds de kwaliteit van de interne auditfunctie en de deskundigheid wil borgen. Het charter biedt inzicht in de wijze waarop gewerkt wordt. In het charter is opgenomen dat er jaarlijks een auditplan wordt opgesteld op basis van de uitkomsten van de risicoanalyses en de

inbreng van de UB-ers. In het vierde kwartaal van 2019 en het eerste kwartaal 2020 is het uitbestedingsbeleid en dan met name de overgang van Aon naar RiskCo geaudit.

2.5 Financiële positie

De financiële positie van een pensioenfonds wordt onder meer weergegeven door de dekkingsgraad. Deze wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen³ (*technische voorzieningen*). De dekkingsgraad is in 2019 gedaald van 122,0% naar 120,6%. In onderstaande tabel staan de oorzaken van dit verloop met hun effect op de dekkingsgraad. Dit is een samenvatting van tabel 2.8 *Actuariële analyse*.

In het kader van de jaarrekening wordt de dekkingsgraad berekend op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

2.5a Dekkingsgraad verloop	2019	2018
Stand per 1 januari	122,0%	123,7%
Mutaties:		
Beleggingsresultaat	11,5%	1,8%
Toeslag (indexatie)	-2,5%	-2,5%
Pensioenuitkeringen	1,8%	1,3%
Benodigde interest ivm rekenrente	0,2%	0,1%
Wijziging DNB-rentetermijnstructuur	-11,6%	-3,5%
Wijziging sterftegrondslagen	0,0%	1,1%
Overige mutaties	-0,7%	0,1%
Totaal mutaties:	-1,4%	-1,7%
Stand per 31 december	120,6%	122,0%

Het beleggingsresultaat over 2019 had een positief effect op de dekkingsgraad van 11,5%-punt (2018: 1,8%-punt). De toegekende indexatie had een negatief effect op de dekkingsgraad van 2,5%-punt (2018: 2,5%-punt). De verandering van de rente had een effect op de dekkingsgraad van 11,6%-punt negatief (2018: 3,5%-punt negatief). Overige mutaties betreffen het resultaat op sterfte.

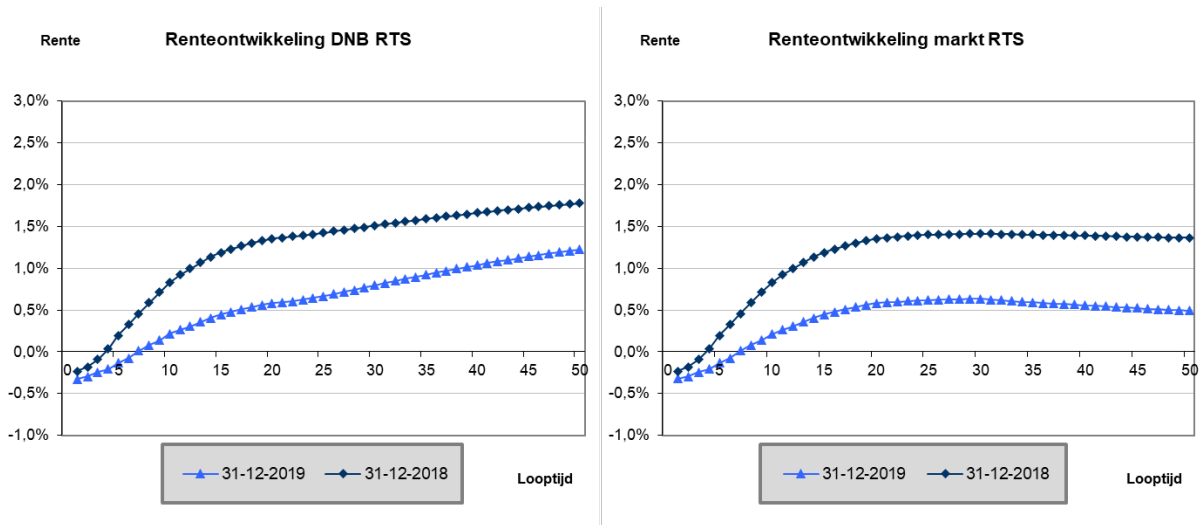
De beleidsdekkingsgraad⁴ daalde in 2019 van 125,0% naar 121,3%. De beleidsdekkingsgraad ligt ultimo 2019 boven de *minimaal vereiste dekkingsgraad* van 104,0%. De beleidsdekkingsgraad ligt ook boven de grens van de *vereiste dekkingsgraad*⁵. Deze was eind december 115,6% (2018: 116,2%).

³ Hierbij worden ook de beleggingen en verplichtingen voor risico deelnemers meegenomen.

⁴ Dit is het gemiddelde van de dekkingsgraad over de laatste 12 maanden.

⁵ Sinds het derde kwartaal 2018 wordt daarbij gerekend met een strategische renteafdekking van 50% (voorheen: 100%). Met de implementatie van dynamisch balansbeheer zal de renteafdekking stijgen tot 80%.

Marktrente

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. DNB hanteert hierbij de 'ultimate forward rate' (hierna: **UFR**). Dit betekent dat verplichtingen van meer dan twintig jaar contant worden gemaakt tegen een rente die naar een afgesproken niveau toe beweegt⁶, omdat de marktrente voor deze looptijden minder betrouwbaar wordt geacht. In onderstaande tabel staat een vergelijking van de nominale en de reële dekkingen op basis van de DNB-rentetermijnstructuur en de markt-rentetermijnstructuur.

2.5b Dekkingsgraden	Rentetermijnstructuur 2019		Rentetermijnstructuur 2018	
	DNB	Markt	DNB	Markt
Nominale dekking	120,6%	119,0%	122,0%	121,3%
Reële dekking	101,0%	96,8%	104,9%	96,6%
Beleidsdekking	121,3%	n.v.t.	125,0%	n.v.t.

Voor het beleid van afdekking van het renterisico van de verplichtingen wordt gebruik gemaakt van de marktrente om de verplichtingen te waarderen. De waardering van de obligaties, die voor afdekking van het renterisico worden gebruikt, gebeurt immers ook op basis van de marktrente. De nominale dekking op basis van de marktrente is met 2,3%-punt gedaald ten opzichte van eind 2018. De nominale dekking wordt berekend als de totale activa minus de overige passiva gedeeld door de technische voorzieningen. De reële dekking⁷ (op basis van de marktrente) is met 0,2%-punt gestegen. Bij de reële dekking (op basis van de marktrente) worden de verplichtingen bepaald door alle toekomstige uitkeringen te verhogen met de door de markt verwachte inflatie. Een reële dekking van 100% betekent dat het pensioenfonds theoretisch voldoende vermogen bezit om aan de met de verwachte inflatie verhoogde pensioenverplichtingen te voldoen.

⁶ Sinds juli 2015 wordt de UFR bepaald op basis van de gerealiseerde maandelijkse 20-jaars forward rentes in de voorgaande 10 jaar.

⁷ De reële dekking op basis DNB is berekend volgende de definitie in art. 7 van de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling. Deze wordt jaarlijks aan DNB gerapporteerd.

Realisatie geformuleerde doelstelling

In hoofdstuk 2.1 is de volgende doelstelling geformuleerd: *“binnen het afgesproken risicokader, het realiseren van een beleidsdekkingsgraad, die het mogelijk maakt pensioenen en andere uitkeringen te verstrekken, met de ambitie het zoveel als mogelijk behouden van de koopkracht”*.

In 2019 (september) bedroeg de beleidsdekkingsgraad⁸ 122,5%, waardoor per 1 januari 2020 een toeslag van 2% kon worden verleend. Deze toeslag heeft geen betrekking op het kapitaal dat wordt opgebouwd op de individuele beleggingsrekening bij Robeco van de actieve deelnemers in de IDC-regeling.

2.6 Beleggingen

Het jaar 2019 stond in het teken van een scherpe daling van de marktrente in combinatie met een uitstekend aandelenklimaat. Positieve rendementen werden behaald op zowel aandelen en credits als private equity en vastgoed. De groei van de Nederlandse economie was in 2019 1,8%⁹. Voor 2020 en daarna wordt een recessie verwacht door met name de impact van de corona pandemie, toegenomen internationale risico's (zoals handelsconflicten), onzekerheid rond de Duitse industrie, Brexit en een afvlakkende wereldhandel.

De inflatie in 2019 is gestegen tot 2,6% (2018: 1,6%). De rente is opnieuw op een zeer laag niveau gebleven met als een belangrijke oorzaak het ruime monetaire beleid van de ECB.

Per saldo daalde de nominale 10-jaars marktrente van 0,8% naar 0,2%. Deze rente is gebaseerd op de zogenoemde zero coupon swapcurve met een looptijd van tien jaar, die maatgevend is voor de verplichtingen van het pensioenfonds.

In tabel 2.6a staan de totale beleggingen voor risico van het pensioenfonds (inclusief liquide middelen), die € 1.387 miljoen bedragen (2018: € 1.322 miljoen). Er is een positief netto beleggingsresultaat behaald van € 130 miljoen (2018: € 20 miljoen), dat overeenkomt met een nettorendement van 10,0% (2018: 1,6%). Door de gedaalde marktrente rendeert de risicomanagementportefeuille positief (6,9%), evenals in 2018 (2,7%). Het pensioenfonds heeft zelfstandig geen aandelen uitgeleend (*securities lending*). Door onderliggende beleggingsfondsen worden beperkt aandelen uitgeleend.

⁸ De beleidsdekkingsgraad ten behoeve van de toeslagverlening wordt berekend exclusief het vermogen risico deelnemer (IDC2015-regeling).

⁹ Vastgesteld door het Centraal Planbureau

2.6a Beleggingen voor risico fonds	2019	2018	Mutaties *	Resultaat	Rendement 2019		
					Behaald	Benchmark	Outperf.
(x € 1.000)							
Aandelen Europa	86.690	68.265	139	18.286	26,8%	26,0%	0,7%
Aandelen Verenigde Staten	136.650	106.483	223	29.944	28,1%	33,3%	-5,2%
Aandelen opkomende markten	71.556	59.907	-122	11.771	19,5%	20,6%	-1,1%
Aandelen	294.896	234.655	240	60.001	25,5%	27,9%	-2,4%
Indirect vastgoed	190.653	180.260	-6.387	16.780	9,5%	10,0%	-0,5%
Private equity	48.055	54.025	-9.911	3.941	8,0%	31,9%	-23,9%
Alternatieve beleggingen	48.055	54.025	-9.911	3.941	8,0%	31,9%	-23,9%
Credits	46.991	229.701	-195.066	12.356	5,9%	5,5%	0,4%
Credits	46.991	229.701	-195.066	12.356	5,9%	5,5%	0,4%
Returnportefeuille	580.595	698.641	-211.124	93.078	13,9%	16,5%	-2,6%
Staatsobligaties	795.059	599.064	158.875	37.120	6,9%	6,9%	0,0%
Liquide middelen	11.031	24.124	-13.021	-72			
Risicomanagementportefeuille**	806.090	623.188	145.854	37.048	6,6%	6,6%	0,0%
Uitvoeringskosten beleggingen pensioenfonds			1.984	-1.984			
Beleggingen incl. liquide middelen	1.386.685	1.321.829	-63.286	128.142	10,0%	11,3%	-1,3%

* Mutaties = aankopen + gefactureerde kosten - verkopen - inkomsten (zoals dividend)

** Inclusief liquide middelen

Strategisch zijn de beleggingen verdeeld in twee portefeuilles: de returnportefeuille en de risicomanagementportefeuille. De returnportefeuille heeft als doel een rendement te halen boven de door het bestuur vastgestelde strategische benchmark. De risicomanagementportefeuille heeft als doel om de kasstromen van het pensioenfonds via staatsobligaties voor 50% te matchen en bovendien het renterisico (duratie) van de pensioenverplichtingen te matchen. Daarnaast worden in deze portefeuille alle beleggingen opgenomen die als doel hebben het risico van het pensioenfonds strategisch te verlagen.

Dynamisch beleggingsbeleid

In de tweede helft van 2018 en in 2019 heeft het bestuur in verschillende sessies met Cardano het dynamisch beleid balansbeheer verder vormgegeven en is het beleid getoetst met een ALM-studie. Met dynamisch balansbeheer wil het pensioenfonds het denken in een 'vaste' beleggingsmix loslaten. Het pensioenfonds streeft naar een beleggingsmix waarbij beleggingsrisico's worden teruggenomen bij lagere dekkingsgraden en óók bij hogere dekkingsgraden. Bij lagere dekkingsgraden wordt beleggingsrisico teruggenomen om de nominale toezegging te beschermen. Bij hogere dekkingsgraden wordt beleggingsrisico teruggenomen omdat de reële ambities binnen handbereik komen.

Eind oktober 2019 heeft het bestuur het opgestelde beleidskader laten toetsen met een ALM-studie. Op basis van de resultaten van de ALM-studie heeft het bestuur geconcludeerd dat het beleidskader dynamisch balansbeheer evenwichtig is opgebouwd. Eind december 2019 heeft het bestuur besloten het beleidskader dynamisch balansbeheer vast te stellen en is een transitie- en implementatieplan opgesteld.

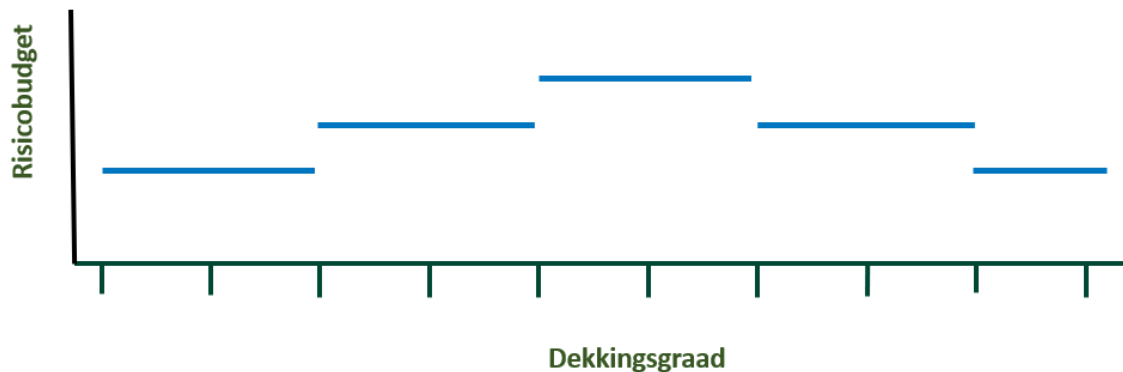
Het dynamisch beleggingsbeleid schrijft – per zogenaamde dekkingsgraadregio – een risicobudget voor. Dit risicobudget wordt uitgedrukt als een maximaal toegestane terugval van een dekkingsgraadscenario in een door het bestuur geformuleerd stuurscenario. Per dekkingsgraadregio heeft het pensioenfonds een strategische asset allocatie (SAA) inclusief risicoafdekkingen geformuleerd die passend zijn bij het toegestane risicobudget. Overgangen van de ene naar de andere dekkingsgraadregio vragen om een aanpassing van de balans conform het dynamisch beleid.

De totale portefeuille is verdeeld in een risicomanagementportefeuille en een returnportefeuille, waarbij de omvang en samenstelling afhankelijk is van de hoogte van de dekkingsgraad.

Het bestuur heeft voor het dynamisch beleggingsbeleid de risicohouding als volgt gedefinieerd:

“Het beleggingsbeleid is primair gericht op koopkrachtbehoud en inhaalindexatie. Een kans op korten wordt hierbij beperkt en als er gekort moet worden, dan wordt dit geaccepteerd en versneld (korter dan de wettelijke termijnen) doorgevoerd. De omvang van eventuele kortingen bij lagere dekkingsgraden wordt ingeperkt door beleggingsrisico’s af te bouwen bij lagere dekkingsgraden.”

De drie uitgangspunten van de risicohouding (zie paragraaf 2.4.) zijn de basis voor het dynamisch risicobudget waarbij de hoogte van het risicobudget afhankelijk is van de dekkingsgraad en wordt teruggebracht bij lagere dekkingsgraden en bij hogere dekkingsgraden.

De volgende uitgangspunten bij de invulling van het risicobudget gelden in het algemeen voor het dynamisch beleid.

A. De doeldekkingsgraad betreft een reële dekkingsgraad van 110%

Het bestuur heeft als ‘einddoel’ een reële dekkingsgraad van 110% geformuleerd (de reële doeldekkingsgraad). Bij deze dekkingsgraad is het pensioenfonds financieel in staat om indexatie naar de toekomst toe veilig te stellen. In theorie is het pensioenfonds dit bij een reële dekkingsgraad van 100% al, het fonds kiest er echter voor een buffer aan te houden voor onder andere actuariële risico’s, economische restrisico’s (zoals spreadrisico’s) en operationele risico’s. Bij de huidige rentecurve komt deze doeldekkingsgraad overeen met een nominale dekkingsgraad van ongeveer 140%. Bij de nadere uitwerking van het reële beleid bij dekkingsgraden hoger dan 130% (geen onderdeel van dit beleidskader) wordt dit nader gespecificeerd en onderbouwd.

B. Inzet van optieproducten behoort tot de mogelijkheden

Optieproducten (zowel rente- als aandelen) maken het mogelijk om zowel de impact van een negatief scenario (zoals het stuurscenario) te beperken, als mee te kunnen profiteren indien aandelen of rente stijgen. Dit in tegenstelling tot lineaire maatregelen als renteswaps of een afbouw van de aandelenportefeuille.

Dit duale karakter van opties kan uitkomst bieden in gevallen waarin de wens om neerwaarts risico te beperken – schuurt met de ambitie. Door de vereiste optiepremie betekent dit dat een voortkabbelscenario het ‘spijt’-scenario wordt: in dit geval betalen opties niet uit maar wordt het verlies van de premie ook niet gecompenseerd door een (sterke) marktstijging. Het pensioenfonds is bereid om kosten voor herstel/opwaarts potentieel te betalen in vorm van optiepremie indien dit nodig blijkt te zijn om de ambitie en risicohouding met elkaar te verenigen. De afdekking van het risico op publieke aandelen wordt tevens gezien als een indirecte afdekking van private equity en vastgoed. Dit is onder de aanname dat de rendementen op deze categorieën in tijden van stress een sterke correlatie met aandelen vertonen.

C. Het renteafdeckingsbeleid is afhankelijk van de dekkingsgraad

De strategische renteafdekking wordt uitsluitend gebaseerd op de dekkingsgraadregio's binnen dynamisch beleid. Hierbij blijft het bestaande uitgangspunt van cashflowmatching van het pensioenfonds gehandhaafd. Dit houdt in dat de renteafdekking voor het grootste deel voortvloeit vanuit de staatsobligaties in de matchingportefeuille. De eventuele extra benodigde renteafdekking is daarmee relatief beperkt. Dit komt doordat de duratie van het pensioenfonds relatief kort is en is de bondportefeuille voldoende groot is, waardoor renteafdekking met obligaties al relatief effectief is. Indien de strategische renteafdekking hoger ligt dan de afdekking die wordt verkregen vanuit staatsobligaties worden renteswaps ingezet.

Bij de huidige dekkingsgraadregio wordt gewerkt met een allocatie van 70% matchingportefeuille bij een renteafdekking van 80%.

Investment cases

Pensioenfondsen moeten op basis van een investment case onderbouwen onder welke aannames, verwachtingen en voorwaarden een beleggingscategorie aan de beleggingsportefeuille is toegevoegd. Een investment case dient tevens als raamwerk voor de periodieke beoordeling of de betreffende beleggingscategorie en het daarbij gevoerde beleid nog staat in overeenstemming is met de geformuleerde doelstelling en verwachtingen. In 2019 zijn de investment cases voor aandelen, private equity en vastgoed opgesteld. In het kader van het in 2020 te implementeren beleidskader dynamisch balansbeheer zullen de investment cases opnieuw beoordeeld worden.

ALM-stresstest energietransitie

In het kader van de validatie van de opzet van het beleidskader dynamisch balansbeheer heeft Ortec naast de impact van financiële stressscenario's ook de impact van de stresstest energietransitie door gerekend. Deze stresstest is ontwikkeld door DNB en geeft inzicht in de mogelijke gevolgen van een transitie van fossiele naar duurzame energiebronnen op de markt. In deze analyse is een stresstest uitgevoerd op zowel het huidige beleid als het voorgestelde beleidskader dynamisch balansbeheer. Alle stressscenario's leiden tot meer of mindere daling van de dekkingsgraad. Afhankelijk van het type klimaatschok kan de dekkingsgraad van het pensioenfonds tot 13%-punten dalen. Het bestuur

concludeert dat dynamisch balansbeheer weliswaar veelal tot een betere bescherming van de dekkingsgraad leidt, maar dat gegeven de huidige dekkingsgraad en de crisisscenario's in alle gevallen nauwelijks/geen toeslag kan worden gegeven. Het bestuur zal in 2020 aandacht schenken aan het actualiseren van het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen (zie hiertoe tevens de vooruitblik op 2020).

Returnportefeuille

De returnportefeuille bevat beleggingscategorieën waarbij het behalen van rendement centraal staat. Er zijn strategische benchmarks vastgesteld om de prestaties te beoordelen. Het rendement op deze portefeuille was 13,9% (2018: 0,5%), dit is 2,6% lager dan de benchmark. De omvang van de returnportefeuille binnen de totale portefeuille is afhankelijk van de invulling van de risicomangementportefeuille. Tot en met november 2019 ligt deze strategisch tussen de 50% en 70% van de totale portefeuille. Eind 2019 bedroeg de omvang van de returnportefeuille 41,9% van de totale portefeuille, als gevolg van de verkoop van de portefeuille credits (tabel 2.6b).

2.6b Weging	ten opzichte van Totaal		ten opzichte van Returnportefeuille			
	2019	2018	2019	strat. mix	bandbreedte	2018
Aandelen	21,3%	17,8%	50,8%	34,0%	30-40%	33,6%
Vastgoed	13,7%	13,6%	32,8%	25,0%	20-30%	25,8%
Alternatieve beleggingen	3,5%	4,1%	8,3%	9,0%	5-15%	7,7%
Credits	3,4%	17,4%	8,1%	32,0%	25-40%	32,9%
Returnportefeuille	41,9%	52,9%	100,0%	100,0%		100,0%

Per 31 december 2019 liggen, mede als gevolg van de verkoop van (het grootste deel van) de portefeuille credits, zowel aandelen als vastgoed buiten de bandbreedte. Als onderdeel van de ingezette de-risking en implementatie van het dynamisch beheer geldt in 2020 een strategische mix van 40% aandelen, 40% vastgoed en 20% alternatieve beleggingen.

Aandelen

Het actieve beleid van de geselecteerde aandelenmanagers leverde in totaal een performance op van 25,5%. Het benchmarkrendement van de totale aandelenportefeuille was 27,9%.

In de regio Europa hebben de managers een performance behaald die hoger was dan de benchmark: +0,7%. Eén van de managers heeft een outperformance behaald, maar de andere twee hebben het benchmarkrendement niet behaald.

In de Verenigde Staten waren het opnieuw vooral de large cap groeiaandelen die het beter hebben gedaan dan de benchmark. Andere strategieën, zoals waarde-aandelen of beleggen in kleinere ondernemingen, hebben de benchmark niet kunnen bijhouden. Door de allocatie naar deze andere strategieën is het fondsrendement 5,2% achtergebleven bij de benchmark.

De beleggingen in de emerging markets hebben ook een sterk jaar achter de rug met een benchmarkrendement van boven de 20%. De portefeuille van het pensioenfonds heeft een lager risico dan de markt. Desondanks werd een underperformance van 1,1% gehaald bij een absoluut rendement van 19,5%. Met name door het achterblijven van Amerikaanse aandelen bij de benchmark heeft de portefeuille als geheel een underperformance van 2,4% laten zien, ondanks een sterk absoluut rendement van 25,5%.

Vastgoed

Het rendement op vastgoed was 9,5%. De gehanteerde benchmark voor de vastgoedportefeuille is de *INREV Core Continental European Funds Index*. Deze benchmark behaalde over 2019 een rendement van 10,0%.

Het pensioenfonds belegt in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen. Deze zijn minder liquide en kunnen dus niet op korte termijn worden verkocht. Alle sectoren (kantoren, winkels, woningen en bedrijfsruimten) en alle actieve fondsen hadden een positief rendement. Het positieve rendement werd vooral behaald door de goede prestaties van de Nederlandse woningfondsen en de Europese sectoren kantoren en logistiek. Het rendement van retailfondsen stond onder druk door de opkomende e-commerce, waardoor hierbij nog maar net een positief resultaat werd geboekt.

Alternatieve beleggingen

De private equity beleggingen behaalden een rendement van 8,0% bij een benchmarkrendement van 31,9%. De benchmark voor private equity is de MSCI All Countries World Index (Net Returns) + 3%, omdat het rendement op private equity op lange termijn een hoger rendement hoort te halen dan beursgenoteerde aandelen, ter compensatie van de illiquiditeit van private equity. Op korte termijn kan dit grotere verschillen geven tussen rendement en benchmark, zoals hieronder verder is toegelicht.

Het grootste gedeelte van de portefeuille bestaat uit beleggingen in de Verenigde Staten. Op korte termijn kan de beweeglijkheid van beursgenoteerde aandelen veel groter zijn en kan de performance van private equity daar behoorlijk van afwijken, zoals ook in 2019 is gebeurd. Een aantal fondsen loopt tegen het einde van hun looptijd en zijn bezig met het afbouwen van de portefeuille. Om het gewicht van private equity op peil te houden wordt gezocht naar nieuwe fondsen. In 2018 is een nieuw Europees fonds geselecteerd. Ook in 2019 zijn in dit kader nieuwe (Amerikaanse en Europese) fondsen aan de portefeuille toegevoegd.

Credits

De portefeuille credits behaalde een rendement van 5,9%. Het benchmarkrendement bedroeg 5,5%.

De goede absolute performance ging gepaard met het dalen van de onderliggende rente (van staatsobligaties) en het dalen van de creditspread. Staatsobligaties profiteerden van een grote liquiditeit, onzekerheid over de Chinees-Amerikaanse handelsoorlog en groeivertragingen in Europa. Voor de meest liquide staatsobligatie, de Duitse 10-jarige staatsobligatie, daalde het effectief rendement over geheel 2019 van 0,2% naar -0,2%. De creditspread daalde van 0,9% naar 0,4%, wat voornamelijk kwam door de grotere risicobereidheid van beleggers.

De portefeuille credits bestaat uit de categorieën Euro Investment Grade Corporates, Euro Investment Grade Structured, US Loans en Emerging Market Debt (Hard Currency) en wordt belegd in *investment grade bedrijfsobligaties, asset backed securities, bank loans en opkomende markten obligaties*. De valuta van deze fondsen luidt in euro of wordt afgedekt naar de euro. Emerging Market Debt presteerde met 9,6% in absolute zin het best van de vier categorieën. Hierbij werd een kleine underperformance van -0,1% behaald. In 2018 werkte het hogere risico juist negatief uit. Euro Investment Grade Structured behaalde van de vier categorieën het laagste absolute rendement van

2,0%, wat desondanks 1,0% hoger was dan het benchmarkrendement. Deze categorie behaalde hiermee de hoogste outperformance.

De grootste underperformance werd behaald door de categorie US Loans (portefeullerendement 4,1%, benchmarkrendement 5,4%). De categorie Euro Investment Grade Corporates behaalde net zoals in 2018 een outperformance. In 2019 bedroeg deze 0,2%.

Eind 2019/begin 2020 is de gehele portefeuille credits verkocht in het kader van risico-afbouw en de voorbereiding op het dynamisch balansbeheer.

Risicomanagementportefeuille

De risicomanagementportefeuille heeft door de grote belangstelling voor staatsobligaties, ondanks een lage rente, een rendement behaald van 6,6%. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de rente in augustus nog lager stond vanwege zorgen over de Chinees-Amerikaanse handelsoorlog en de groeivertragingen in Europa. Bij het rendement op de risicomanagementportefeuille moet rekening gehouden worden met de doelstelling van deze portefeuille, namelijk het (rente)risico van de verplichtingen afdekken en de cash-flow matching. Er zijn geen transacties in derivaten geweest. De opbrengst van de bovengenoemde, in het kader van de risico-afbouw eind 2019 en begin 2020 verkochte credits-fondsen is geherinvesteerd in de risicomanagementportefeuille.

Per 31 december 2019 bedraagt de feitelijke renteafdekking 72% (2018: 50%). De strategische renteafdekking van de verplichtingen bedraagt 80% bij een (marktrente) dekkingsgraad tussen de 110% en 120%. In het eerste kwartaal 2020 is de feitelijke renteafdekking in het kader van het dynamische balansbeheer verhoogd tot 80%.

Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

Het pensioenfonds houdt zich aan de wettelijke regels betreffende het uitsluiten van bedrijven die betrokken zijn bij de productie, distributie en verkoop van clusterbommen en landmijnen. Daarnaast gaat het pensioenfonds door middel van een zogenoemde engagement-overlay (verzorgd door BMO Global Asset Management) op de aandelenportefeuille de dialoog aan met ondernemingen waarin het pensioenfonds via beleggingsfondsen belegt, op het gebied van milieu, maatschappij en corporate governance. Op aandeelhoudersvergaderingen wordt, waar mogelijk, gebruik gemaakt van het stemrecht. Het pensioenfonds doet hiervan verslag op zijn website. Hoewel de hoofddoelstelling van het beleggingsbeleid is om een optimaal voor risico gecorrigeerd rendement te behalen voor de deelnemer, is het pensioenfonds van mening dat het meenemen van ESG (Environmental (omgeving), Social (sociaal), Governance (bestuur)) factoren in de selectie van beleggingen een positieve invloed kan hebben op het risico-rendement profiel van die beleggingen. Bij de selectie van externe vermogensbeheerders houdt het pensioenfonds dan ook rekening met de wijze waarop ESG-factoren in de investeringsanalyse en besluitvormingsprocessen van de vermogensbeheerder worden meegenomen. Ondertekening door de vermogensbeheerder van de United Nations Principles for Responsible Investments (hierna: **UNPRI**) is daarbij een belangrijk aspect.

In 2016 heeft het bestuur het beleid en de beleggingsovertuigingen inzake maatschappelijk verantwoord beleggen geformaliseerd in een beleidsdocument. Doelstelling van dit geformuleerde beleid is om te zorgen dat alle externe vermogensbeheerders waar het pensioenfonds mee samenwerkt de UNPRI hebben ondertekend. Op een termijn van vijf jaar zal dit voor minimaal 80% van de managers op gereguleerde markten gerealiseerd moeten zijn. Ultimo 2016 werd aan dit

vereiste reeds voldaan. Voor de niet gereguleerde markten c.q. illiquide beleggingen is de doelstelling minimaal 50%.

In 2018 heeft het pensioenfonds het beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen geëvalueerd. Hiertoe heeft het pensioenfonds diverse gesprekken gevoerd met vermogensbeheerders, consultants en collega-pensioenfondsen. In 2019 is nog geen herdefiniëring of nadere concretisering van het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen gemaakt.

Realisatie geformuleerde doelstelling

In hoofdstuk 2.1 is de volgende doelstelling geformuleerd: *“het door maatschappelijk verantwoord en actief vermogensbeheer behalen van een rendement (na aftrek van kosten) op de returnportefeuille dat, cumulatief over elke voortschrijdende periode van vijf jaren, hoger is dan de gekozen benchmark”*.

Over de laatste vijf jaar is met het actieve beheer op de returnportefeuille, na kosten, een outperformance behaald van gemiddeld 0,1% per jaar.

2.7 Pensioenen

Sinds 2015 voert het pensioenfonds de pensioenregeling IDC-2015 (hierna: **IDC-regeling**, zijnde een individueel defined contribution-regeling) uit. De pensioenregelingen IDCDB 2006 en 2015, waarbij de beschikbare premie direct werd omgezet in pensioenaanspraken, zijn sinds 1 januari 2016 gesloten regelingen.

Afwikkeling IDC-regeling

Het pensioenfonds heeft in juni 2018 de aangesloten werkgevers geïnformeerd dat het de uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten werkgevers per 31 december 2019 niet verlengt.

In de tweede helft van 2019 hebben meerdere besprekingen plaatsgevonden tussen de uitvoeringsorganisatie en de aangesloten werkgevers. De aangesloten werkgevers hebben a.s.r. als nieuwe uitvoerder van de pensioenregeling benoemd. Vervolgens heeft het pensioenfonds eind november 2019 een verzoek tot collectieve waardeoverdracht van de IDC-pensioenkapitalen van de actieve deelnemers en gewezen deelnemers in de IDC-2015 pensioenregeling van de aangesloten werkgevers ontvangen. In januari 2020 heeft het pensioenfonds het verzoek tot collectieve waardeoverdracht van de pensioenkapitalen opgebouwd in de IDC-2015 pensioenregeling voor de eigen medewerkers in behandeling genomen. Voor de eigen medewerkers is ABN AMRO Pensioeninstellingen als nieuwe uitvoerder van de pensioenregeling benoemd. Eind februari 2020 is voor de actieve deelnemers en gewezen deelnemers van de aangesloten werkgevers en van de eigen medewerkers een verzoek tot collectieve waarde bij DNB ingediend (zie ook Gebeurtenissen na balansdatum).

Pensioenregeling IDC-2015

Voor de werknemers van de aangesloten werkgevers (Maersk Line Netherlands B.V., Maersk Ship Management B.V., Star Container Services B.V., Svitzer Amsterdam B.V., Ardent Maritime Netherlands B.V. en Port Towage Amsterdam B.V. (per 1 januari 2019 heeft Port Towage Amsterdam B.V. de uitvoeringsovereenkomst voortijdig opgezegd)) is sinds 1 januari 2015 tussen de aangesloten

werkgevers en werknemers een individuele beschikbare premieregeling overeengekomen, waarbij het pensioenfonds is geselecteerd als uitvoerder van deze regeling. In deze regeling, waaraan ook de werknemers van de uitvoeringsorganisatie van het pensioenfonds deelnemen, worden de premiebijdragen belegd in een op maat gemaakte lifecycle bij Robeco. Het risicoprofiel van de beleggingen verandert naarmate de deelnemer ouder wordt en dichter bij de pensioengerechtigde leeftijd komt. Het risico wordt dan afgebouwd. Op het moment van pensionering hebben de beleggingen dezelfde risico-rendementsverhouding als de collectieve beleggingen in het pensioenfonds.

Standaard komen de deelnemers in de zogenoemde default lifecycle, maar zij kunnen er ook voor kiezen om zelf een beleggingsmix samen te stellen of een defensieve of offensieve variant van de lifecycle te selecteren. Actieve deelnemers hebben daarnaast de mogelijkheid hun opgebouwde kapitaal tussentijds om te zetten in pensioenaanspraken.

Bij beëindiging van het dienstverband bij de aangesloten werkgever blijft het kapitaal bij Robeco tot pensioendatum, tenzij de deelnemer kiest voor tussentijds inkoop van pensioenaanspraken bij het pensioenfonds of kiest voor waardeoverdracht naar de pensioenuitvoerder van zijn nieuwe werkgever. Op de pensioendatum kan de deelnemer met het opgebouwde kapitaal een ouderdomspensioen en eventueel partnerpensioen aankopen bij het pensioenfonds of bij een verzekeraar (shoprecht). Tijdens het actieve dienstverband (of aansluitend gedurende het recht (maximaal twee jaar) op een uitkering vanuit de Werkloosheidswet) is voor de deelnemer een (tijdelijk) partnerpensioen en wezenpensioen op risicobasis verzekerd.

Per 1 januari 2020 zijn de uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten werkgevers door het pensioenfonds beëindigd, waarmee het pensioenfonds sinds deze datum een 'gesloten pensioenfonds' is geworden. Dat wil zeggen dat er sinds 1 januari 2020 geen instroom meer is van nieuwe deelnemers. De collectieve waardeoverdracht van de opgebouwde kapitalen in de pensioenregeling IDC-2015 zal, zodra deze is goedgekeurd door DNB, worden uitgevoerd.

In paragraaf 4.7 is een samenvatting van de IDC-2015 regeling opgenomen.

Wet verbeterde premieregeling

De Wet verbeterde premieregeling maakt het voor deelnemers aan een premieregeling mogelijk om op pensioendatum te kiezen tussen een vaste en een variabele pensioenuitkering.

De geringe populatie actieven in het pensioenfonds betekent dat het pensioenfonds deze variabele pensioenuitkering niet zelf op een aantrekkelijke en kostenefficiënte wijze aan de deelnemers kan aanbieden. Wel is er sinds 2017 een tweede lifecycle voor doorbeleggen na pensionering toegevoegd. Op dit moment is deze gelijk aan de default lifecycle.

Verhoging van de AOW-leeftijd, pensioenrichtleeftijd blijft op 67 jaar

Doordat Nederlanders steeds langer leven, gaat de AOW-leeftijd omhoog. Sinds 1 januari 2014 is de pensioenrichtleeftijd wettelijk gekoppeld aan de levensverwachting. Als gevolg van de gestegen levensverwachting is de fiscale pensioenrichtleeftijd op 1 januari 2018 verhoogd van 67 naar 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is de rekenleeftijd die wordt gebruikt voor de berekening van de jaarlijks fiscaal maximaal toegestane pensioenopbouw. De medezeggenschapsorganen en de aangesloten werkgevers hebben besloten voor de IDC-regeling de pensioenrichtleeftijd op 67 jaar te houden. Per 1

januari 2018 is de fiscale premiestaffel verlaagd, wat betekent dat de maximale premies in beschikbare premieregelingen zijn verlaagd.

Op 3 juli 2019 is de Wet temporisering verhoging AOW-leeftijd aangenomen door de Eerste Kamer. Hierdoor zal de verhoging van de AOW-leeftijd minder snel doorgevoerd worden. Tot 2021 blijft de AOW-leeftijd 66 jaar en vier maanden.

Uniforme rekenmethodiek

Per 30 september 2019 zijn pensioenuitvoerders verplicht om in hun communicatie over het te bereiken pensioen de URM toe te passen. Dit vloeit voort uit de Wet pensioencommunicatie die sinds 2015 van kracht is. De rekenmethode verschaft deelnemers inzicht in de koopkracht en risico's die samenhangen met hun pensioenopbouw. Pensioenbedragen moeten in drie scenario's worden gecommuniceerd: een verwacht, optimistisch en pessimistisch scenario. Hiermee kunnen deelnemers een betere inschatting maken van hun pensioen om van daaruit voor zichzelf een haalbare financiële planning op te stellen. Doordat alle pensioenuitvoerders straks dezelfde rekenmethode gebruiken, krijgen deelnemers in meerdere pensioenfonds een beter totaaloverzicht. De scenario's moeten vanaf 2020 ook op het UPO getoond gaan worden.

Basisgegevens pensioenadministratie

Deelnemers dienen een pensioen te krijgen, waar zij op grond van hun deelname en het pensioenreglement recht op hebben. De uitbestede pensioenadministratie wordt gemonitord aan de hand van kwartaalrapportages en er vindt maandelijks overleg plaats tussen de pensioenadministrateur en de uitvoeringsorganisatie.

Herverzekering risico's overlijden en arbeidsongeschiktheid

Ter dekking van risico's met betrekking tot overlijden en arbeidsongeschiktheid van de actieve deelnemers (of deelnemers die direct na actieve dienst in de Werkloosheidswet komen) aan de IDC-regeling is, een herverzekeringscontract gesloten bij ElipsLife AG, met een looptijd van 10 juli 2017 tot en met 31 december 2020.

Deelnemersbestand

In onderstaande tabel wordt het deelnemersbestand van 2018 naar 2019 met mutaties getoond. Het aantal deelnemers is gedurende het jaar 2019 met 206 gedaald naar 10.186.

2.7a Deelnemers	TOTAAL	Actieven	Slapers	Gepensio- neerden	Gepensioneerden naar type pensioen:			
					Ouderdom	Partner	Invalideiteit	Wezen
Stand 1 januari 2019	10.392	514	2.974	6.904	4.453	2.412	16	23
Mutaties door:								
Nieuwe toetredingen	114	114		-	-	-	-	-
Ontslag met premievrije aanspraak	-	-83	83	-	-	-	-	-
Waardeoverdracht	-5		-5	-	-	-	-	-
Ingang pensioen	141	-3	-73	217	77	139	-1	2
Overlijden	-430	-	-8	-422	-244	-178		
Afloop	-5			-5	-	-	-	-5
Afkoop	-10		-6	-4	-	-2	-	-2
Andere oorzaken	-11	-	-8	-3	-2	-1	-	-
Totaal mutaties	-206	28	-17	-217	-169	-42	-1	-5
Stand 31 december 2019	10.186	542	2.957	6.687	4.284	2.370	15	18

Toeslagverlening (indexatie)

De toeslag op de pensioenaanspraken is voorwaardelijk en wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur. Hoewel de ambitie is om jaarlijks de pensioenaanspraken aan te passen aan de prijsindex, bestaat er geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst zal worden geïndexeerd. Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslag wordt uit toekomstige overrendementen gefinancierd. Sinds 1 januari 2015 is als onderdeel van het nFTK een nieuw toeslagregime van toepassing. Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% is toeslag niet toegestaan en bij het vaststellen van de hoogte van de toeslag moet rekening worden gehouden met de wettelijke eis omtrent toekomstbestendige toeslagverlening.

Met inachtneming van de beleidsdekkingsgraad per 30 september 2019 (122,5% zonder IDC-kapitaal) en de voorgeschreven rekenmethodiek voor de toeslagverlening, heeft het bestuur kunnen besluiten de pensioenrechten en pensioenaanspraken in het pensioenfonds per 1 januari 2020 met 2,0% te verhogen. Deze verhoging geldt niet voor het opgebouwde pensioenkapitaal bij Robeco in de IDC-2015 regeling. Er heeft geen volledige indexatie plaatsgevonden (prijsinflatie was 2,6%). De niet-verleende toeslag is toegevoegd aan ieders individuele samengestelde indexatieachterstand.

Inhaalindexatie

Sinds 1 januari 2009 zijn de pensioenaanspraken niet volledig geïndexeerd. Voor inhaalindexatie was op basis van de berekening per 30 september 2018, een bedrag beschikbaar (conform de wettelijk bepaalde methode) van € 3.370.339. De inhaalindexatie conform het gekozen proportionele systeem is medio 2019 toegekend, waarbij een toeslag van 3,04% van de individuele samengesteld indexatieachterstand is verleend. Dit komt overeen met circa 0,3% van de technische voorziening. Op basis van de jaarlijkse indexatieberekening per 30 september 2019 en de daarbij toegekende indexatie van 2,0% per 1 januari 2020 kon dit jaar geen inhaalindexatie worden toegepast.

Een overzicht van de toeslagen van de afgelopen elf jaar staat in tabel 3.5.4f. Tevens staan hierbij de indices, waarop het toeslagenbeleid is gebaseerd.

Premie

Aan de aangesloten werkgevers werd een premie in rekening gebracht. De *feitelijke premie* bedroeg € 3,7 miljoen (2018: € 3,5 miljoen). De *zuiver kostendekkende premie* was € 3,7 miljoen (2018: € 3,4 miljoen). De *gedempte kostendekkende premie* is bij de IDC-regeling niet langer van toepassing. In paragraaf 3.5 worden deze begrippen nader toegelicht.

De aangesloten werkgevers zijn niet verantwoordelijk voor eventuele tekorten van het pensioenfonds.

2.7b Premiebijdragen	2019	2018
	(x € 1.000)	
Werkgeversgedeelte voor risico fonds	539	555
Werknemersgedeelte voor risico fonds	30	37
Premiebijdragen voor risico fonds	569	593
Premiebijdragen voor risico deelnemers	3.207	2.897
Totaal premiebijdragen (feitelijke premie)	3.776	3.490

2.7c Kostendekkende premie	2019	2018
	(x € 1.000)	
Actuarieel benodigde koopsom	387	342
Netto spaarpremie voor risico deelnemers	3.207	2.897
Opslag vereist eigen vermogen	63	53
Opslag uitvoeringskosten	70	70
Zuivere kostendekkende premie	3.727	3.362

Pensioenadministratie RiskCo

De pensioenadministratie is uitbesteed aan RiskCo. In 2018 is met RiskCo voor 2019 een jaarcontract gesloten onder exact dezelfde voorwaarden als in het contract met Aon Hewitt was afgesproken. Het door RiskCo nieuw te bouwen pensioenadministratiesysteem is in 2019 nog niet geïmplementeerd. Het fonds heeft derhalve nog niet besloten of het overgaat van administratiesysteem Lifetime naar het nieuwe pensioenadministratiesysteem van RiskCo, of dat het naar een andere pensioenadministrateur gaat. In 2019 heeft het fonds de markt van pensioenadministrateurs verkend. Hieruit bleek dat er niet veel spelers op deze markt zijn, dat niet alle spelers nieuwe klanten willen en dat sommige spelers met verouderdere systemen werken. Vooralsnog heeft het bestuur besloten om geen Rfp uit te sturen. De pensioenadministratie bij RiskCo verloopt volgens de afspraken van de Service Level Agreement (**SLA**) en het pensioenfonds loopt hier geen grote risico's. Eind 2019 is een nieuw contract onderhandeld waarin een opzeggingsmogelijkheid is opgenomen om de overeenkomst op te zeggen indien het nieuwe systeem van RiskCo niet voldoet.

Klachten

In 2019 zijn er geen klachten ingediend bij het pensioenfonds.

Realisatie geformuleerde doelstelling

In hoofdstuk 2.1 is de volgende doelstelling geformuleerd: *“het behalen van een hoge kwaliteit van de pensioenuitvoering”*.

De uitvoering van de pensioenadministratie is uitbesteed. Over de uitbesteede werkzaamheden voert het pensioenfonds een strakke regie. Er wordt gewerkt met een jaarkalender, actieplan en er vindt maandelijks overleg plaats tussen RiskCo Administrations B.V. en de uitvoeringsorganisatie.

2.8 Actuariële analyse van het resultaat

Om tot een juiste weergave van het vermogen te komen is het voor een pensioenfonds noodzakelijk om gebruik te maken van veronderstellingen. Deze hebben onder meer betrekking op de toekomstige marktrente, de verwachte hoogte van de kosten en de verwachte sterfte onder deelnemers.

De actuariële analyse in tabel 2.8 maakt inzichtelijk welke verschillen er zijn tussen de vooraf gedane veronderstellingen en de werkelijkheid zoals na afloop van het jaar vastgesteld. Het resultaat van het boekjaar, zijnde het saldo van baten en lasten (zie paragraaf 3.2) is het verschil tussen de mutatie in het pensioenvermogen en de mutatie technische voorzieningen. Het effect op de nominale dekkingsgraad bedraagt 1,4%-punt negatief.

2.8 Actuariële analyse	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen	Reserves 2019	Dekkings- graad 2019	Reserves 2018	Dekkings- graad 2018
<i>(x € 1.000)</i>						
Stand per 1 januari	1.337.517	1.096.142	241.375	122,0%	264.203	123,7%
Mutaties:						
Premie pensioenopbouw	3.776	9.155	-5.379	-0,7%	-738	-0,2%
Toeslagen (indexatie)	-	21.685	-21.685	-2,5%	-22.503	-2,5%
Pensioenuitkeringen	-62.353	-62.414	61	1,8%	-85	1,3%
Uitvoeringskosten	-2.347	-2.321	-26	0,1%	-8	0,0%
Beleggingsresultaat	131.322	1.624	129.697	11,7%	20.529	1,9%
Wijziging DNB-rentetermijnstructuur	-	102.427	-102.427	-11,6%	-31.374	-3,5%
Waardeoverdrachten	9	118	-109	0,0%	604	0,0%
Sterfte (kanssysteem)	-	533	-533	-0,1%	60	0,0%
Arbeidsongeschiktheid (kanssysteem)	-	471	-471	0,0%	18	0,0%
Herverzekering (kanssysteem)	230	-	230	0,0%	698	0,1%
Wijziging sterftegrondslagen	-	-	-	0,0%	9.556	1,1%
Overig	-4	-223	219	0,0%	415	0,1%
Totaal mutaties	70.633	71.055	-422	-1,4%	-22.828	-1,7%
Stand per 31 december	1.408.150	1.167.197	240.953	120,6%	241.375	122,0%

De belangrijkste mutaties op de reserves (- € 23 miljoen) en de nominale dekkingsgraad (-1,7%) zijn als volgt:

- Het beleggingsresultaat na aftrek van de oprenting van de technische voorzieningen van € 130 miljoen leidt tot een stijging in de dekkingsgraad met 11,7%-punt.

- De daling van de markttrente in 2019 leidt tot een stijging van de pensioenverplichtingen met € 102 miljoen en een negatief effect op de dekkingsgraad van 11,6%-punt.
- De pensioenuitkeringen hebben een positief effect op de dekkingsgraad van 1,8%-punt doordat de werkelijke dekkingsgraad boven de 100% ligt.
- De indexatie heeft een negatief effect op de dekkingsgraad van 2,5%-punt.

Oordeel van de certificerend actuaaris over de financiële positie

In zijn actuariële verklaring over boekjaar 2019 heeft de certificerend actuaaris geoordeeld dat sprake is van een toereikende solvabiliteit en dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

2.9 Uitvoeringskosten

De kosten van het pensioenfonds bestaan onder andere uit kosten van de uitvoeringsorganisatie, vermogensbeheerkosten en kosten voor het pensioenbeheer.

De kosten van de uitvoeringsorganisatie zijn in 2019 met 10% gestegen naar € 4,3 miljoen (2018: € 3,9 miljoen). Zie ook de toelichting bij tabel 2.9a. In tabel 2.9a zijn de onderliggende kostenrubrieken vermeld. Deze kosten zijn exclusief de kosten van externe vermogensbeheerders, die eronder staan vermeld.

Een deel van de externe vermogensbeheerkosten wordt gefactureerd. Bij beleggingsfondsen is het gebruikelijk dat de vermogensbeheerder de kosten ten laste brengt van het belegd vermogen. Derhalve zijn deze kosten minder inzichtelijk. Op basis van de kostenpercentages die de vermogensbeheerders publiceren, zijn deze kosten door het pensioenfonds berekend en deels geschat op € 7,8 miljoen in 2019 (2018: € 7,8 miljoen). Deze kosten van vermogensbeheer betreffen beheerkosten, eventuele prestatievergoedingen en overige kosten. Zodoende wordt in de tabel een integraal beeld gepresenteerd van de vermogensbeheerkosten: € 10,6 miljoen (2018: € 10,7 miljoen).

Toerekening kosten pensioenbeheer en vermogensbeheer

De kosten van het pensioenfonds worden verdeeld in kosten pensioenbeheer en kosten vermogensbeheer. Bepaalde kostencategorieën die niet eenduidig kunnen worden toegerekend aan pensioenbeheer of vermogensbeheer, worden op 50/50 basis verdeeld.

De pensioenbeheerkosten bedragen in 2019 € 325 per deelnemer (2018: € 286), de vermogensbeheerkosten zijn 0,77 % (2018: 0,80%) van het gemiddeld belegd vermogen. De stijging van de pensioenbeheerkosten per deelnemer komt vooral door begrote (eenmalige) advieskosten rond de overgang naar een gesloten fonds en het nieuwe bestuursmodel. Er is sprake van een verdere daling van het aantal actieve en gepensioneerde deelnemers, bij stijgende pensioenbeheerkosten van € 2,3 miljoen (2018: € 2,1 miljoen). De totale uitvoeringskosten stijgen naar € 4,3 miljoen. Dit kwam, naast eerder genoemde advieskosten, door hogere advieskosten voor vermogensbeheer gerelateerd aan de overgang naar dynamisch balansbeheer waaronder de daartoe uitgevoerde ALM studies.

2.9a Uitvoeringskosten	2019	Pensioen- beheer	Vermogens- beheer	2018	Pensioen- beheer	Vermogens- beheer
(x € 1.000)						
Personeelskosten	1.405	598	807	1.435	613	822
Huisvestingskosten	231	115	115	225	113	113
Advieskosten	972	132	840	732	66	667
Accountantskosten	65	33	33	58	29	29
Automatiseringskosten	140	70	70	132	66	66
Communicatiekosten	206	206	-	198	198	-
Kosten organen pensioenfonds	441	441	-	370	370	-
Kosten uitbesteding pensioenadministratie	600	600	-	558	558	-
Overige algemene kosten	270	152	118	225	111	114
Uitvoeringskosten pensioenfondsorganisatie	4.331			3.934		
<i>waarvan Pensioenbeheer</i>		2.347			2.123	
<i>waarvan Vermogensbeheer</i>			1.984			1.811
Bewaarloon gefactureerd			198			167
Vermogensbeheerkosten gefactureerd			582			928
Vermogensbeheerkosten tlv belegd vermogen			7.833			7.828
Vermogensbeheerkosten			10.597			10.734
Transactiekosten beleggingen			640			415
Totaal			13.584			13.272

De kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten worden ook verbijzonderd per beleggingscategorie. Daarbij worden naast de vermogensbeheerkosten ook de transactiekosten volgens het 'lookthrough'- principe bepaald. De totale (geschatte) vermogensbeheerkosten zijn in 2019 licht gedaald.

In onderstaande tabellen zijn, conform artikel 45a van de Pw, de pensioenbeheerkosten per deelnemer en de vermogensbeheer- en transactiekosten als totaalbedrag, per categorie beleggingen en als percentage van het gemiddeld belegd vermogen opgenomen.

2.9b Kosten administratieve uitvoering en vermogensbeheer	2019	2018
Administratieve uitvoeringskosten (pensioenbeheer)	2.347	2.123
Administratieve uitvoeringskosten per deelnemer (alleen actieven en gepensioneerden)	325	286
Vermogensbeheerkosten	10.597	10.734
Vermogensbeheerkosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,77%	0,80%
Transactiekosten beleggingen	640	415
Transactiekosten beleggingen in % van het gemiddelde belegd vermogen	0,05%	0,03%
Gemiddeld belegd vermogen	1.379.211	1.348.275

2.9c Vermogensbeheer- en transactiekosten	2019	Vermogens- beheerkosten	Transactie- kosten	2018	Vermogens- beheerkosten	Transactie- kosten
(x € 1.000)						
Aandelen	1.824	1.708	116	2.074	1.961	113
Indirect vastgoed	2.759	2.682	77	2.499	2.198	301
Alternatieve beleggingen	2.885	2.883	1	3.393	3.392	1
Credits	798	798	-	862	862	-
Staatsobligaties	790	344	446	344	344	-
Liquide middelen	198	198	-	167	167	-
Toegerekende uitvoeringskosten	1.984	1.984	-	1.811	1.811	-
Totaal	11.237	10.597	640	11.149	10.734	415

Vermogensbeheerkosten per categorie beleggingen die ten laste komen van het belegd vermogen worden berekend en deels geschat op basis van vermelde kostenpercentages van vermogensbeheerders en opgaven van externe adviseurs. Met name bij indirect vastgoed en alternatieve beleggingen worden schattingen gemaakt van kosten.

Bij alternatieve beleggingen zijn (geschatte) kostenopgaven van de vermogensbeheerders gebruikt. Waar geen tijdige (geschatte) kostenopgaven beschikbaar zijn, is als alternatief een schatting gemaakt. De transactiekosten van de beleggingen zijn 0,05%¹⁰ (2018: 0,03%).

Het bestuur is voorstander van het transparant maken van de kosten van het beleggen en gebruikt onder anderen de kostenbenchmarkrapportages van actuariel bureau Lane, Clark & Peacock als vergelijkingsmaatstaf. Het pensioenfonds streeft niet zozeer naar de laagste kosten als wel naar optimalisatie van het kostenniveau. Lagere kosten zijn niet per definitie beter. Een bepalende factor voor de vermogensbeheerkosten is bijvoorbeeld de mix van beleggingscategorieën waarin wordt belegd. Ook het door het pensioenfonds gekozen actieve beheer binnen de returnportefeuille, door middel van gespecialiseerde vermogensbeheerders, betekent in de regel een hogere beheervergoeding.

Het bestuur evalueert als onderdeel van de strategie zoals opgenomen in hoofdstuk 2.1 periodiek het kostenniveau van uitvoering en vermogensbeheer.

Realisatie geformuleerde doelstelling

In hoofdstuk 2.1 is de volgende doelstelling geformuleerd: *“gelijkblijvende uitvoeringskosten op het gemiddelde niveau van de drie voorafgaande jaren”*.

De administratieve uitvoeringskosten (pensioenbeheer) zijn in 2019 gestegen in vergelijking met het gemiddeld kostenniveau van voorgaande jaren als gevolg van de overgang naar een gesloten fonds en het nieuwe bestuursmodel. De vermogensbeheerkosten als onderdeel van de uitvoeringskosten zijn in 2019 ook gestegen. Daarmee is de geformuleerde doelstelling niet gehaald. Het bestuur heeft dit besproken en gelet op het feit dat dit vooral eenmalige advieskosten betreft rond de overgang naar een gesloten fonds, het nieuwe bestuursmodel en het beleidskader dynamisch balansbeheer, geaccepteerd dat deze doelstelling in 2019 niet is behaald.

¹⁰ De transactiekosten betreffen (deels geschatte) aan- en verkoopkosten van directe beleggingen, inclusief eventuele (geschatte) transactiekosten van beleggingsfondsen en illiquide beleggingen.

2.10 Communicatie

Het pensioenfonds streeft naar een open en heldere communicatie met alle belanghebbenden. Het doel van het communicatiebeleid 2018-2020 is om de deelnemers op een begrijpelijke wijze te informeren over de inhoud van de pensioenregeling, de financiële resultaten van het pensioenfonds en relevante veranderingen op pensioengebied. De informatie wordt zo mogelijk afgestemd op de verschillende doelgroepen en waar mogelijk digitaal verstrekt. Eventuele verwachtingen die door het pensioenfonds worden gewekt zijn reëel. De communicatie draagt bij aan het vertrouwen van de deelnemers in het pensioenfonds. Tevens wil het bestuur de eigen verantwoordelijkheid (en daarbij het nemen van actie) van de deelnemers, met name de actieve deelnemers en de slapers vergroten. Het pensioenfonds heeft in 2019 de volgende communicatiekanalen gebruikt om deze communicatiedoelstellingen te bereiken:

- digitaal: de plaatsing van het uniform pensioenoverzicht op de portal, het verzenden van nieuwsberichten, twee campagnes op de website en actualisatie van informatie op de website;
- persoonlijk: deelnemerspanel, de DNP-jaarvergadering voor slapers en gepensioneerden, de helpdesk bij RiskCo en Robeco;
- schriftelijk: persoonlijke brieven, de PensioenKrant, het PensioenNieuws, het uniform pensioenoverzicht en de brief over de inhaalindexatie en over toeslagverlening.

Naar aanleiding van het in 2018 genomen bestuursbesluit om de uitvoeringsovereenkomst met de aangesloten werkgevers niet te verlengen is voor wat betreft de communicatie hierover een separaat communicatieplan opgesteld. Het doel van de communicatie aan de deelnemers is het op begrijpelijke wijze (en tijdig) informeren van de deelnemers en het behouden van vertrouwen van de deelnemers in het pensioenfonds. Deze doelstellingen sluiten aan bij de hierboven genoemde doelstelling van het communicatiebeleid 2018-2020. De kernboodschap is: het pensioenfonds blijft bestaan, waarom stopt de uitvoering van de IDC-2015 pensioenregeling, wat verandert er voor u en wat moet u doen? Gedurende het jaar heeft er overleg met de werkgevers plaatsgevonden over de operationele aspecten van de opzegging. In het vierde kwartaal heeft de werkgever de medewerkers van de aangesloten ondernemingen geïnformeerd over het selectietraject voor een nieuwe pensioenuitvoerder en de keuze voor a.s.r. Vervolgens heeft het pensioenfonds hierover in de wintereditie van de PensioenKrant met de deelnemers gecommuniceerd. Voor de eigen medewerkers is ABN AMRO Pensioeninstelling als nieuwe pensioenuitvoerder benoemd.

Digitaal

Het pensioenfonds hanteert als uitgangspunt dat deelnemers digitaal met het pensioenfonds willen communiceren, tenzij hij of zij zelf heeft aangegeven alle informatie per post te willen ontvangen. Eind 2019 beschikt het pensioenfonds over het e-mailadres van 42% de deelnemers. 33% van de deelnemers heeft zijn e-mailadres achtergelaten bij het pensioenfonds voor digitale communicatie. Om in te kunnen loggen op 'Mijn NPF Pensioen' heeft een deelnemer DigiD nodig. Deelnemers die in het buitenland wonen beschikken vaak niet over een DigiD. Deze deelnemers zullen hun pensioeninformatie dan ook gewoon per post blijven ontvangen.

Dit jaar is voor de tweede keer het uniform pensioenoverzicht digitaal verstrekt. Dit overzicht is in de persoonlijke omgeving 'Mijn NPF Pensioen' op de website geplaatst. Deelnemers hebben een e-mail bericht hierover ontvangen.

Maandelijks wordt een kort e-mailbericht gestuurd over de financiële positie van het pensioenfonds en wordt een nieuwsbericht hierover op de website geplaatst. Ook wordt ieder kwartaal de komst van de nieuwe uitgave van de PensioenKrant of het PensioenNieuws via een e-mailalert aangekondigd. Tevens zijn nieuwsberichten geplaatst over het pensioenakkoord en advies van de commissie parameters, de inhaalindexatie, de berekening van uw pensioen als het mee- of tegenzit en is aan het eind van het jaar een algemene terugblik op het jaar 2019 gegeven.

Omdat het belangrijk is regelmatig bij deelnemers te peilen wat ze over bepaalde onderwerpen vinden, is in het eerste kwartaal een digitale poll via een e-mail alert uitgestuurd aan ruim 1100 gewezen deelnemers. Gekeken is wat deelnemers van de website en andere communicatiemiddelen vinden en naar welke informatie zij op de website zoeken. Het aantal deelnemers (65) was te beperkt om statistisch betrouwbare uitspraken te doen, maar het geeft wel een beeld van het gebruik van de website en welke pagina's men bezoekt op de website. Deelnemers aan deze enquête hebben aangegeven dat de website duidelijk is en gaven een gemiddeld cijfer van 7,5.

Op de website van het pensioenfonds staan diverse fondsdocumenten, waaronder de Pensioen 1-2-3 en de Pensioenvergelijker. Tevens zijn de belangrijkste pagina's van de Nederlandse website voor de deelnemers nu ook in het Engels te lezen en is de Pensioen 1-2-3 en de Pensioenvergelijker in het Engels beschikbaar.

Persoonlijk

Op de jaarvergadering van DNP in maart 2019, tevens viering van het 25-jarig jubileum van DNP, werd door de CEO / CIO van het pensioenfonds aan de ruim 200 aanwezigen een presentatie gegeven over de financiële positie van het pensioenfonds en de beleggingsrendementen. Ook werd ingegaan op de beëindiging van de uitvoeringsovereenkomsten, het nieuwe bestuursmodel, het on-site beleggingsonderzoek van DNB en het dynamisch balansbeheer. Na afloop was er ruimte voor het stellen van vragen.

In 2019 heeft een deelnemerspanel plaatsgevonden. Drie gepensioneerden en een slaper namen hieraan deel. Zij hebben hun ervaringen met pensioen, het pensioenfonds en de communicatie gedeeld. Zij zijn zeer tevreden over de communicatie van het pensioenfonds en gaven aan goed op de hoogte te worden gehouden.

Schriftelijk

In 2019 hebben:

- alle actieve deelnemers, slapers en pensioengerechtigden een uniform pensioenoverzicht van de op hen betrekking hebbende pensioenregeling(en) ontvangen. Het uniform pensioenoverzicht is ook digitaal verstrekt en deelnemers kunnen deze inzien in de persoonlijke "Mijn NPF Pensioen"-omgeving op de website van het pensioenfonds;
- de pensioengerechtigden hun jaaropgaaf ontvangen;
- alle deelnemers een brief ontvangen over de inhaalindexatie per 1 juli 2019;
- de deelnemers met IDC-kapitalen een brief van Robeco ontvangen waarin zij geïnformeerd zijn over de overdracht van de beleggingsadministratie van Robeco Flexioen naar ABN AMRO Pension Services;
- alle deelnemers een brief ontvangen over de toeslagverlening per 1 januari 2020.

In de PensioenKrant, die in 2019 twee keer in geprinte vorm is verschenen, is uitgebreid aandacht besteed aan de financiële resultaten, waaronder de rendementen en de verschillende dekkingsgraden. Twee voormalig directeuren en de huidige CEO/CIO van het pensioenfonds blikten terug en keken vooruit. Daarnaast kwamen deelnemers in het fonds aan het woord. Een samenvatting van het jaarverslag opgenomen en is aandacht besteed aan de toekomstige opbouw van de pensioenen van de deelnemers bij a.s.r.

Het PensioenNieuws, de verkorte versie van de PensioenKrant, is in 2019 twee keer verschenen. Onderwerpen in deze twee edities waren onder andere: "Partnerpensioen - zorg goed voor elkaar!", het nieuwe bestuursmodel van het bestuur, waardeoverdracht klein pensioen opgenomen in de IDC 2015 pensioenregeling en de inhaalindexatie.

Realisatie geformuleerde doelstelling

In hoofdstuk 2.1 is de volgende doelstelling geformuleerd: *"het voeren van een actief en transparant communicatiebeleid met een positieve beoordeling van de participanten aan het deelnemerspanel en/of een onderzoek onder de deelnemers."*

Het pensioenfonds communiceert tijdig en duidelijk naar de deelnemers via de website, PensioenKrant, PensioenNieuws, UPO en nieuwsberichten. In 2019 heeft een digitale mini-enquête en een panelgesprek plaatsgevonden. De deelnemers zijn te spreken over de communicatie van het pensioenfonds.

2.11 Toekomst pensioenfonds

Voor het pensioenfonds is vanzelfsprekend de toekomst van het fonds een doorlopend thema. Het bestuur heeft triggers geformuleerd, die aanleiding zouden kunnen geven tot het nemen van actie. Het bestuur is van mening dat een aantal elementen noodzakelijk is om een efficiënt en kwaliteitsgericht pensioenfonds te blijven, die te vatten zijn in de volgende triggers:

1. Het hebben van een goed bestuur.
2. Het hebben van een goede pensioenuitvoering.
3. Het hebben van voldoende omvang qua vermogen.

Een eigen pensioenfonds heeft naar de mening van het bestuur bestaansrecht als voldaan wordt aan deze drie bovengenoemde elementen en de volgende vragen positief beantwoord kunnen worden:

- a) Is het uitvoeren van de pensioenregelingen door het pensioenfonds nog in het belang van de deelnemers?
- b) Is het bestuur nog in staat om het beleid van het pensioenfonds op een kwalitatief goede en efficiënte manier uit te voeren?

Op dit moment meent het bestuur dat er geen reden is om de huidige situatie van een zelfstandig pensioenfonds te wijzigen, omdat het pensioenfonds de geformuleerde triggers niet raakt en het pensioenfonds in financieel en organisatorisch opzicht op orde is. Het zijn van een gesloten fonds

neemt een deel van de complexiteit bij de uitvoering weg en biedt het fonds de mogelijkheid, met het nieuw geformuleerde dynamisch beleggingsbeleid, zich te richten op de ultieme lange termijn doelstelling 'het waarborgen van een volledig geïndexeerd pensioen'.

DNB verwacht van krimpende- of gesloten pensioenfondsen dat zij de alternatieven voor de toekomst van het pensioenfonds onderzoeken en dit onderzoek ook regelmatig herhalen. Daarbij moeten fondsen rekening houden met de specifieke risico's die krimpende of gesloten pensioenfondsen lopen en de evenwichtige belangenafweging voor de deelnemers. DNB heeft de risico's in een factsheet/Q&A opgenomen. De door DNB geïdentificeerde risico's betreffen:

1. Risico's rondom het voortbestaan van het fonds
2. Risico's rondom de governance
3. Risico's rondom de uitvoeringskosten
4. Risico's financiële opzet

Uit de analyse van de hierboven genoemde risico's voor kwetsbare of gesloten fondsen, blijkt dat deze risico's op korte en middellange termijn voldoende worden beheerst en dat het pensioenfonds daarmee op de korte en middellange termijn voldoende toekomstbestendig is.

2.12 Vooruitzichten

Belangrijke thema's die in 2020 en volgende jaren voor het pensioenfonds spelen, zijn:

Implementeren dynamisch balansbeheer en strategisch beleggingsbeleid

Dynamisch balansbeheer

Het jaar 2020 zal in het teken staan van het implementeren van het beleidskader. Voor private equity beleggingen geldt dat het portefeuillegewicht lager is dan de strategische portefeuille. Het pensioenfonds zal op zorgvuldige wijze en met kennis van de (lopende) ALM-studies en beleggingsonderzoeken de feitelijke beleggingsportefeuille in lijn brengen met de strategische en gewenste beleggingsportefeuille. Voor aandelen geldt dat het portefeuille gewicht aan het begin van 2020 hoger was dan de gewenste allocatie. Begin 2020 is gestart met het aanpassen van de beleggingsmix conform het beleidskader dynamisch balansbeheer waarbij vooralsnog de bestaande investment cases en het bestaande beleid wordt toegepast. Om het beleidskader dynamisch balansbeheer effectief en efficiënt in te richten zijn naar verwachting aanpassingen in het bestaande beleggingsbeleid en de investment cases nodig. In 2020 moeten de investment cases voor de verschillende asset classes dan ook worden bijgewerkt (zie ook onderstaand).

Herziening strategisch beleggingsbeleid en afdekkingsbeleid

Als gevolg van het inrichten van het dynamisch balansbeheer is het aannemelijk dat het strategisch beleggingsbeleid en het (rente) afdekkingsbeleid aangepast zullen worden. Ook zal er een besluit genomen moeten worden over de feitelijke afdekking van aandelenrisico. De afdekking van het renterisico is in beginsel reeds adequaat uitgewerkt in het beleidskader dynamisch balansbeheer.

Investment cases

Voor alle asset classes is voldoende duidelijk gemaakt wat met de beleggingen wordt beoogd en waarom deze zijn opgenomen in de strategische mix. Het belangrijkste dat nog toegevoegd moet worden aan de investment cases betreffen ex-ante doelstellingen op de verschillende relevante gebieden als rendement, risico, niet-financiële aspecten en de maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Implementeren van een integraal risicomanagement framework

Eind 2018 is het integraal risicomanagement framework vastgesteld door het bestuur. Dit framework is in 2019 grotendeels geïmplementeerd. In 2020 zal het pensioenfonds verder gaan met het opstellen van risicoanalyses, reglementen en kaderstellingen voor de verdere voltooiing van de implementatie van het framework. Specifiek zullen de afzonderlijke risicoanalyses in de zogenaamde Eigen Risicobeoordeling (ERB) worden gebundeld. Hiermee wordt een volgende stap gezet in de professionalisering van het risicomanagement binnen het pensioenfonds. Tevens wordt hiermee voldaan aan de eisen die IORP II stelt aan pensioenfondsen.

Ontwikkeling pensioenadministratie RiskCo

In 2019 is het bestuur gestart met besprekingen met RiskCo over een nieuw contract en SLA, waarbij het contract voortijdig moet kunnen worden beëindigd als de door hen gedane toezeggingen niet worden nagekomen. Bij het contract en de SLA worden door het bestuur uitgewerkte doelstellingen en indicatoren meegenomen. Er zal in 2020 worden vastgelegd hoe de doelstellingen aansluiten bij de uiteindelijke contractvoorwaarden en de overeengekomen service levels.

RiskCo is ook bezig met de bouw van het nieuwe administratiesysteem RAP. De overgang naar deze nieuwe programmatuur heeft op dit moment geen directe prioriteit voor het pensioenfonds. Het Lifetime systeem voldoet vooralsnog in alle opzichten, maar moet op termijn wel vervangen worden.

In mei 2020 zijn wij geïnformeerd over ontwikkelingen bij onze dienstverlener voor de pensioenadministratie, die in het ernstigste geval impact kunnen hebben op de continuïteit van de dienstverlening. Op het moment van het vaststellen van de jaarrekening kan het precieze effect van de situatie niet worden bepaald. Het bestuur heeft diverse scenario's uitgewerkt en maatregelen getroffen zodat kritische processen op beheerste wijze doorgang kunnen blijven vinden.

Afwikkeling IDC-regeling

Het pensioenfonds heeft de individuele uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten werkgevers en het uitvoeringsreglement met het pensioenfonds (als werkgever) beëindigd. In 2020 zal een collectieve waardeoverdracht plaatsvinden van het kapitaal in de IDC-regeling.

Verkleining bestuur

Het bestuur zal worden verkleind van negen naar zeven leden op 1 juli 2020, of zodra de collectieve waardeoverdracht is afgerond. Een zetel van de niet-uitvoerende bestuursleden uit de werknemersgeleding en een uit de gepensioneerden geleding zal komen te vervallen.

MVB-beleid

In 2020 zal binnen het bestuur verder worden gesproken over de doelstellingen die het pensioenfonds na gaat streven voor wat betreft maatschappelijk verantwoord beleggen. Het bestuur is gestart met het verder definiëren van het beleggingsbeleid. Het dragen van de maatschappelijke

verantwoordelijkheid is volgens de missie van het pensioenfonds en door de toenemende regeldruk van buitenaf daarbij van belang. Het bestuur heeft besloten vijf Social Development Goals (SDG's) te gebruiken bij het actualiseren van het beleggingsbeleid. De SDG's zijn opgesteld door de Verenigde Naties. Omdat het bestuur van mening is dat niet alle zeventien SDG's kunnen worden nagestreefd, is een top-5 vastgesteld. In maart 2020 zijn de deelnemers via de website gevraagd hun voorkeuren ten aanzien van deze vijf SDG's te delen met het bestuur. Het bestuur wil bij voorkeur tot een gezamenlijke top-3 komen. In de komende periode zullen aan de hand van de selectie en de voorkeuren van de deelnemers speerpunten voor het beleggen worden geformuleerd.

Corona-pandemie en ontwikkelingen financiële markten

Zoals toegelicht in de inleiding, risicoparagraaf en onder de Gebeurtenissen na balansdatum in de jaarrekening monitort het bestuur de ontwikkelingen rond de Corona-pandemie doorlopend om waar nodig tijdig beleidsmaatregelen te kunnen nemen.

Eind april 2020 bedraagt de marktrentedekkingsgraad 111,8% en de beleidsdekkingsgraad 118,9%. De beleidsdekkingsgraad ligt ruim boven het vereist eigen vermogen van 112,3% van maart 2020. Door de recente ontwikkelingen op de financiële markten met ongekende dalingen van de aandelenkoersen wordt onze sterke financiële positie ook geraakt. De marktrentedekkingsgraad (de dekkingsgraad waarop het pensioenfonds het financiële beleid baseert) is eind april in vergelijking met de stand van december 2019 gedaald met 7,2%-punt. Het fonds heeft ruim voldoende geld in kas om de pensioenen te blijven uitkeren.

Het bestuur wil tot slot hierbij iedereen bedanken die zich in het verslagjaar voor het pensioenfonds heeft ingezet.

Rotterdam, 29 juni 2020

Het bestuur van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds

H.J. Machielsen
F. Wittermans
D.E. Sikkens
M. Schenkel
H.F. Meurs
K.H. Knapper
F.T.E. Dooren
R.T. Caenen

3. Jaarrekening 2019

3.1 Balans per 31 december

3.1 Balans per 31 december	toelichting	2019	2018
<i>Na bestemming van saldo van baten en lasten</i>	<i>(x € 1.000)</i>		
Activa:			
Beleggingen:			
◦ Aandelen		294.896	234.655
◦ Indirect vastgoed		190.653	180.260
◦ Alternatieve beleggingen		48.055	54.025
◦ Credits		46.991	229.701
◦ Staatsobligaties		795.059	599.064
Beleggingen voor risico fonds excl. liquide middelen		1.375.654	1.297.705
◦ Liquide middelen	3.3 *	11.031	24.124
Beleggingen voor risico fonds incl. liquide middelen	3.5.1	1.386.685	1.321.829
Beleggingen voor risico deelnemers	3..5.1	18.184	12.418
Herverzekerd deel technische voorzieningen	3.5.2	5.400	5.891
Overige activa	3.5.3	405	298
Totaal activa		1.410.674	1.340.436
Passiva:			
Reserves (inclusief stichtingskapitaal van 45 euro)	**	240.953	241.375
Technische voorzieningen voor risico fonds	3.5.4 ***	1.149.013	1.083.724
Technische voorzieningen voor risico deelnemers	3.5.4	18.184	12.418
Overige passiva	3.5.5	2.524	2.919
Totaal passiva	****	1.410.674	1.340.436
Pensioenvermogen	-	1.408.150	1.337.517
Dekkingsgraad (= pensioenvermogen / technische voorzieningen)	2.5	120,6%	122,0%
* Mutatie liquide middelen volgens het kasstroomoverzicht	3.3	-13.093	15.143
** Mutatie reserves is het saldo van baten en lasten	3.2	-422	-22.828
Een alternatief verloop staat in de actuariële analyse	2.8	-422	-22.828
*** Van de technische voorzieningen is herverzekerd	3.5.2	5.400	5.891
**** Niet in de balans opgenomen verplichtingen	3.5.6	38.925	32.484

3.2 Staat van baten en lasten

3.2 Staat van baten en lasten	toelichting	2019	2018
	(x € 1.000)		
Baten (+):			
Premiebijdragen voor risico fonds	3.5.7	569	593
Premiebijdragen voor risico deelnemers	3.5.7	3.207	2.897
Netto beleggingsresultaat voor risico fonds	3.5.1	128.142	19.731
Netto beleggingsresultaat voor risico deelnemers		3.114	-637
Overige baten	3.5.8	62	99
Totaal baten		135.094	22.683
Lasten (-):			
Dotaties (-) en vrijval (+) technische voorzieningen voor risico fonds:			
◦ Dotatie voor risicopremies en pensioenopbouw		-5.882	-670
◦ Dotatie voor toeslagen (indexatie)		-21.685	-22.503
◦ Vrijval voor pensioenuitkeringen		62.414	63.141
◦ Vrijval voor uitvoeringskosten		2.321	2.115
◦ Dotatie voor rentetoevoeging in verband met rekenrente		1.490	798
◦ Wijziging DNB-rentetermijnstructuur		-102.427	-31.374
◦ Wijziging door waardeoverdrachten		-118	535
◦ Wijziging sterftegrondslagen		-	9.556
◦ Wijziging door kanssystemen en overige mutaties		-1.402	223
Wijziging technische voorzieningen voor risico fonds	3.5.4	-65.289	21.821
Wijziging technische voorzieningen voor risico deelnemers		-5.766	-2.750
Pensioenuitkeringen	3.5.9	-62.353	-63.226
Saldo herverzekeringen	3.5.2	230	698
Saldo waardeoverdrachten	3.5.10	9	69
Uitvoeringskosten pensioenen	3.5.11	-2.347	-2.123
Totaal lasten		-135.516	-45.511
Saldo van baten en lasten*		-422	-22.828

* Het negatieve saldo van baten en lasten 2019 is ten laste gebracht van de reserves van het pensioenfonds.

3.3 Kasstroomoverzicht

3.3 Kasstroomoverzicht	2019	2018
	(x € 1.000)	
Liquide middelen* per 1 januari	24.124	8.981
Kasstroom uit pensioenactiviteiten:		
Ontvangen premies van werkgevers en werknemers	3.738	3.481
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	292	662
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	588	710
Betaalde pensioenuitkeringen	-62.372	-63.106
Betaald in verband met overdracht van rechten	-284	-593
Betaalde premies herverzekering	133	600
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-2.659	-1.814
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-60.564	-60.060
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten:		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	290.758	106.911
Aankopen beleggingen	-276.549	-77.352
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	35.246	47.455
Betaalde vermogensbeheerkosten eigen organisatie	-1.984	-1.811
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	47.471	75.203
Totaal mutaties liquide middelen	-13.093	15.143
Liquide middelen* per 31 december	11.031	24.124

* Liquide middelen bestaan uit: bankrekeningen, terugvorderbare Nederlandse dividendbelasting en overlopende beleggingstransacties, die binnen een maand worden afgehandeld.

3.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening

3.4.1. Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: **BW**) en met inachtneming van de *Richtlijnen voor de jaarverslaggeving* (hierna: **RJ**). Het bestuur heeft op 29 juni 2020 de jaarrekening vastgesteld.

3.4.2. Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

(a) Algemeen, schattingswijzigingen en presentatiewijzigingen

Alle bedragen zijn vermeld in euro's. Bedragen zijn afgerond, waardoor een totaaltelling van afgeronde bedragen miniem kan afwijken. Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

(b) Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

(c) Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Hierdoor kan sprake zijn van een post *nog af te wikkelen transacties*, die wordt verantwoord onder de liquide middelen.

(d) Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op

deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

(e) Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De schattingen en veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

(f) Waardeveranderingen beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsresultaten in de rekening van baten en lasten opgenomen.

(g) Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Het pensioenfonds heeft in directe zin alleen te maken met de Amerikaanse dollar, omdat andere valuta binnen beleggingsfondsen worden omgerekend. De koers op 31 december 2019 was EUR/USD 1,12 (31 december 2018: EUR/USD 1,14).

(h) Beleggingen

Beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Per beleggingscategorie is dit als volgt:

- Aandelen en beursgenoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de marktwaarde, zoals de beheerder die heeft afgegeven.
- Beleggingen in vastgoedfondsen zijn gewaardeerd tegen de beurskoers of – als die er niet is – tegen het evenredige deel van de nettovermogenswaarde van het vastgoedfonds waartoe het pensioenfonds gerechtigd is, zoals de beheerder die heeft afgegeven.
- Belangen in alternatieve beleggingen zijn gewaardeerd tegen geschatte marktwaarde, zoals de beheerder die heeft afgegeven. Deze wordt bepaald op basis van internationale richtlijnen van de sector, waaronder die van de European Private Equity & Venture Capital Association (hierna: **EVCA**).
- Obligaties zijn gewaardeerd tegen de beurskoers per balansdatum, onder toevoeging van de lopende rente. Niet-beursgenoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de marktwaarde, zoals de beheerder die heeft afgegeven.
- Derivaten worden gewaardeerd tegen de relevante marktnotering of – als die er niet is – met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.
- Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

(i) Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor risico fonds worden aangehouden.

(j) Herverzekeringen

Herverzekeringscontracten worden opgenomen voor de actuariel bepaalde contante waarde van de herverzekerde aanspraken, berekend volgens de grondslagen van de technische voorzieningen, exclusief de opslag voor excasso- en administratiekosten.

(k) Overige activa

Overige activa bestaat uit de materiële vaste activa van het pensioenfonds, vorderingen en overlopende posten (behalve terugvorderbare Nederlandse dividendbelasting en beleggingstransacties die binnen een maand zijn afgehandeld). De eerste waardering van vorderingen en overlopende activa is tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen. Materiële vaste activa worden gewaardeerd onder aftrek van de lineaire afschrijving.

(l) Technische voorzieningen voor risico fonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen:

- De contante waarde wordt berekend op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur van 31 december 2019.
- De grondslagen die het pensioenfonds hanteert bij de berekening van de premies en de technische voorzieningen zijn in 2019 niet aangepast. Voor de sterftecijfers wordt de Prognosetafel AG 2018 van het Actuarieel Genootschap gehanteerd, waarbij rekening is gehouden met de ervaringssterfte (2016) van het pensioenfonds.
- Er wordt een onbepaald partnersysteem gehanteerd; voor iedere deelnemer wordt het partnerpensioen verzekerd, ongeacht de vraag of er daadwerkelijk een partner is (na pensioenleeftijd geldt een bepaald partnersysteem).
- Voor de berekening van het partnerpensioen wordt uitgegaan van een vast leeftijdsverschil: de partner van de man is drie jaar jonger en die van de vrouw is drie jaar ouder.
- Een voorziening voor uitvoeringskosten ter dekking van (toekomstige) administratie- en excassokosten maakt deel uit van de technische voorzieningen.

(m) Technische voorzieningen voor risico deelnemers

De waardering van de technische voorzieningen voor risico deelnemers wordt bepaald door de tegenover deze voorziening aangehouden beleggingen.

(n) Overige passiva

Overige passiva bestaat uit schulden en overlopende posten (behalve beleggingstransacties die binnen een maand zijn afgehandeld). De eerste waardering van schulden en overlopende passiva is tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs.

(o) Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit beleggingsactiviteiten en pensioenuitvoeringsactiviteiten.

De liquide middelen bestaan uit bankrekeningen, cash funds, terugvorderbare Nederlandse dividendbelasting en overlopende beleggingstransacties die binnen een maand zullen worden afgehandeld.

3.5 Toelichting op balans en staat van baten en lasten

3.5.1a Beleggingen voor risico fonds	2019	2018	Mutaties *	Resultaat
(x € 1.000)				
Aandelen Europa	86.690	68.265	139	18.286
Aandelen Verenigde Staten	136.650	106.483	223	29.944
Aandelen opkomende markten	71.556	59.907	-122	11.771
Aandelen	294.896	234.655	240	60.001
Indirect vastgoed	190.653	180.260	-6.387	16.780
Private equity	48.055	54.025	-9.911	3.941
Alternatieve beleggingen	48.055	54.025	-9.911	3.941
Credits	46.991	229.701	-195.066	12.356
Credits	46.991	229.701	-195.066	12.356
Returnportefeuille	580.595	698.641	-211.124	93.078
Staatsobligaties	795.059	599.064	158.875	37.120
Liquide middelen	11.031	24.124	-13.021	-72
Risicomanagementportefeuille**	806.090	623.188	145.854	37.048
Uitvoeringskosten beleggingen pensioenfonds			1.984	-1.984
Beleggingen incl. liquide middelen	1.386.685	1.321.829	-63.286	128.142

* Mutaties = aankopen + gefactureerde kosten - verkopen - inkomsten (zoals dividend)

** Inclusief liquide middelen

De waarde van de beleggingen voor risico fonds inclusief liquide middelen bedraagt eind 2019 € 1.387 miljoen (2018: € 1.322 miljoen). Er is een positief netto beleggingsresultaat behaald van € 128 miljoen (2018: € 20 miljoen), hetgeen een totaalrendement van 10,0% betekent. Er zijn in 2018 en 2019 geen effecten uitgeleend (securities lending). Daarnaast wordt door het pensioenfonds niet belegd in de aangesloten premiebijdragende ondernemingen.

Voor de aansturing zijn de beleggingen verdeeld in twee portefeuilles. De returnportefeuille heeft als doel een rendement te halen boven de door het bestuur vastgestelde strategische benchmark. De risicomanagementportefeuille heeft als doel om het renterisico van de pensioenverplichtingen te matchen met de beleggingen. Daarnaast worden in deze portefeuille alle overige beleggingen opgenomen die als doel hebben de strategische risico's van het pensioenfonds te verlagen.

Returnportefeuille

De waarde van de returnportefeuille is € 581 miljoen. Er is een positief resultaat behaald van € 93 miljoen (13,9%), wat met name te danken is aan aandelen (€ 60 miljoen) en indirect vastgoed (€ 17 miljoen). De resterende vorderingen uit illiquide posities bij *hedge funds* en *Microfinance* zijn in 2018 ten laste van het resultaat gebracht (€ 0,2 miljoen).

Risicomanagementportefeuille

De waarde van de risicomanagementportefeuille is eind 2019 € 806 miljoen. De portefeuille bestaat grotendeels uit eurostaatsobligaties. Het resultaat op staatsobligaties bedraagt € 37 miljoen of 6,9% in 2019. Tabel 3.6h toont de landen met de grootste beleggingen.

Liquide middelen

De post *liquide middelen* betreft bankrekeningen, cash funds, terugvorderbare Nederlandse dividendbelasting en overlopende beleggingstransacties die binnen een maand zullen worden afgehandeld. In de aansturing vallen de *liquide middelen* onder de risicomanagementportefeuille. Liquiditeiten, die externe vermogensbeheerders aanhouden, maken onderdeel uit van de betreffende beleggingscategorie. Het resultaat op liquide middelen betreft met name negatieve valutaresultaten op USD posities.

Verloop

In onderstaande tabellen staat het verloop van de beleggingen voor risico fonds nader uitgesplitst. De kolom *Mutaties* in de vorige tabel is uitgesplitst in: aankopen, verkopen en directe opbrengsten. De kolom *Resultaat* in de vorige tabel van € 130 miljoen (2018: € 22 miljoen) (exclusief *liquide middelen* en *uitvoeringskosten beleggingen pensioenfonds*) is uitgesplitst in: directe opbrengsten (dividend en rente) en indirecte opbrengsten.

3.5.1b Verloop 2019	Stand 2018	Aankopen 2019	Verkopen 2019	Indirecte opbr. 2019	Stand 2019	Directe opbr. 2019
(x € 1.000)						
Aandelen	234.655	66	-	60.175	294.896	-173
Indirect vastgoed	180.260	2.895	-	7.498	190.653	9.281
Alternatieve beleggingen	54.025	1.842	-	-7.812	48.055	11.754
Credits	229.701	-	-195.067	12.356	46.991	-
Staatsobligaties	599.064	268.474	-95.072	22.594	795.059	14.527
Beleggingen excl. liquide middelen	1.297.705	273.277	-290.139	94.811	1.375.654	35.390

3.5.1b Verloop 2018	Stand 2017	Aankopen 2018	Verkopen 2018	Indirecte opbr. 2018	Stand 2018	Directe opbr. 2018
(x € 1.000)						
Aandelen	303.400	32.000	-89.405	-11.340	234.655	-500
Indirect vastgoed	176.213	1.033	-0	3.013	180.260	14.713
Alternatieve beleggingen	65.057	924	-1	-11.956	54.025	18.051
Credits	235.867	-	-27	-6.139	229.701	35
Staatsobligaties	574.390	39.836	-17.308	2.145	599.064	13.791
Beleggingen excl. liquide middelen	1.354.927	73.794	-106.740	-24.276	1.297.705	46.089

Waarderingsmethoden

Zoals vermeld in paragraaf 3.4 *Grondslagen* worden de beleggingen gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. De beleggingen kunnen daarbij worden ingedeeld naar drie waarderingsniveaus:

Niveau 1: Direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Niveau 2: Waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Niveau 3: Waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

3.5.1c Waardering	2019				2018			
	Totaal	niveau 1	niveau 2	niveau 3	Totaal	niveau 1	niveau 2	niveau 3
(x € 1.000)								
Aandelen	294.896	294.896	-	-	234.655	234.655	-	-
Indirect vastgoed	190.653	-	-	190.653	180.260	-	-	180.260
Alternatieve beleggingen	48.055	-	-	48.055	54.025	-	-	54.025
Credits	46.991	-	46.991	-	229.701	-	229.701	-
Staatsobligaties	795.059	795.059	-	-	599.064	599.064	-	-
Beleggingen excl. liq. middelen	1.375.654	1.089.955	46.991	238.708	1.297.705	833.719	229.701	234.285

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van objectieve marktnoteringen. Bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en -technieken:

- *Credits* en een deel van de *aandelen* (niet-beursgenoteerde fondsen) worden gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde, zoals de beheerder die heeft afgegeven.
- In geval van *indirect vastgoed* en *alternatieve beleggingen* wordt de waarde overgenomen van de al dan niet gecontroleerde rapportages van de vermogensbeheerders.

3.5.1d Beleggingen voor risico deelnemers	2019	2018
(x € 1.000)		
Stand per 1 januari	12.418	9.668
Mutaties:		
Storting netto spaarpremie voor risico deelnemers (incl. waardeoverdrachten)	3.273	3.558
Netto beleggingsresultaat voor risico deelnemers	3.114	-637
Uitkeringen, onttrekkingen en overig	-621	-171
Stand per 31 december	18.184	12.418

Beleggingen voor risico deelnemers bestaan uit de beleggingen aangehouden in de IDC-regeling.

3.5.2 Herverzekeringen	2019	2018
(x € 1.000)		
Balans (zowel aan activa- als passivazijde):		
Herverzekerd deel technische voorzieningen per 1 januari	5.891	6.504
Herverzekerd deel technische voorzieningen per 31 december	5.400	5.891
Baten (+) en lasten (-):		
Mutatie herverzekerd deel technische voorzieningen	-491	-612
Ontvangen uitkeringen herverzekering	1.023	1.610
Betaalde premie overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico	-302	-299
Saldo herverzekeringen	230	698

In het verleden zijn door (rechts)voorgangers van Koninklijke P&O Nedlloyd N.V. pensioenaanspraken ondergebracht bij levensverzekeringsmaatschappijen. Deze pensioenaanspraken zijn niet aan het pensioenfonds overgedragen en staan derhalve als een bezit op de balans van het pensioenfonds. Dit betreft in feite een herverzekerd deel van de technische voorzieningen.

Ter dekking van risico's met betrekking tot overlijden en arbeidsongeschiktheid van de actieve deelnemers (of deelnemers die direct na actieve dienst in de Werkloosheidswet komen) aan de IDC-regeling is in juli 2017 een contract gesloten bij ElipsLife AG, met een looptijd tot en met december 2020.

3.5.3 Overige activa	2019	2018
	<i>(x € 1.000)</i>	
Inventaris	121	168
Te vorderen premies werkgevers	49	11
Overige vorderingen	-	9
Overlopende activa	235	109
Totaal overige activa	405	297

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan één jaar.

3.5.4a Technische voorzieningen voor risico fonds	2019	2018
	<i>(x € 1.000)</i>	
Stand technische voorzieningen per 1 januari	1.083.724	1.105.545
Mutaties:		
Dotatie voor risicopremies, kosten en pensioenopbouw	5.882	670
Dotatie voor toeslagen (indexatie)	21.685	22.503
Vrijval voor pensioenuitkeringen	-62.414	-63.141
Vrijval voor uitvoeringskosten	-2.321	-2.115
Dotatie voor rentetoevoeging in verband met rekenrente	-1.490	-798
Wijziging DNB-rentetermijnstructuur	102.427	31.374
Wijziging door waardeoverdrachten	118	-535
Dotatie voor lang- en kortleven	19.001	18.845
Dotatie voor aanvang partner- en wezenpensioen	11.530	12.926
Vrijval door sterfte	-29.998	-31.831
Wijziging sterftegrondslagen	-	-9.556
Overige mutaties	869	-163
Totaal mutaties	65.289	-21.821
Stand technische voorzieningen per 31 december	1.149.013	1.083.724

De technische voorzieningen voor risico fonds zijn in 2019 met € 65 miljoen gestegen naar € 1.149 miljoen. Alle mutaties staan in bovenstaande tabel opgesomd. De belangrijkste worden nader toegelicht:

- Dotatie voor pensioenopbouw: € 5,9 miljoen (2018: € 0,7 miljoen). Dit is het actuariael berekende effect op de technische voorzieningen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale pensioenrechten en risicopremies. Sinds 2016 zijn hierin alleen nog de risicopremies opgenomen. Daarnaast is hierin in 2019 een eenmalige dotatie voor toekomstige uitvoeringskosten opgenomen voor € 5 miljoen.

- Dotatie voor toeslagverlening € 21,7 miljoen (2018: € 22,5 miljoen). Per 1 januari 2020 is een toeslag van 2,0% verleend (1 januari 2019: 1,9%).
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen: - € 62,4 miljoen (2018: - € 63,1 miljoen). De verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.
- Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten: - € 2,3 miljoen (2018: - € 2,1 miljoen). Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening uitvoeringskosten als onderdeel van de technische voorzieningen. De € 2,3 miljoen die vrijkomt uit de voorziening is ten behoeve van de financiering van de kosten in de verslagperiode.
- Dotatie voor rentetoevoeging: - € 1,5 miljoen (2018: - € 0,8 miljoen). De pensioenverplichtingen per 1 januari 2019 zijn opgerent met de benodigde interest op basis van -0,24% éénjaars rente (2018: -0,26%). De dotatie is inclusief de oprenting van de voorziening uitvoeringskosten met € 0,9 miljoen (2018: € 1,9 miljoen).
- Dotatie voor wijziging marktrente: € 102,4 miljoen (2018: € 31,4 miljoen). Door de gedaalde marktrente worden de technische voorzieningen eind 2019 € 102,4 miljoen verhoogd. De rentetermijnstructuur komt overeen met een constante rekenrente van 0,6% (2018: 1,2%).
- De andere posten zijn tezamen € 1,5 miljoen (2018: - € 10,4 miljoen) en betreffen met name dotaties en vrijval vanwege waardeoverdrachten en kanssystemen (sterfte en arbeidsongeschiktheid). In 2018 was hierin een vrijval van € 9,6 miljoen voor de wijziging sterftegrondslagen opgenomen.

In onderstaande tabellen zijn de technische voorzieningen voor risico fonds ingedeeld naar categorieën van deelnemers en componenten.

3.5.4b Voorziening risico fonds naar deelnemers	2019	in %	2018	in %
(x € 1.000)				
Actieve deelnemers	47.841	4%	45.695	4%
Slapers	349.305	30%	309.683	29%
Gepensioneerden	751.866	65%	728.345	67%
Bruto technische voorzieningen	1.149.013	100%	1.083.724	100%

3.5.4c Voorziening risico fonds naar component	2019	2018
(x € 1.000)		
Technische voorziening (excl. uitvoeringskosten)	1.111.226	1.049.540
Voorziening uitvoeringskosten	37.787	34.183
Bruto technische voorzieningen	1.149.013	1.083.724

In de volgende tabel is het verloop van de technische voorzieningen voor risico deelnemers opgenomen:

3.5.4d Technische voorzieningen voor risico deelnemers	2019	2018
	<i>(x € 1.000)</i>	
Stand technische voorzieningen per 1 januari	12.418	9.668
Mutaties:		
Mutatie technische voorzieningen voor risico deelnemers	5.766	2.750
Stand technische voorzieningen per 31 december	18.184	12.418

Actuariële uitgangspunten - sterftegrondslagen

Voor de sterftcijfers wordt de Prognosetafel AG 2018 van het Actuarieel Genootschap toegepast, waarbij rekening is gehouden met de fondsspecifieke ervaringssterfte van het pensioenfonds. Het effect van wijzigingen in actuariële uitgangspunten wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de uitgangspunten worden herzien.

3.5.4e Voorziening uitvoeringskosten	2019	2018
	<i>(x € 1.000)</i>	
Stand 1 januari	34.183	34.372
Dotatie 2019 incidenteel	5.000	-
Dotatie kosten IDC	70	70
Dotatie rendement	855	1.856
Onttrekking werkelijke uitvoeringskosten	-2.321	-2.115
Stand 31 december	37.787	34.183

In de voorziening uitvoeringskosten is in 2019 een eenmalige dotatie voor toekomstige uitvoeringskosten opgenomen van € 5 miljoen.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een premie-overeenkomst.

Pensioenregeling IDC 2015

Voor de werknemers van Maersk Line Netherlands B.V., Maersk Ship Management B.V., Star Container Services B.V., Svitzer Amsterdam B.V., Ardent Maritime Netherlands B.V. en Port Towage Amsterdam B.V. is per 1 januari 2015 tussen werkgevers en werknemers een individuele beschikbare premieregeling overeengekomen, waarbij het pensioenfonds is geselecteerd als uitvoerder. In de regeling worden de premiebijdragen belegd in een op maat gemaakte life cycle mix. Deze beleggingsmix sluit aan op het risicoprofiel van het pensioenfonds waarbij een hoger verwacht rendement geldt doordat ook na pensioendatum kan worden doorbelegd. Deelnemers kunnen ook tussentijds pensioen inkopen bij het pensioenfonds en zijn derhalve niet meer afhankelijk van één conversiemoment. Na inkoop in het pensioenfonds blijft er uitzicht op indexatie van de ingekochte pensioenrechten. Sinds 1 januari 2016 nemen ook de werknemers van het pensioenfonds deel aan deze pensioenregeling. In paragraaf 4.7 is hiervan een samenvatting opgenomen.

Toeslagbeleid

De (voorwaardelijke) toeslag op de pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het pensioenfonds. De ambitie is om jaarlijks de pensioenaanspraken aan te passen aan de prijsindex. Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst zal worden geïndexeerd. Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslag wordt uit overrendementen gefinancierd.

Vanaf 1 januari 2015 is als onderdeel van het nFTK een nieuw toeslagregime van toepassing. Er is geen toeslag mogelijk bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Bij het vaststellen van de hoogte van de toeslag wordt rekening gehouden met de eis van toekomstbestendigheid.

De hoogte van de (maximaal) te verlenen toeslag wordt in drie stappen bepaald:

1. Het voor toeslagverlening beschikbare vermogen wordt berekend.
2. Op basis van dit beschikbare vermogen wordt de hoogte van de toekomstbestendige toeslagverlening bepaald.
3. Indien er sprake is van een maatstaf voor toeslagverlening die varieert over de tijd (bijvoorbeeld looninflatie of prijsinflatie) wordt de hoogte van de toekomstbestendige toeslagverlening uitgedrukt als percentage van de maatstaf, waarna de maximaal te verlenen toeslag wordt bepaald door het berekende percentage toe te passen op de feitelijk gerealiseerde maatstaf.

Omdat de beleidsdekkingsgraad ten behoeve van de toeslagverlening¹¹ per 30 september 2019 122,5% was, de toekomstbestendige toeslagverlening berekend werd op 2,3%, de feitelijke gerealiseerde prijsinflatie over de periode september 2018 tot september 2019 2,6% was en de groeivoet van de prijsinflatie 2,0% bedraagt, kon de toeslagverlening per 1 januari 2020 vastgesteld worden op 2,0% (rekening houdend met een lager toekomstig aandelenrendement door de Commissie Parameters). Deze verhoging geldt niet voor het opgebouwde pensioenkapitaal bij Robeco in de IDC-regeling.

Inhaalindexatie

Sinds 1 januari 2009 zijn de pensioenaanspraken niet volledig geïndexeerd. Voor inhaalindexatie is eind 2018 een bedrag gereserveerd van € 3.370.339,-. De inhaalindexatie is in 2019 verwerkt¹². In 2019 is geen nieuwe inhaalindexatie toegepast.

¹¹ De beleidsdekkingsgraad per 30 september 2019 ten behoeve van de toeslagverlening is berekend exclusief het vermogen voor risico deelnemer.

¹² Bij de verleende indexatie zijn de (lagere) verwachte rendementsparameters van de Commissie Parameters 2019 gehanteerd.

In onderstaande tabel staan de toeslagen van de afgelopen elf jaar. De cumulatieve indexatieachterstand bedraagt 10,55%. Deze achterstand wordt bijgehouden en het fonds heeft de ambitie de opgelopen achterstand op den duur in te halen. De achterstand is bepaald door een optelling van alle achterstanden van de deelnemers. Er bestaan echter verschillen van deelnemer tot deelnemer. Er zijn deelnemers met een grotere en kleinere achterstand. Dit is afhankelijk van de termijn waarin de deelnemer aangesloten is bij het fonds. Er is 3,04% van de individuele achterstanden ingehaald, dit is vergelijkbaar met 0,3%-punt van de cumulatieve achterstand.

3.5.4f Inflatie en Indexatie afgelopen 11 jaar					Verleende Indexatie *	Verschil	Cumulatief
Datum	Periode	CBS-index	Berekening	Uitkomst			
1-1-2009	okt - okt	loonstijging:	122,5 / 119,5 =	2,5%	0,0% **	-2,5%	-2,5%
1-1-2010	okt - okt	loonstijging:	125,6 / 122,5 =	2,5%	2,0%	-0,5%	-3,0%
1-1-2011	okt - okt	loonstijging:	126,4 / 125,6 =	0,6%	0,0%	-0,6%	-3,6%
1-1-2012	okt - okt	loonstijging:	128,4 / 126,4 =	1,6%	0,0%	-1,6%	-5,2%
1-1-2013	okt - okt	loonstijging:	130,7 / 128,4 =	1,8%	0,0%	-1,8%	-7,0%
1-1-2014	okt - okt	prijsstijging:	115,1 / 113,4 =	1,6%	0,0%	-1,6%	-8,6%
1-1-2015	okt - okt	prijsstijging:	116,3 / 115,1 =	1,1%	0,0%	-1,1%	-9,7%
1-1-2016	okt - okt	prijsstijging:	117,1 / 116,3 =	0,7%	0,35%	-0,35%	-10,05%
1-1-2017	sept - sept	prijsstijging:	100,6 / 100,5 =	0,1%	0,05% **	-0,05%	-10,10%
1-1-2018	sept - sept	prijsstijging:	102,03 / 100,57 =	1,5%	1,35% **	-0,15%	-10,25%
1-1-2019	sept - sept	prijsstijging:	103,95 / 102,03 =	1,9%	1,90% **	0,00%	-10,25%
1-1-2020	sept - sept	prijsstijging:	106,7 / 103,95 =	2,6%	2,00%	-0,60%	-10,55%

* Indexatie wordt berekend over de opgebouwde rechten per 31 december van het voorafgaande jaar.

** CPI alle huishoudens (2015 = 100) t.b.v. indexatie pensioen; i.v.m. gebruik definitieve CPI cijfers is in 2016 de basis verlegd van oktober naar september.

3.5.5 Overige passiva	2019	2018
	(x € 1.000)	
Schulden aan deelnemers	490	509
Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.294	1.325
Overige schulden en crediteuren premies	322	766
Overlopende passiva	417	319
Totaal overige passiva	2.524	2.919

Schulden aan deelnemers betreffen gereserveerde pensioenen. De post *belastingen* betreft nog af te dragen loonbelasting over de pensioenuitkeringen in december. De post *overlopende passiva* bestaat uit nog te ontvangen facturen van vermogensbeheerders over het vierde kwartaal en andere nog te ontvangen facturen.

3.5.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen	2019	2018
	(x € 1.000)	
Stortingsverplichtingen private equity en vastgoed	38.510	31.994
Huur kantoorruimte	300	420
Lease auto's	115	70
Totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen	38.925	32.484

Bij *private equity* is er een resterende stortingsverplichting van € 24,9 miljoen (2018: € 15,5 miljoen) voor aangegane verplichtingen tot beleggingen in beleggingsfondsen. Vanwege de aard van deze verplichtingen is er geen exacte looptijd afgesproken. In 2019 zijn voor private equity nieuwe commitments van € 15,7 miljoen aangegaan (2018: € 5 miljoen). Bij vastgoed is in 2018 een nieuwe commitment van € 17,5 miljoen aangegaan. Eind 2019 is er een resterende verplichting voor vastgoed van € 13,6 miljoen.

Het pensioenfonds heeft in 2017 een nieuwe huurovereenkomst afgesloten voor de huur van kantoorruimte voor eigen gebruik die loopt tot en met juni 2022. Ten behoeve van de huurverplichting is een bankgarantie afgegeven voor € 36.000. De jaarlijkse netto huurprijs bedraagt circa € 120.000. Derhalve bedraagt de totale verplichting voor de resterende looptijd van tweeënhalf jaar circa € 420.000.

De resterende vorderingen uit illiquide posities bij *hedge funds* en *microfinance* zijn in 2018 ten laste van het resultaat gebracht (€ 0,2 miljoen).

3.5.7a Premiebijdragen	2019	2018
	(x € 1.000)	
Werkgeversgedeelte voor risico fonds	539	555
Werknemersgedeelte voor risico fonds	30	37
Premiebijdragen voor risico fonds	569	593
Premiebijdragen voor risico deelnemers	3.207	2.897
Totaal premiebijdragen (feitelijke premie)	3.776	3.490

Het werkgeversgedeelte van de premiebijdrage is gebaseerd op de premiestaffels in het pensioenreglement verhoogd met de in de Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) vermelde opslagen. Conform de in artikel 129 van de Pensioenwet beschreven voorwaarden is het niet toegestaan om een lagere premie te ontvangen dan de (gedempte) kostendekkende premie.

3.5.7b Kostendekkende premie	2019	2018
	(x € 1.000)	
Actuarieel benodigde koopsom	387	342
Netto spaarpremie voor risico deelnemers	3.207	2.897
Opslag vereist eigen vermogen	63	53
Opslag uitvoeringskosten	70	70
Zuivere kostendekkende premie	3.727	3.362

Bovenstaande tabel toont de kostendekkende premie. Sinds 2016 wordt de kostendekkende premie niet langer op basis van een gedempte rentevoet berekend; er wordt alleen een IDC-regeling voor risico deelnemers uitgevoerd. Bij de zuivere kostendekkende premie is de solvabiliteitsopslag 16,3% (2018: 15,6%).

3.5.8 Overige baten	2019	2018
	(x € 1.000)	
Overige baten	62	99
Totaal overige baten	62	99

3.5.9 Pensioenuitkeringen	2019	2018
	(x € 1.000)	
Ouderdompensioen	-42.423	-43.267
Partnerpensioen	-19.629	-19.560
Wezenpensioen	-39	-38
Invaliditeitspensioen	-149	-176
Afkopen	-16	-101
Eenmalige uitkeringen bij overlijden	-98	-85
Totaal pensioenuitkeringen	-62.353	-63.226

De gevolgen van de uitruil van pensioenaanspraken zijn actuariael neutraal en worden niet via de *staat van baten en lasten* verwerkt. De afkoopgrens wordt jaarlijks wettelijk vastgesteld.

De post *Afkopen* betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 484,09 (2018: € 474,11) per jaar, overeenkomstig artikel 66 van de Pensioenwet.

3.5.10 Saldo waardeoverdrachten	2019	2018
	(x € 1.000)	
Inkomende waardeoverdrachten	292	662
Uitgaande waardeoverdrachten	-284	-593
Totaal saldo waardeoverdrachten	9	69

Het *saldo waardeoverdrachten* betreft het saldo van de ontvangst en overdracht van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van nieuwe respectievelijk vertrekkende deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden gestort als premie in de IDC-regeling of aangewend voor de inkoop van pensioenaanspraken. De overdracht van koopsommen gebeurt aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever. In 2019 is per saldo € - miljoen aan waardeoverdrachten ontvangen (2018: per saldo € 0,1 miljoen ontvangen).

3.5.11a Uitvoeringskosten	2019	Pensioen-beheer	Vermogens-beheer	2018	Pensioen-beheer	Vermogens-beheer
(x €1.000)						
Personeelskosten	1.405	598	807	1.435	613	822
Huisvestingskosten	231	115	115	225	113	113
Advieskosten	972	132	840	732	66	667
Accountantskosten	65	33	33	58	29	29
Automatiseringskosten	140	70	70	132	66	66
Communicatiekosten	206	206	-	198	198	-
Kosten organen pensioenfonds	441	441	-	370	370	-
Kosten uitbesteding pensioenadministratie	600	600	-	558	558	-
Overige algemene kosten	270	152	118	225	111	114
Uitvoeringskosten pensioenfondsorganisatie	4.331			3.934		
<i>waarvan Pensioenbeheer</i>		2.347			2.123	
<i>waarvan Vermogensbeheer</i>			1.984			1.811

De uitvoeringskosten van de uitvoeringsorganisatie zijn € 4,3 miljoen (2018: € 3,9 miljoen), waarvan € 2,0 miljoen (2018: € 1,8 miljoen) is toegerekend aan vermogensbeheer; deze kosten zijn ten laste gebracht van het resultaat op beleggingen (in tabel 3.5.1a). Er zijn binnen de uitvoeringskosten geen kosten opgenomen van externe vermogensbeheerders. Voor zover zij kosten per factuur in rekening hebben gebracht, zijn deze rechtstreeks ten laste geboekt van het resultaat op hun beleggingen, zodat er een consistent beeld is met de vermogensbeheerders die deze kosten rechtstreeks ten laste van het belegd vermogen hebben gebracht.

Bepaalde kostencategorieën die niet eenduidig kunnen worden toegerekend aan ofwel pensioenbeheer ofwel vermogensbeheer worden op 50/50 basis verdeeld.

In paragraaf 2.9 wordt een integraal beeld getoond van alle kosten van vermogensbeheer en worden de kosten uitgedrukt in de kengetallen die de Pensioenwet voorschrijft.

DNB en AFM hebben in 2019 geen toezichtmaatregelen aan het pensioenfonds opgelegd. Er zijn in 2019 geen bestuurlijke boetes of dwangsommen opgelegd.

De honoraria van de externe accountant zijn als volgt¹³:

3.5.11b Honoraria accountant	2019			2018		
	KPMG Accountants N.V.	Overig KPMG netwerk	Totaal	KPMG Accountants N.V.	Overig KPMG netwerk	Totaal
Onderzoek jaarrekening en verslagstaten	65	-	65	58	-	58
Overige controleopdrachten	-	-	-	-	-	-
Fiscale adviesdiensten	-	4	4	-	5	5
Andere niet-controlediensten	-	24	24	-	-	-
Totaal	65	28	93	58	5	63

Het personeelbestand is in 2019 gelijk gebleven met 8,6 voltijdseenheden (2018: 8,6).

¹³ In de kosten onderzoek jaarrekening en verslagstaten 2019 is een bedrag van € 2.000 opgenomen m.b.t. DNB staten 2018. In de kosten Fiscale adviesdiensten 2019 is een bedrag van € 2.000 opgenomen m.b.t. BTW 2018.

Verbonden partijen

Het pensioenfonds, de (tot 1 januari 2020) aangesloten werkgevers (zoals die zijn vermeld aan het begin van hoofdstuk 2), en de bestuursleden van het pensioenfonds zijn verbonden partijen. Daarnaast is Capricorn Cleantech Fund N.V. een verbonden partij. Dit betreft een van de private equity beleggingen waarvoor het pensioenfonds een commitment van € 10 miljoen is aangegaan. Het pensioenfonds is hiervan medebestuurder en wordt vertegenwoordigd door een uitvoerend bestuurder.

De niet-uitvoerende bestuursleden van het pensioenfonds ontvingen een vaste vergoeding van gemiddeld € 29.852 bruto per jaar (2018: € 31.500). De voorzitter van het bestuur ontving in 2019 een vergoeding van € 39.061 (2018: € 38.560) en de overige niet-uitvoerende bestuursleden € 26.039 (2018: € 25.705). De uitvoerende bestuursleden zijn in loondienst van de uitvoeringsorganisatie. Daarbij wordt binnen de uitvoeringskosten 20% van hun loonkosten toegerekend aan de bestuurskosten. De totale bezoldiging van de uitvoerende bestuursleden op grond van artikel 383 Boek 2 BW bedraagt in 2019 € 481.000.¹⁴

De leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen een vergoeding van € 3.856 per jaar (2018: € 3.806,25) (de voorzitter en secretaris ontvangen € 4.627 per jaar (2018: € 4.567,50)).

De leden van de auditcommissie ontvangen sinds het tweede kwartaal 2019 een vergoeding van € 18.150 per jaar. De leden van de visitatiecommissie ontvingen tot 1 juli 2019 elk een honorarium van € 12.100 per jaar (2018: € 12.100). De vergoeding voor de externe beleggingsdeskundigen bedroeg tot en met 31 maart 2019 € 4.709 (2018: € 36.090). In totaal is in het verslagjaar aan vacatiegelden en honoraria een bedrag betaald van € 377.000¹⁵ (2018: € 315.000).

Er zijn geen leningen verstrekt aan of vorderingen op (voormalige) bestuursleden. Een aantal bestuursleden van het pensioenfonds nemen deel in de pensioenregeling van het pensioenfonds op basis van de in het pensioenreglement vermelde voorwaarden.

3.6 Risicobeheersing

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds is het solvabiliteitsrisico: het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele indexatie van opgebouwde pensioenrechten en het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken moet verlagen.

De dekkingsgraad is het kengetal dat de solvabiliteit weergeeft. De dekkingsgraad wordt berekend als het pensioenvermogen (= stichtingskapitaal, reserves en technische voorzieningen voor risico fonds en deelnemers) gedeeld door de technische voorzieningen (= pensioenverplichtingen). De dekkingsgraad

¹⁴ Op grond van artikel 383 lid 2 Boek 2 BW blijft de vermelding van de bezoldiging over 2018 achterwege. In het voormalige bestuursmodel dat bestond tot 1 januari 2019 was sprake van één bezoldigd directeur.

¹⁵ Hierin is een bedrag van € 13.671 betaalde btw opgenomen inzake de vergoeding van niet-uitvoerende bestuursleden en € 5.074 betaalde btw inzake de bezoldiging van uitvoerende bestuursleden.

is in 2019 met 1,4%-punt gedaald naar 120,6%. De *minimaal vereiste dekkingsgraad* bedraagt 104,0%; er is derhalve aan het einde van het jaar 2019 geen sprake van onderdekking.

In de onderstaande tabel staat de samenstelling van de onderliggende mutaties weergegeven. De belangrijkste oorzaken van de daling van de dekkingsgraad zijn het positieve beleggingsresultaat en de daling van de marktrente. Bij de door DNB gehanteerde disconteringsrente wordt de zogenoemde *ultimate forward rate* toegepast. Op basis van de werkelijke marktrente zou de dekkingsgraad eind 2019 119,0% (2018: 121,3%) bedragen.

3.6a Dekkingsgraad verloop	2019	2018
Stand per 1 januari	122,0%	123,7%
Mutaties:		
Beleggingsresultaat	11,5%	1,8%
Toeslag (indexatie)	-2,5%	-2,5%
Pensioenuitkeringen	1,8%	1,3%
Benodigde interest ivm rekenrente	0,2%	0,1%
Wijziging DNB-rentetermijnstructuur	-11,6%	-3,5%
Wijziging sterftegrondslagen	-	1,1%
Overige mutaties	-0,7%	0,1%
Totaal mutaties:	-1,4%	-1,7%
Stand per 31 december	120,6%	122,0%

Om tegenslagen op te vangen, dient het pensioenfonds buffers aan te houden. Volgens de normen van DNB bedraagt het vereist pensioenvermogen € 1.349 miljoen (2018: € 1.273 miljoen), hetgeen overeenkomt met een *vereiste dekkingsgraad* van 115,6% (2018: 116,2%). Omdat de *beleidsdekkingsgraad* aan het einde van het jaar 121,3% (2018: 125,0%) bedraagt en hoger is dan de vereiste dekkingsgraad, is geen sprake van een reservetekort. In de volgende tabel staat de berekening van het vereist pensioenvermogen vermeld en de reserve.

3.6b Vereist pensioenvermogen	2019	2018	Toelichting
(x €1.000)			
Technische voorzieningen	1.167.197	1.096.142	
Vereiste buffers:			
S1 Renterisico	3.930	19.681	
S2 Risico zakelijke waarden	138.930	130.351	
S3 Valutarisico	50.858	42.467	
S4 Grondstoffenrisico	-	-	
S5 Kredietrisico	51.936	48.210	
S6 Verzekeringstechnisch risico	24.910	24.297	
S7 Liquiditeitsrisico	nvt	nvt	
S8 Concentratierisico	nvt	nvt	
S9 Operationeel risico	nvt	nvt	
S10 Actief beheer	9.493	10.142	
Diversificatie-effect*	-98.049	-98.243	= Totaal vereiste buffers - optelling S1 tm S10
Totaal vereiste buffer risico fonds	182.008	176.904	= $\sqrt{S1^2 + S2^2 + S1 \times S2 + S3^2 + S4^2 + S5^2 + S6^2}$
Totaal vereiste buffer risico deelnemer	182	124	= 1% van beleggingen risico deelnemer
Vereist pensioenvermogen	1.349.387	1.273.170	conform Pensioenwet, artikel 132
Aanwezig pensioenvermogen	1.408.150	1.337.517	= Totaal activa - Overige passiva
Aanwezig -/- vereist **	58.763	64.347	
VEV-dekkingsgraad	115,6%	116,2%	
* Het diversificatie-effect is het verschil tussen de uitkomst van de S-formule (= Totaal vereiste buffers) en de optelling van S1 tm S10.			
** De beleidsdekkingsgraad is hoger dan de vereiste dekkingsgraad.			

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. In die situatie is het eigen vermogen van het pensioenfonds zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

De verschillen tussen de vereiste buffers op 31 december 2019 ten opzichte van 31 december 2018 vloeien voort uit de waardering en samenstelling van de beleggingen. Daarnaast wordt in de berekening van het vereist eigen vermogen eind 2019 uitgegaan van een (dynamische) renteafdekking van 80%. In 2018 werd een (strategische) renteafdekking van 50% gehanteerd.

Het bestuur beschikt over de volgende beleidsinstrumenten om het solvabiliteitsrisico te beheersen:

- Beleggingsbeleid: zie paragraaf 3.5
- Premiebeleid: zie paragraaf 3.5
- Herverzekeringsbeleid: zie [S6] Actuariële risico's
- Toeslagbeleid: zie paragraaf 3.5

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies en de haalbaarheidstoets. Een ALM-studie is een analyse van de samenhang tussen de pensioenverplichtingen en verschillende beleggingsstrategieën in diverse economische scenario's. In een haalbaarheidstoets wordt het huidige beleid van het pensioenfonds aan de hand van diverse economische scenario's geanalyseerd en worden diverse stresstests uitgevoerd. De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsplan als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid.

[S1] Renterisico

Het renterisico is het risico dat, als gevolg van veranderingen in de marktrente, de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en van de technische voorzieningen niet in dezelfde mate wijzigen. De strategische renteafdekking van de verplichtingen bedraagt 80%¹⁶. Per 31 december 2019 bedraagt de effectieve (dynamische) renteafdekking door de obligatieportefeuille 73% (2018: 50%).

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duratie. De duratie is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. In onderstaande tabel staat de duratie van de vastrentende waarden en van de nominale pensioenverplichtingen voor risico fonds.

3.6c	Duratie	Balanswaarde 2019	Duratie 2019	Balanswaarde 2018	Duratie 2018
	(x € 1.000)				
	Vastrentende waarden	842.049	12,9	828.766	9,0 jaar
	Totaal beleggingen risico fonds incl. liquide middelen	1.386.684	7,8	1.321.829	5,7 jaar
	Nominale pensioenverplichtingen voor risico fonds	1.149.013	12,7	1.083.724	12,1 jaar

[S2] Risico zakelijke waarden (prijsrisico)

Het prijsrisico is het risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, waarbij waarde wijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat.

Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. De diversificatie van de aandelenportefeuille staat in de volgende tabel. Onder de post *aandelen* zijn mede begrepen portefeuilles die uit aandelen en andere beleggingen (zoals liquiditeiten) bestaan, waarvan het doel het beleggen in aandelen is. Er wordt slechts in drie regio's belegd, namelijk de Verenigde Staten, Europa en opkomende markten.

¹⁶ Ten behoeve van de berekening van het vereist eigen vermogen wordt sinds het vierde kwartaal 2019 uitgegaan van een strategische afdekking van 80% als onderdeel van het dynamisch balansbeheer.

3.6d Aandelen geografisch	2019	in %	2018	in %
(x € 1.000)				
Verenigde Staten	136.650	46,3%	106.483	45,4%
Europa	86.689	29,4%	68.266	29,1%
Opkomende markten	71.556	24,3%	59.907	25,5%
Totaal Aandelen	294.896	100%	234.655	100%

De diversificatie van vastgoed naar regio en sectoren staat in de volgende tabel:

3.6e Vastgoed	2019	in %	2018	in %	Strategische mix
Eurozone	174.638	91,6%	164.937	91,5%	87,5%
Europa overig	16.015	8,4%	15.322	8,5%	12,5%
Totaal Vastgoed	190.653	100%	180.260	100%	100%
Winkels	32.792	17,2%	37.170	20,6%	35,0%
Woningen	73.783	38,7%	65.705	36,5%	30,0%
Kantoren	45.947	24,1%	39.603	22,0%	20,0%
Logistiek	37.177	19,5%	37.782	21,0%	15,0%
Totaal Vastgoed	190.653	100%	180.260	100%	100%

[S3] Valutarisico

Het strategische beleid van het pensioenfonds is om alleen de valutaposities bij vastrentende waarden af te dekken. Ultimo 2018 en 2019 zijn geen valutaposities afgedekt. De totale valutablootstelling bedraagt € 306 miljoen (2018: € 258 miljoen). Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd en dat derhalve niet is afgedekt, bedraagt eind 2019 circa 22% (2018: 20%) van de beleggingsportefeuille. De beleggingen in vreemde valuta kunnen als volgt worden gespecificeerd:

3.6f Valutablootstelling	EUR	USD	GBP	Overig Europa	Opkomende markten	Totaal
(x € 1.000)						
Aandelen	46.707	136.963	21.156	18.515	71.556	294.896
Vastgoed	174.056	-	5.135	11.462	-	190.653
Alternatieven	9.846	38.209	-	-	-	48.055
Vastrentend	842.049	-	-	-	-	842.049
Liquide middelen	8.624	2.407	-	-	-	11.031
Totaal 2019	1.081.283	177.578	26.290	29.976	71.556	1.386.684
2019 als % van het totaal	78,0%	12,8%	1,9%	2,2%	5,2%	100,0%
2018 als % van het totaal	81,4%	10,8%	1,8%	1,7%	4,3%	100,0%
Totaal 2018	1.063.818	150.095	24.459	23.521	59.937	1.321.829

[S4] Grondstoffenrisico

Grondstoffenrisico is het risico op waardedalingen van beleggingen in grondstoffen (commodities). Er zijn geen beleggingen in grondstoffen in 2018 en 2019.

[S5] Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee *over the counter*-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt. De volgende beheersmaatregelen zijn hierbij van toepassing:

- Er wordt alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert.
- Er worden alleen transacties aangegaan met tegenpartijen van goede naam en faam.
- Er zijn limieten gesteld aan tegenpartijen op totaalniveau.
- Er wordt onderpand verlangd bij swaptions.

De kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille staat in onderstaande tabel. Onder *geen rating* vallen financiële instrumenten waar door kredietbeoordelaars geen waardering (rating) aan is gegeven.

3.6g Rating	Staats- obligaties	Credits	2019 totaal	2019 in %	2018 in %
(x € 1.000)					
AAA	55,6%	-	441.827	52,5%	48,0%
AA	44,4%	-	352.896	41,9%	28,9%
A	-	-	-	0,0%	6,4%
BBB	-	1,2%	547	0,1%	6,1%
<BBB	-	91,0%	42.742	5,1%	8,5%
Geen rating	-	7,7%	3.630	0,4%	0,9%
Cash & cash equivalents	0,0%	0,2%	407	0,0%	1,2%
Portefeuillewaarde x € 1.000	795.059	46.991	842.049	100%	100%

Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, in het bijzonder *over the counter*-derivaten zoals swaptions, wordt door het pensioenfonds uitsluitend gewerkt met tegenpartijen waarmee een ISDA/CSA-overeenkomst is afgesloten. Ultimo 2019 staan geen swaption contracten uit (2018: nihil).

Herverzekeringsovereenkomsten van de technische voorzieningen zijn aangegaan met Nederlandse verzekeraars die onder toezicht staan van DNB.

[S6] Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico – het belangrijkste verzekeringstechnische risico – is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering

van de pensioenverplichting. Het pensioenfonds hanteert bij de waardering van de pensioenverplichtingen per 31 december 2019 de meest recente overlevingstafels: de AG Prognosetafel 2018 waarbij rekening is gehouden met de ervaringssterfte van het pensioenfonds op basis van het ervaringssterftemodel van Sprenkels & Verschuren. De ervaringssterfte is in 2019 niet aangepast.

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een partnerpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht, die periodiek wordt herzien.

[S7] Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn.

Dit risico wordt beheerst door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Het niveau van de uitkeringen overtreft het niveau van de inkomende premies en directe beleggingsopbrengsten (dividend en rente). Er zijn echter voldoende obligaties die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt.

Er wordt een tweetal liquiditeitsratio's gehanteerd: één op een driemaands horizon en één op een vijfjaars horizon. De essentie van beide ratio's is dat de beschikbare liquiditeit wordt afgezet tegen de liquiditeitsbehoefte. De hiervoor genoemde maatstaven worden op kwartaalbasis gemonitord, waarbij als richtlijn geldt dat deze ruim boven de 100% horen te liggen.

- De liquiditeitsratio op driemaands horizon bedraagt eind 2019: 1.393% (2018: 1.691%).
- De liquiditeitsratio op driejaars horizon bedraagt eind 2019: 414% (2018: -¹⁷).

[S8] Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Deze posten staan in onderstaande tabel vermeld.

3.6h Grootste tegenpartijen	2019	in %	2018	in %
(x € 1.000)				
Duitsland	204.599	15,5%	194.816	14,3%
Nederland	196.855	14,9%	164.321	12,0%
Frankrijk	101.307	7,7%	70.654	5,2%
Oostenrijk	72.153	5,5%	44.196	3,2%
België	70.869	5,4%	37.556	2,8%

¹⁷ In 2018 was er nog geen berekening op driejaars horizon. De ratio in 2018 voor een vijfjaars horizon betrof 233%.

[S9] Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, controles en kwaliteit geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

[S10] Actief beheer risico

Het actief beheer risico (S10) als onderdeel van het vereist eigen vermogen, heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de (deel)portefeuille vastgelegde benchmark.

Specifieke financiële instrumenten

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt tevens gebruik gemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel – berekend inclusief de economische effecten van derivaten – dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

3.7 Bestemming van het resultaat

Het saldo van baten en lasten is ten laste gebracht van de reserves.

3.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan die van invloed zijn op de financiële positie van het pensioenfonds per 31 december 2019.

Corona pandemie

Naast de reeds bekende effecten van de Corona-pandemie leidt de macro-economische onzekerheid tot verstoring van de economische activiteit en is het onbekend wat de eventuele gevolgen op langere termijn voor met name de beleggingsportefeuille zijn. De schaal en duur van deze pandemie blijven onzeker, maar zullen naar verwachting verdere gevolgen hebben voor de (toekomstige) waarde van onze beleggingen en daarmee mogelijk ook voor het beleggings- en risicobeleid. Gezien de toereikende financiële positie van het pensioenfonds en het reeds eerder ingezette traject om het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille verder te verlagen worden voorsnog door het bestuur geen materiële effecten op het beleid van het pensioenfonds voorzien.

Collectieve waardeoverdracht

Na een evenwichtige belangenafweging en met inachtneming van het positieve advies van het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur in februari 2020 besloten (i) de IDC-pensioenkapitalen van de actieve deelnemers, slapers, zieken, arbeidsongeschikten en ex-partners naar ASR Levensverzekering N.V. en (ii) het IDC-pensioenkapitaal van de medewerkers van het pensioenfonds naar ABN AMRO Pensioeninstelling N.V. over te dragen. Eind februari 2020 is voor de actieve

deelnemers en gewezen deelnemers van de aangesloten werkgevers en van de eigen medewerkers een verzoek tot collectieve waarde bij DNB ingediend.

Rotterdam, 29 juni 2020

Het bestuur van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds

H.J. Machielsen

F. Wittermans

D.E. Sikkens

M. Schenkel

H.F. Meurs

K.H. Knapper

F.T.E. Dooren

R.T. Caenen

4. Overige gegevens

4.1 Actuariële verklaring

Actuariële verklaring

Opdracht	<p>Door Stichting Nedlloyd Pensioenfonds te Rotterdam is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.</p>
Onafhankelijkheid	<p>Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van actuariële functie.</p>
Gegevens	<p>De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.</p> <p>Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.</p>
Afstemming accountant	<p>Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 12.500.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 625.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.</p> <p>Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.</p>
Werkzaamheden	<p>Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.</p> <p>De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.</p>

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds, uitgaande van de feitelijke situatie op balansdatum. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds is naar mijn mening goed. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Purmerend, 29 juni 2020

E.W.J.M. Schokker AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

4.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds per 31 december 2019 en van het saldo van baten en lasten en de kasstromen over 2019, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds ('de Stichting') te Rotterdam gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2019;
- 2 de staat van baten en lasten over 2019;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2019; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Materialiteit
— Materialiteit van EUR 12,5 miljoen — 0,9% van het pensioenvermogen
Kernpunten
— Waardering van niet-beursgenoteerde beleggingen — Waardering van de technische voorzieningen
Oordeel
Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 12,5 miljoen (2018: EUR 11 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2019 (0,9%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 625.000 rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft de custody voor de beursgenoteerde beleggingen uitbesteed aan BNY Mellon. De pensioenadministratie is uitbesteed aan RiskCo Administrations B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beursgenoteerde beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door BNY Mellon en informatie over de technische voorzieningen en pensioenuitkeringen die is verstrekt door RiskCo Administrations B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van BNY Mellon en RiskCo Administrations B.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II/SOC1-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Op basis daarvan evalueren wij de in de Standaard 3402/SOC1-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2019 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan BNY Mellon en RiskCo Administrations B.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van uitkeringen uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen en uitkeringen verkregen.

Reikwijdte van onze controle inzake fraude

In overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid (maar geen absolute) dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg zijn van fraude of fouten.

Als onderdeel van onze risico-inschattingswerkzaamheden hebben wij gebeurtenissen en omstandigheden geëvalueerd die wijzen op een prikkel of druk om fraude te plegen of een mogelijkheid bieden om fraude te plegen ('frauderisicofactoren') om op basis daarvan frauderisico's te identificeren, indien relevant.

Het geïdentificeerde frauderisico is besproken binnen het controleteam en wij zijn alert op aanwijzingen van fraude gedurende de controle. Op basis van de controlestandaard hebben wij het frauderisico met betrekking tot doorbreking van interne beheersingsmaatregelen door het bestuur (veronderstelde risico) geëvalueerd. Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is niet van toepassing, vooral omdat de mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording beperkt zijn.

Onze controlewerkzaamheden omvatten een evaluatie van de opzet en het bestaan alsmede de effectieve werking van interne beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor het mitigeren van dit risico, een evaluatie van management bias en het identificeren van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. Indien wij journaalposten met een verhoogd risico hebben geïdentificeerd, controleren wij deze door middel van validatie van brondocumentatie.

Bij het bepalen van onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de inschatting en evaluatie van de Stichting met betrekking tot het interne beleid omtrent frauderisico-

beheersing (preventie, detectie en respons), inclusief de opzet van ethische standaarden om een open en eerlijke cultuur na te streven.

Als onderdeel van onze evaluatie hebben wij de kwartaalrapportages risicobeheer geïnspecteerd, waarin de incidenten en overtredingen zijn opgenomen.

Wij hebben onze risico-inschatting en controlewerkzaamheden gecommuniceerd aan het bestuur. Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch fraudeonderzoek, welk onderzoek vaak een meer diepgaand karakter heeft.

Onze controlewerkzaamheden om frauderisico's te adresseren hebben niet geleid tot de identificatie van een kernpunt van de controle.

Wij merken op dat onze controle is gebaseerd op de procedures die zijn beschreven in overeenstemming met de toepasselijke controlestandaarden en niet primair zijn ontworpen om fraude te detecteren.

Reikwijdte van onze controle inzake het niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben feiten en omstandigheden geëvalueerd om wet- en regelgeving te identificeren die relevant is voor de Stichting. Wij hebben wet- en regelgeving geïdentificeerd die redelijkerwijs een materieel effect op de jaarrekening kan hebben op basis van onze risico-inschatting en sector kennis, door middel van het bevragen van het bestuur en een evaluatie van het beleid en geïmplementeerde procedures ten aanzien van het voldoen aan wet- en regelgeving.

Geïdentificeerde wet- en regelgeving is besproken binnen het controleteam en wij zijn alert op aanwijzingen van het niet voldoen aan wet- en of regelgeving gedurende de controle. De potentiële impact van wet- en regelgeving varieert sterk:

- De Stichting is onderhevig aan wet- en regelgeving die direct van invloed is op de jaarrekening, inclusief de Pensioenwet en verslaggevingstandaarden (inclusief voor de Stichting specifieke wet- en regelgeving). Wij hebben het voldoen aan deze wet- en regelgeving vastgesteld als onderdeel van onze controlewerkzaamheden voor de relevante elementen in de jaarrekening.
- Daarnaast is de Stichting onderhevig aan diverse wet- en regelgeving waarbij niet voldoen aan deze wet- en regelgeving indirect van invloed kan zijn op de jaarrekening ten aanzien van elementen verantwoord of toegelicht in de jaarrekening, of beide, bijvoorbeeld als gevolg van het ontvangen van boetes of claims. Wij hebben het Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp) geïdentificeerd als wetgeving die indirect, redelijkerwijs een materiële impact op de jaarrekening zou kunnen hebben.

De Nederlandse controlestandaarden beperken onze controlewerkzaamheden met betrekking tot het identificeren van het niet voldoen aan wet- en regelgeving met een indirecte invloed tot het bevragen van het bestuur en inspectie van correspondentie met toezichthoudende instanties alsmede andere juridische correspondentie. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot het identificeren van gevallen of vermoedens van niet voldoen aan wet- en regelgeving anders dan wat reeds door de Stichting is geïdentificeerd.

De impact van bekende gevallen of vermoedens van niet voldoen aan wet- en regelgeving hebben wij geadresseerd in de controlewerkzaamheden met betrekking tot de relevante elementen zoals verantwoord in de jaarrekening.

De uitgevoerde werkzaamheden inzake het adresseren van het risico op het niet voldoen aan wet- en regelgeving hebben niet geleid tot het identificeren van een kernpunt in onze controleverklaring.

Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch onderzoek naar het voldoen aan wet- en regelgeving. Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening en voor de opzet van een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude, waaronder het voldoen aan wet- en regelgeving.

Indien de gevolgen voor de jaarrekening van het niet voldoen aan indirecte wet- en regelgeving (onregelmatigheden) minder direct van invloed zijn op gebeurtenissen en transacties die in de jaarrekening tot uitdrukking komen, hoe minder waarschijnlijk het is dat de inherent beperkte controlewerkzaamheden, zoals vereist door de controlestandaarden, dit zouden identificeren. Bovendien bestaat er, zoals bij elke controle, een hoger risico op het niet detecteren van onregelmatigheden indien deze het gevolg zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, opzettelijke onjuistheden, verkeerde representaties of de doorbreking van interne beheersmaatregelen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering van niet-beursgenoteerde beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen van de Stichting bedragen circa 97,5% van het balanstotaal. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit noot 3.5.1c bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 1.137 miljoen (83%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op (afgeleide) marktnoteringen en dat voor EUR 239 miljoen (17%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op opgaven van de fondsmanagers. Het bepalen van de marktwaarde voor deze laatste beleggingscategorie is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de (beleids)dekkingsgraad vormde de waardering van de beleggingen een kernpunt van onze controle.

In paragraaf 3.4 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot h zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Wij maken gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de custodian en die onderdeel zijn van de SOC1-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van

fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Vervolgens hebben wij de waardering van beleggingen gebaseerd op opgaven van de fondsmanagers onderzocht.

De waardering van beleggingen gebaseerd op opgaven van fondsmanagers hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant. Bovendien hebben wij ook de monitoring van de Stichting op recente financiële informatie van de beleggingen na balansdatum in onze werkzaamheden betrokken.

Tot aan de datum van onze controleverklaring hebben wij voor EUR 44 miljoen (18%) van de niet-beursgenoteerde beleggingscategorieën de waardering niet kunnen toetsen aan door een accountant gecontroleerde jaarrekeningen voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Wanneer niet tijdig een jaarrekening die is voorzien van een goedkeurende controleverklaring beschikbaar is, hebben wij de betrouwbaarheid van de marktwaardering zoals door de fondsmanager is afgegeven, vastgesteld door de inschatting van deze fondsmanagers uit voorgaande jaren te toetsen aan de hand van de later in het jaar beschikbaar gekomen gecontroleerde jaarrekeningen. In aanvulling hierop hebben we diverse gesprekken gevoerd met betrokken medewerkers van de Stichting, waarbij wij significante gebeurtenissen na balansdatum, mogelijke risico's en andere relevante aspecten die van invloed zijn op de waardering van deze fondsen hebben besproken en getoetst aan brondocumentatie.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

Waardering van technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in paragraaf 3.4 in noot I de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. In paragraaf 3.6 (risicobeheersing) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de

waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij brengen de paragraaf inzake vooruitzichten onder uw aandacht, waarin het bestuur de situatie bij de dienstverlener voor de pensioenadministratie beschrijft.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 29 juni 2020

KPMG Accountants N.V.

S. van Oostenbrugge RA

4.3 Verslag van het intern toezicht

Organisatie en invulling van het intern toezicht

In het omgekeerd gemengd bestuursmodel zijn de niet-uitvoerende bestuursleden (NUB-ers) belast met het intern toezicht binnen het pensioenfonds. In deze rol hebben de NUB-ers tot taak toezicht te houden op:

- a. het beleid van het bestuur;
- b. de algemene gang van zaken in het pensioenfonds;
- c. adequate risicobeheersing;
- d. evenwichtige belangenafweging door het bestuur;
- e. de financiële informatieverschaffing door het pensioenfonds; en
- f. uitvoering van de taken door de uitvoerende bestuursleden (UB-ers) zoals vastgelegd in het vigerende bestuursreglement.

Daarnaast hebben de NUB-ers een aantal specifieke toezichtthema's geformuleerd, waarover in het tweede gedeelte van dit verslag wordt gerapporteerd.

De NUB-ers vervullen hun taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering. De NUB-ers betrekken de Code Pensioenfondsen (hierna: Code) bij de uitoefening van hun taak en zorgen ervoor dat het pensioenfonds de Code juist toepast en hierover verantwoording aflegt. Een onderdeel daarvan is het integraal behandelen van het document 'Naleving van de Code' in de bestuursvergadering. In dit document is per norm uit de Code aangegeven hoe het pensioenfonds deze norm toepast, of het conform de norm handelt en indien dit deels of niet het geval is, dan wordt dat omkleed met redenen.

Het vormgeven aan het interne toezicht door de NUB-ers is afgestemd in het bestuur en met de auditcommissie (AC) en het verantwoordingsorgaan (VO).

Hieronder geven wij, de NUB-ers, een toelichting op de invulling van onze rol in 2019. Met dit verslag leggen wij tevens verantwoording af aan het VO over het door de NUB-ers in 2019 uitgevoerde intern toezicht.

Uitoefening van het intern toezicht algemeen

In 2019 is er vier keer een NUB-overleg geweest en twee keer een NUB/AC-overleg. Omdat 2019 het eerste jaar was dat de NUB-ers, naast de rol van bestuurslid ook de rol van intern toezichthouder hadden, was het in het begin zoeken naar de juiste werkwijze. De NUB-ers hebben gedurende het jaar regelmatig met elkaar over het intern toezicht houden gesproken, waardoor er steeds meer vorm en structuur in deze rol is gekomen.

Wat betreft de algemene aspecten van de rol als intern toezichthouder hebben de NUB-ers de volgende waarnemingen:

a. Beleid van bestuur

Het is van belang dat het beleid zorgvuldig en op evenwichtige wijze tot stand komt. De opgestelde memo's met daarin opgenomen de evenwichtige belangenafweging en risicoparagraaf dragen bij aan de besluitvorming. Veel tijd is in 2019 besteed aan het tot stand brengen van een nieuw strategisch beleggingsbeleid. Het bestuur vergadert op basis van een gedegen voorbereiding en komt tot evenwichtige besluitvorming. De sfeer in het bestuur is goed en er is sprake van een actieve participatie en inbreng van elk bestuurslid.

b. Algemene gang van zaken in het pensioenfonds

In het kader van de algemene gang van zaken in het pensioenfonds stellen de NUB-ers vast of de bedrijfsvoering beheerst en integer is geweest. Het pensioenfonds beschikt over administratieve procedures, die aan de gewijzigde governance structuur zijn aangepast. Het pensioenfonds maakt gebruik van een softwareprogramma (EQili), waarmee de kwaliteit van de interne en externe verslaggeving aantoonbaar wordt geborgd.

c. Adequate risicobeheersing

In 2019 is het strategisch risicomanagement beleid en een integraal risicomanagement framework opgesteld. Ook is de risicomanagementrapportage opnieuw opgezet, waardoor het bestuur beter zicht op en inzicht in de actuele risico's bij het pensioenfonds heeft gekregen. Daarnaast bevatten alle beleidsvoorstellen een risicoparagraaf, waarin wordt aangegeven wat de impact is van het voorstel. Deze risicoparagraaf draagt eraan bij dat het bestuur bij elk besluit een goede afweging kan maken van de bijbehorende risico's.

d. Evenwichtige belangenafweging

Het pensioenfonds heeft te maken met verschillende belanghebbenden. Het is mogelijk dat beleidsvoorstellen niet in dezelfde mate gunstig zijn voor alle belanghebbenden. Het is daarom belangrijk om de impact van een voorstel op de verschillende belanghebbenden voorafgaand aan de besluitvorming vast te stellen. In beleidsvoorstellen wordt – voor zover relevant – ingegaan op de verschillende belangen en worden de voors en tegens uitgebreid in het bestuur besproken. Het bestuur kan op deze wijze een gedegen afweging van de verschillende belangen maken en zo besluiten nemen waarbij op een evenwichtige wijze rekening wordt gehouden met de belangen van de belanghebbenden. Voorbeelden in 2019 waarbij evenwichtige belangenafweging een rol heeft gespeeld en deel heeft uitgemaakt van de besluitvorming zijn (inhaal)indexering, collectieve waardeoverdracht en dynamisch balansbeheer.

e. Financiële informatieverstopping door het pensioenfonds

Het bestuur ontvangt maandelijks een rapportage met informatie over de dekkingsgraden en rendementen en tevens een schriftelijke toelichting als er belangrijke wijzigingen hebben plaatsgevonden. Op kwartaalbasis wordt daarnaast uitvoerig over vermogens- en pensioenbeheer gerapporteerd. De kwartaalrapportage wordt aan de hand van een, door de verantwoordelijke UB-er gegeven, presentatie besproken in de bestuursvergadering. In de kwartaalrapportage risicobeheer wordt onder meer aandacht besteed aan de ontwikkeling van de dekkingsgraden en de beleggingsresultaten en de ontwikkeling van het renterisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico. De NUB-ers hebben vastgesteld dat de financiële informatieverstopping in het bestuur goed is. Veel tijd is

besteed aan het ontwikkelen van een nieuw strategisch beleggingsbeleid. In 2020 zal de mandaatstructuur verder worden uitgewerkt.

f. Uitvoering van de taken door de uitvoerende bestuursleden (UB-ers) zoals vastgelegd in het vigerende bestuursreglement

Van belang is dat het, door het bestuur vastgestelde beleid tijdig, juist en efficiënt wordt uitgevoerd, met adequate beheersing van de risico's. Om goed toezicht te kunnen houden op de uitvoering is een goede informatievoorziening van groot belang. In de loop van het jaar hebben de UB-ers het bestuur steeds beter geïnformeerd over de uitvoering van het beleid. De informatieverstrekking geschiedt door c.q. op basis van:

- a. maandrapportage inzake o.a. dekkingsgraden en rendementen en kwartaalrapportages op gebied van risicomangement en vermogens- en pensioenbeheer. Deze worden in het bestuur en met de leden van de AC in de kwartaalvergaderingen besproken;
- b. verantwoordingsdocumenten waaronder twee keer per jaar een statusupdate van het beleids- en actieplan;
- c. verslagen van de UB-vergaderingen;
- d. het werk van de accountant, de actuaaris en de compliance officer;
- e. mondelinge status update door de UB-ers en het geven van presentaties tijdens de bestuursvergaderingen;
- f. overleggen tussen de voorzitter en de UB-ers. De voorzitter geeft in het bestuur een terugkoppeling van deze gesprekken.

De NUB-ers beschikten hiermee over voldoende en juiste informatie om hun taak als interne toezichthouders uit te voeren. Daarnaast ondersteunt deze informatie het bestuur in voldoende mate bij de uitvoering van zijn taken.

Oordeel van het intern toezicht

De NUB-ers hebben aan het begin van 2019 voor dat jaar acht specifieke toezichtthema's benoemd waar nadere aandacht aan zou worden gegeven. Per thema is een normenkader opgesteld aan de hand waarvan toezicht gehouden wordt en waarover verantwoording wordt afgelegd in het jaarverslag. De thema's zijn gekozen omdat die belangrijke strategische ontwikkelingen/veranderingen betreffen voor het pensioenfonds, of omdat deze van belang zijn voor de integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds. De toezichtthema's zijn afgestemd met de AC en het VO, die beide de mogelijkheid hebben gekregen om toezichtthema's aan te dragen. De toezichtthema's zijn in het bestuur besproken, waarna deze definitief zijn vastgesteld. Gedurende het jaar worden de toezichtthema's in de NUB-vergadering en in de vergadering van de NUB-ers met het VO besproken. Hieronder volgen per toezichtthema onze bevindingen en voornemens.

1. Inrichting en werking governance model

Inleiding

In 2019 is overgestapt van een paritair bestuur naar een omgekeerd gemengd bestuursmodel. Het nieuwe bestuursmodel is vormgegeven door de benoeming van zeven NUB-ers en twee UB-ers. Tevens is een auditcommissie ingesteld met een eigen reglement bestaande uit twee externe leden met als taak het toezien op het beleggingsbeleid, de risicobeheersing en de financiële informatie.

Waarneming

In het omgekeerde model is er geen sprake van een visitatiecommissie die toezicht houdt op de processen van het bestuur. De toezichtstaak valt nu toe aan de NUB-ers die daarmee hun eigen countervailing power moeten organiseren. Het spreekt vanzelf dat deze ingrijpende veranderingen een behoorlijke omslag waren in het besturen van het pensioenfonds. Een externe partij is aangezocht om de board room dynamics bij het bestuur en het VO te begeleiden. Dit geschiedde in verschillende bijeenkomsten inclusief het bijwonen van een bestuursvergadering.

Bevinding

Veel tijd is besteed aan het helder krijgen van de spelregels van de nieuwe rollen en verantwoordelijkheden. Aan het einde van 2019 hebben wij, als NUB-ers geconstateerd dat het proces gecompliceerd was, maar de verbetering in besturing heeft gebracht waarop was gehoopt. De open mind en mogelijkheid tot interventie van alle partijen heeft hieraan bijgedragen.

Voorname

Ook in 2020 zal het proces met betrekking tot de rolverdeling en de verantwoordelijkheden in het bestuur en door de NUB-ers regelmatig worden geëvalueerd.

2. Inrichting strategisch beleggingsbeleid

Inleiding

In 2018 is besloten om gedurende 2019 een nieuw strategisch beleggingsbeleid te ontwikkelen, op basis van de principes van dynamisch balansbeheer. Het toezicht ziet op het proces van deze beleidsontwikkeling. Als belangrijkste risico's voor dit proces worden gezien de complexiteit, een te late voltooiing en de kwaliteit van de uitkomst. Ook moet dit beleid begrijpelijk en uitlegbaar zijn.

Waarneming

Gedurende 2018 en 2019 heeft het bestuur in een aantal kennissessies stap voor stap de kenmerken van dynamisch balansbeheer verkend, in relatie met de kenmerken van het pensioenfonds en daarin de benodigde keuzes gemaakt. Deze sessies werden telkens voorbereid door een werkgroep, bestaande uit Cardano en de twee UB-ers. Bij deze voorbereiding werden steeds de opmerkingen, vragen en deelkeuzes van de vorige kennissessie meegenomen en verder uitgewerkt. Gaandeweg is op deze wijze een beleggingsbeleid in het

bestuur ontwikkeld, gebaseerd op de principes van dynamisch balansbeheer. In december 2019 heeft het bestuur tenslotte het nieuwe strategische beleggingsbeleid vastgesteld. In 2020 zal de implementatie stapsgewijs plaatsvinden en zullen enkele aspecten van het beleid, zoals de inzet van opties en swaps, nog nader worden uitgewerkt.

Bevinding

Als NUB-ers hebben wij vastgesteld dat de werkgroep het bestuur voortvarend, flexibel en met aandacht door het keuzeprocess heeft geleid, waardoor dit tijdig voltooid kon worden. De uitkomst achten wij bovendien begrijpelijk en uitlegbaar.

Voornemen

De implementatie van en de communicatie over het vastgestelde beleggingsbeleid, tezamen met de bewaking van de uitwerking van de resterende aspecten van het beleid, waaronder de mandaatstructuur, zullen in 2020 door de NUB-ers worden gevolgd.

3. Opvolging DNB-onderzoek

Inleiding

In 2018 werd door De Nederlandsche Bank (DNB) een beleggingsonderzoek bij het pensioenfonds verricht. Het toezicht betreft de opvolging van het plan van aanpak, met als belangrijke risico's onvoldoende opvolging van de aandachtspunten en te late voltooiing.

Waarneming

Het DNB-rapport werd in aanwezigheid van de DNB in het bestuur besproken en vervolgens heeft het bestuur vastgesteld dat er een aantal verbeterpunten te adresseren was. Veel van deze punten hadden betrekking op het gevoerde beleggingsbeleid en de onderbouwing met behulp van een regulier uit te voeren ALM-studie. Het pensioenfonds heeft alle punten aangepakt in verbeterplannen en hierover is op kwartaalbasis aan het bestuur en aan DNB gerapporteerd. Door de aanpak van het beleggingsbeleid en de omvorming naar een dynamisch balansbeheer, waartoe reeds een studie was begonnen, konden de meeste punten goed worden geadresseerd. In november 2019 is de rapportage door het bestuur besproken met DNB tijdens het jaarlijkse periodiek overleg.

Bevinding

Als NUB-ers hebben wij vastgesteld dat het DNB-rapport volledig is omgezet in actiepunten, welke door het pensioenfonds voortvarend zijn aangepakt. Dit heeft geleid tot een adequate afhandeling, waarna DNB het onderzoek heeft afgesloten. DNB heeft ermee ingestemd, dat sommige zaken meer tijd kosten en buiten het onderzoek kunnen worden afgerond. Wij zijn van mening dat het beleidskader zoals dat er nu ligt deugdelijk tot stand is gekomen. Wij merken op dat de nog openstaande bevindingen van DNB nader uitgewerkt dienen te worden. Dit betreft onder meer het formuleren of herzien van ex-ante beleggingsdoelstellingen per beleggings-categorie.

Voornemen

De opvolging en afwikkeling van de nog openstaande punten van het beleggingsonderzoek van DNB door het bestuur zullen door de NUB-ers in 2020 worden gevolgd.

4. Transitie van open naar gesloten pensioenfonds

Inleiding

Voor dit toezichtthema hebben de NUB-ers voornamelijk gelet op de wijze waarop de stappen van een open naar een gesloten pensioenfonds hebben plaatsgevonden. Daarbij is gekeken of de juiste stappen zijn genomen en of het bestuur – voor zover relevant – tijdig, juist en volledig is geïnformeerd. Een risico dat vooraf bij dit proces werd onderkend, was dat er geen tijdige afronding van het proces (voor 31 december 2019) zou zijn. Naast het proces om te komen tot een gesloten pensioenfonds en het overdragen van de IDC-pensioenkapitalen aan een nieuwe uitvoerder, is ook gekeken of er tijdig een vergelijkbare regeling beschikbaar was voor de medewerkers van het pensioenfonds zelf.

Waarneming

Het pensioenfonds heeft tijdig (1,5 jaar voor het aflopen van de uitvoeringsovereenkomst) aan de betrokken werkgevers aangegeven, dat het pensioenfonds na 31 december 2019 niet voornemens was de uitvoeringsovereenkomst te verlengen. Achtergrond hiervan is dat gezien de rijpheid van het deelnemersbestand het pensioenfonds niet in lengte van dagen zal kunnen optreden als het pensioenfonds voor de medewerkers van de aangesloten bedrijven. Ook is de IDC-2015 pensioenregeling, zoals gestart in 2015, ingehaald door de tijd en hebben grotere uitvoerders eenzelfde regeling opgetuigd, maar door hun schaalgrootte tegen lagere kosten. Het bestuur heeft moeten concluderen, alles overwegende (inclusief een evenwichtige belangenafweging), dat een verdere pensioenopbouw buiten het pensioenfonds beter is voor zowel de DB-deelnemers als de IDC-deelnemers. De ingekochte rechten (opgebouwd tot 2015) zitten in een andere regeling en blijven achter bij het pensioenfonds.

De transitie aan de werkgeverskant verliep traag en het pensioenfonds heeft herhaaldelijk om versnelling van het proces verzocht. Door de vertraging van het proces voor de keuze van een nieuwe uitvoerder, zijn de collectieve waardeoverdrachten helaas niet in 2019 uitvoerbaar gebleken. Hierdoor moet de administratie ook in 2020 worden voortgezet tot DNB de overdracht heeft goedgekeurd. Hoe met de extra te maken kosten zal worden omgegaan moet nog worden gezien.

Bevinding

Het bestuur heeft pas in een laat stadium kennis kunnen nemen van de door de advocaat van het pensioenfonds in kaart gebrachte aandachtspunten bij de voorgenomen collectieve waardeoverdracht op het gebied van de governance van het pensioenfonds en de benodigde instemming van de IDC-deelnemers. Uiteindelijk heeft dit de besluitvorming in het bestuur niet beïnvloed.

Voornemen

De afronding van de transitie van een open naar een gesloten fonds zal in 2020 door de NUB-ers blijvend worden gevolgd.

5. Transitie pensioenadministratie

Inleiding

De pensioenadministratie is in de loop van 2018 door Aon Hewitt overgedragen aan RiskCo Administrations B.V. (hierna: RiskCo). Vanaf 2019 vindt de uitvoering van de administratie 'onder eigen regie' door RiskCo plaats, met de bedoeling om in 2020 over te gaan op een nieuw pensioenadministratiesysteem. De mogelijkheid om over te stappen op een andere uitvoerder van de pensioenadministratie werd opengehouden. Zorgen voor het tijdig en kwalitatief correct uitvoeren van de pensioenadministratie is een van de belangrijkste taken van een pensioenfonds, met onder andere een (tijdelijk) financieel risico voor de deelnemers en een risico van reputatieschade voor het pensioenfonds in het geval het niet correct gebeurt.

Waarneming

De transitie van de pensioenadministratie van Aon Hewitt naar RiskCo met handhaving van het Lifetime-systeem is in het afgelopen jaar zonder bijzondere problemen uitgevoerd. RiskCo werkt aan de ontwikkeling van een nieuw en modern pensioenadministratiesysteem. De planning is dat dit nieuwe systeem in de eerste helft van 2020 bij een klant van RiskCo geïmplementeerd zal worden en daarna bij andere klanten van RiskCo, waaronder ons pensioenfonds. Als fall back kan Lifetime de komende jaren nog worden gebruikt. Gezien (i) de in het afgelopen jaar opgedane veelal positieve ervaringen met RiskCo, (ii) de genoemde fall back en (iii) de zeer beperkte markt van andere aanbieders van pensioenadministratiesystemen heeft het bestuur in 2019 besloten voorlopig geen tenderprocedure uit te schrijven.

RiskCo heeft het pensioenfonds een uitstekende dienst bewezen door een rekenmethode te ontwikkelen, waarmee het bedrag van de inhaalindexatie per deelnemer kon worden berekend. Medio 2019 kon de inhaalindexatie worden toegekend en sindsdien zijn de pensioenen verhoogd uitbetaald.

Ter bescherming van de continuïteit van de operaties wordt door RiskCo een Stichting Continuïteit opgericht, die eigenaar zal worden van de infrastructuur, hardware, software en licenties die RiskCo gebruikt voor de diensten aan de pensioenfondsen.

Het pensioenfonds is begonnen met het onderhandelen met RiskCo over een nieuw contract en SLA. Dit geschiedt met ondersteuning van Willis Towers Watson en in nauw overleg met andere gebruikers van dezelfde diensten. De verwachting is dat deze onderhandelingen in het eerste halfjaar van 2020 zullen worden afgerond.

Bevinding

De transitie van de pensioenadministratie is regelmatig aan de hand van rapportages en mondelinge toelichtingen in het bestuur aan de orde gekomen en heeft daarmee vanuit het kader van intern toezicht voldoende aandacht gekregen.

Voornemen

De transitie is in 2019 niet volledig afgerond en dit toezichtthema zal als apart thema deel van de 2020-toezichtskalender uitmaken.

6. Integraal risicomanagement framework

Inleiding

Voor dit toezichtthema hebben de NUB-ers gekeken of en hoe de uitwerking van het risicomanagement framework in opzet en uitvoering inbedding heeft gevonden in de dagelijkse uitvoering binnen het pensioenfonds en zijn uitbestedingspartners. Hierbij is voornamelijk getoetst of het framework begrijpelijk, overzichtelijk, inzichtelijk en robuust is opgezet waar tijdig risico's kunnen worden onderkend en benoemd. Bij de opzet van de nieuwe risico rapportage werd het van belang geacht dat deze zodanig zou zijn opgezet, dat het bestuur voldoende kan focussen op de materiële risico's. Doel van het pensioenfonds was om tot een toekomstvast, dynamisch en toegankelijk risicomanagement framework te komen.

In 2020 zal gewerkt worden om SIRA (systematische integriteitsrisicoanalyse) te implementeren en tevens in de loop van 2020 het uitbestedingsrisico te adresseren. Nadat de voorgaande punten zijn geadresseerd zal in 2020 voor het eerst de eigen risicobeoordeling (ERB) dienen te worden opgesteld.

Waarneming

Gedurende 2019 is er veel veranderd. Het bestaande risicomanagement framework is gedefinieerd en gedocumenteerd. In alle besluitvormingsdocumenten is standaard een heldere risicoanalyse bijgevoegd. Tevens is de periodieke risicomanagement rapportage uitgebreid en geeft deze nu een goed beeld over waar het pensioenfonds staat.

Bevinding

Er zijn grote stappen voorwaarts gemaakt, al zal de rapportage nog wel verder moeten worden uitgekristalliseerd. Aan de informatiebehoefte van het bestuur wordt nu voldaan.

Voornemen

Risicomanagement zal de risicomanagement rapportage in 2020 verder verfijnen. Het bestuur zal het integraal risicomanagement framework en de verdere verfijning in 2020 periodiek aan de orde laten komen. De NUB-ers zullen dit proces in 2020 blijven volgen.

7. Implementatie IORP II, met name de rapportage- en meldingsplicht van de sleutelfunctiehouders aan het intern toezicht

Inleiding

In 2020 moet het pensioenfonds voldoen aan de nieuwe wetgeving inzake IORP II. Het toezicht betreft met name de benoeming van de sleutelfunctiehouders (uiterlijk september 2020) en hun rapportageplicht.

Waarneming

Voor het pensioenfonds gaat dit met name om de inrichting van het risicomanagement, de auditfunctie en de actuariële inrichting. Voor de actuariële inrichting is gekozen om de sleutelfunctie te beleggen bij de actuaris. Over het risicomanagement en de auditfunctie is zowel schriftelijk als mondeling overleg gevoerd met de DNB. Voor het risicomanagement heeft het pensioenfonds gekozen om dit te beleggen bij het bestuurslid verantwoordelijk voor risicomanagement. Voor de auditfunctie had het bestuur de wens om dit te beleggen bij de algemeen directeur (tevens UB-er). Dit laatste is in november 2019 besproken met DNB en werd op dat moment nog niet goedgekeurd door DNB, wegens onvoldoende functiescheiding. Dit ondanks het ingebrachte argument van proportionaliteit (middelgroot pensioenfonds met een kleine uitvoeringsorganisatie). Voor 2019 was de algemeen directeur waarnemend sleutelfunctiehouder voor de interne auditfunctie.

Bevinding

In 2019 was het DNB-beleid ten aanzien van de sleutelfunctiehouders nog in ontwikkeling. In januari 2020 heeft DNB een aangepaste Q&A opgesteld met betrekking tot de invulling van sleutelfunctiehouders. Hieruit volgt voor het pensioenfonds dat het de sleutelfunctiehouder interne audit extern zal moeten beleggen. Een voorstel hiertoe van het bestuur is aan DNB voorgelegd.

Voornemen

Het bestuur zal in 2020 aandacht besteden aan de uiteindelijke benoeming van een sleutelfunctiehouder voor de auditfunctie en de ontwikkeling van de rapportageplicht van de sleutelfunctiehouders. De NUB-ers zullen het proces rond deze ontwikkelingen blijven volgen.

8. Opvolging acties visitatiecommissie, certificerend actuaris en accountant

Inleiding

Voor dit toezichtthema hebben de NUB-ers gekeken of het bestuur alle eerder gemaakt bevindingen van de visitatiecommissie (actief tot begin 2019), de certificerend actuaris en de accountant tijdig en correct zijn opgevolgd. Doel was om alle openstaande acties voor het jaarwerk 2019 te hebben afgerond. Dit is rond juni 2020.

Waarneming

De opvolging van de acties uit het DNB-onderzoek door middel van het afgestemde plan van aanpak, is reeds bij het derde toezichtthema besproken. Van de AC is nog geen rapportage

ontvangen en hun opmerkingen waren dus geen onderdeel van het toezicht 2019. In 2020 en daarna worden deze ook bij dit toezichtthema meegenomen.

Bevinding

Gedurende 2019 is er voldoende aandacht besteedt aan alle openstaande punten van de voormalige visitatiecommissie, de certificerend actuaris en de accountant. De actiepuntenlijst is geschoond en de meeste punten zijn aangepakt of met een sluitende reden niet opgepakt en gesloten. De punten die nog openstaan dienen nog wel afgerond te worden. Voor alle punten zou de deadline, zoals eerder gesteld, van voor het finaliseren van het jaarwerk 2019 (juni 2020), haalbaar moeten zijn.

Voornemen

Zoals hierboven bij de bevindingen is beschreven vinden de NUB-ers dat alle nu nog openstaande punten een deadline, zoals eerder vastgesteld, van voor het finaliseren van het jaarwerk 2019 (juni 2020) haalbaar moeten zijn. Daarnaast zullen onder dit toezichtthema vanaf 2020 ook eventuele opmerkingen van DNB, de AFM en de AC vallen. Het bestuur zal in 2020 alle actiepunten en eventuele opmerkingen van DNB, AFM en AC adequaat en tijdig opvolgen. De NUB-ers zullen op deze opvolging toezien.

Tenslotte

Het afgelopen jaar zijn er veel onderwerpen behandeld in het bestuur en heeft een goede verslaglegging plaatsgevonden. De verschillende onderwerpen worden op basis van memo's uitgebreid besproken in de bestuursvergadering. Beleidsvoorstellen worden eerst in een beleidsvoorbereidende vergadering besproken, waarna in een volgende bestuursvergadering besluitvorming plaatsvindt. De betreffende memo's zijn voorzien van een risicoparagraaf en waar van toepassing een paragraaf over evenwichtige belangenafweging.

4.4 *Verslag van de auditcommissie*

Inleiding

De auditcommissie is in 2019 ingesteld door de niet-uitvoerende bestuursleden van het pensioenfonds. De belangrijkste doelstelling van de auditcommissie is het versterken van de 'countervailing power' van de niet-uitvoerende bestuursleden op de terreinen van risicobeheersing, het beleggingsbeleid en de financiële informatieverschaffing van het pensioenfonds. Daarnaast ondersteunt de auditcommissie de niet-uitvoerende bestuursleden bij het toezicht op de hierboven genoemde terreinen en voorziet de niet-uitvoerende bestuurders van gevraagd of ongevraagd advies over het beleid, de uitvoering en de hieraan verbonden risico's.

Werkwijze

Algemeen

De auditcommissie kan voor de uitvoering van hun taak met de uitvoerende bestuursleden, niet uitvoerende bestuursleden, de externe accountant, de certificerend actuaaris, de externe compliance officer en het verantwoordingsorgaan overleggen. De auditcommissie heeft de mogelijkheid vergaderingen van het bestuur bij te wonen, recht op alle informatie die zij nodig acht hun taak goed te kunnen vervullen en kan gevraagd en ongevraagd adviseren over risico en compliance gerelateerde onderwerpen.

Samenstelling

Per 1 april 2019 zijn de heer M. van der Kroft en mevrouw L.E.M. Duynstee (voorzitter) benoemd als extern lid van de auditcommissie.

Vergaderingen

De auditcommissie heeft in 2019 driemaal vergaderd met het niet-uitvoerend bestuur, tweemaal met het uitvoerend bestuur en éénmaal met het bestuur. Daarnaast heeft de auditcommissie driemaal onderling een telefonische vergadering gehad.

Voor 2020 is er afgesproken dat de auditcommissie tweemaal vergaderd met het niet-uitvoerend bestuur, éénmaal met het bestuur, éénmaal per jaar met de sleutelfunctiehouder interne audit, éénmaal per jaar met de sleutelfunctiehouder risicobeheer en de auditcommissie zal minimaal tweemaal onderling vergaderen.

(Zelf)evaluatie

De auditcommissie heeft in dit eerste jaar geen zelfevaluatie uitgevoerd. Wel heeft zij kritisch gekeken op welke wijze de auditcommissie het best zou kunnen functioneren waarbij artikel 101a lid 9 van de Pensioenwet en artikel 28b Besluit uitvoering pensioenwet leidend is geweest.

Bevindingen en oordeel

Algemeen

Vanaf 1 januari 2019 wordt het pensioenfonds bestuurd op basis van het omgekeerd gemengd model. Voorheen was er sprake van een paritair model. Het eerste jaar was het voor alle betrokkenen zoeken wat nu precies de rol van de auditcommissie moest zijn. In het vierde kwartaal is helder geworden, dat de oorspronkelijk gedachte om eerst met de uitvoerend bestuurders te vergaderen en daarna met niet uitvoerende bestuurders niet praktisch was en is het vergaderschema voor het vierde kwartaal 2019 aangepast en vergadert de auditcommissie niet meer apart met de uitvoerende bestuurders. Ook is afgesproken hoe het vergaderschema voor de auditcommissie er in 2020 eruit zou moeten zien. De nadruk is komen te liggen op het versterken van de 'countervailing power' van de niet-uitvoerende bestuursleden op de terreinen van risicobeheersing, het beleggingsbeleid en de financiële informatieverstopping van het pensioenfonds en minder op een adviserende rol. Daarnaast ondersteunt de auditcommissie de niet-uitvoerende bestuursleden bij het toezicht op de genoemde terreinen.

Risicobeheersing

In 2019 is mede door een sterke verbetering van de rapportages voor risicomanagement en de wijze van behandelen in het bestuur het niveau van het risicomanagement verbeterd. Ook zijn er grote stappen gezet naar een dynamisch balansbeheer waarmee met name de financiële risico's beter te beheersen zullen zijn. Verder is er veel aandacht besteed aan het per 1 januari 2020 worden van een gesloten fonds. De impact op het pensioenfonds van het worden van een gesloten fonds is beperkt omdat de jaarlijkse premiestroom lager was dan 0,4% van de technische voorziening.

In 2020 zal de auditcommissie met betrekking tot risicobeheersing specifieke aandacht geven aan:

- het verder mandateren van taken en werkzaamheden aan de uitvoerend bestuurders;
- de uitvoering van de collectieve waardeoverdracht van het opgebouwde pensioenkapitaal in de individuele beschikbare premieregeling.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid is permanent onderwerp van discussie geweest in de bestuursvergaderingen in 2019. De basis van deze discussies werd gevormd door bespreking van de kwartaal beleggingsrapportages. In deze rapportages werd uitgebreid stil gestaan bij de beleggingsresultaten in de rendements- en matchingportefeuille. De relatieve beleggingsresultaten, het rendement van de portefeuilles die worden beheerd door de geselecteerde asset managers ten opzichte van de benchmark, werden in de vergaderingen telkenmale intensief besproken. Hierbij werd regelmatig de keuze voor actief versus passief beleggen aan de orde gesteld. De ten opzichte van 2018 sterk verbeterde risicomanagementrapportages waren hierbij eveneens informatief en onafhankelijk in oordeel. Dit sterkte de auditcommissie in haar 'countervailing' rol. De gekozen defensieve beleggingsstijl in de aandelenportefeuille en de prestaties van de diverse geselecteerde vermogensbeheerders waren eveneens onderwerp van discussie. Deze defensieve portefeuillesamenstelling bleek de belangrijkste (en uitlegbare) reden te zijn voor het achterblijven

van de beleggingsresultaten ten opzichte van de benchmark in de rendementsportefeuille over heel 2019. De samenstelling van en keuze voor de illiquide beleggingen - private equity en de onroerend goed portefeuille - zijn eveneens meermalen aan de orde geweest. Liquiditeitsoverwegingen werden daarbij besproken evenals de strategische gewichten en bandbreedtes.

In 2019 is erg veel tijd besteed aan de overgang naar dynamisch balansbeheer. Iedere vergadering is dit belangrijke onderwerp uitvoerig besproken in een open en constructieve wijze. Ook Cardano heeft diverse keren een uitgebreide toelichting gegeven op de wijze waarop dit beleid kan worden ingericht. De auditcommissie heeft ook in een vroeg stadium een aparte informatiesessie gehad met de uitvoeringsorganisatie en Cardano over de overgang naar een dynamisch balansbeheer.

Voor 2020 is de implementatie en werking van het dynamische balansbeheer een van de belangrijkste aandachtspunten. Vanuit de auditcommissie zullen wij dit proces nauwgezet blijven volgen. Daarnaast blijft onze aandacht gericht op de beleggingsresultaten, de samenstelling van de totale beleggingsportefeuille en de keuze voor de diverse vermogensbeheerders. De discussie omtrent actief versus passief beheer zal de auditcommissie in 2020 intensief blijven volgen.

Financiële informatieverschaffing

De auditcommissie zal in de gelegenheid worden gesteld om te adviseren over de vast te stellen jaarrekening 2019 en de kwalitatieve en kwantitatieve normen die aan een jaarrekening gesteld worden en bespreekt het concept accountantsverslag, concept actuariel rapport en management letter. De auditcommissie heeft vastgesteld dat het bestuur de aanbevelingen van accountant, certificerend actuaris en de visitatiecommissie heeft behandeld en onderbouwing heeft gegeven met betrekking tot opvolging van de aanbevelingen.

In 2019 is een interne audit charter vastgesteld. De auditcommissie zal in 2020 specifiek aandacht besteden aan de werking van deze charter.

4.5 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het verantwoordingsorgaan (VO) heeft als taak een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, over het gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Verder heeft het VO een adviestaak over door het bestuur voorgenomen besluiten met betrekking tot een aantal in het reglement VO bepaalde thema's.

Het verantwoordingsorgaan oordeelt aan het eind van het jaar of het bestuur goed heeft gehandeld. Dat oordeel wordt opgenomen in het jaarverslag.

Het VO vertegenwoordigt de actieven, slapers en gepensioneerden. In totaal zitten er vijf mensen in het VO. Vier leden zitten er namens slapers en gepensioneerden, één namens actieve werknemers.

Algemeen

Het VO heeft haar taken en bevoegdheden naar tevredenheid kunnen uitvoeren op basis van overeengekomen procedures die voorzien in een periodieke informatievoorziening vanuit het bestuur van het Nedlloyd Pensioenfonds.

In 2019 vonden er vier reguliere overlegvergaderingen met het bestuur plaats, die het VO in de gelegenheid stelden om over onderwerpen geïnformeerd te worden. Daarnaast hebben er een aantal gezamenlijke sessies plaatsgevonden welke in het teken stonden van de samenwerking ten aanzien van het nieuwe bestuursmodel. De toelichtingen waren naar de mening van het VO voldoende om zich een oordeel te kunnen vormen.

Voorts werd er door VO leden een aantal themabijeenkomsten bijgewoond van de Pensioenfederatie ter verdieping van de kennis over bepaalde onderwerpen van belang voor VO's.

Over het jaar 2019 heeft het VO een overleg gehad met de auditcommissie.

Het verslagjaar 2019 werd gekenmerkt door wijzigingen. Allereerst is daar natuurlijk het historische besluit om per 1 januari 2020 te gaan naar een gesloten fonds. Daarnaast was er de wijziging in het bestuursmodel, waarbij van een paritair model werd overgegaan naar een omgekeerd gemengd bestuursmodel. Voor het VO betekende dit ook een aanpassen aan bestaande overleg situaties. Voorts waren er nog diepgaande discussies over het door het bestuur voorgestelde (en intussen ingevoerde) dynamisch balansbeheer. Uit de door het bestuur in dit jaarverslag gepresenteerde cijfers blijkt duidelijk dat het Nedlloyd Pensioenfonds een 'grijs' fonds is. Het aantal slapers nam iets af, de actieven namen iets toe, maar onder de gepensioneerden was er een daling van 3%. Vanaf 1 januari 2020 zullen er geen actieve deelnemers meer zijn en bestaat het fonds uit gepensioneerden en zij die op termijn een Nedlloyd pensioen mogen verwachten. Het VO hecht eraan het bestuur te danken voor de ondersteuning in deze transitieperiode. Die positieve houding, alsmede de begeleiding door zogenaamde 'subject-matter-experts' hebben ervoor gezorgd dat het VO met vertrouwen de toekomst tegemoet ziet.

Per 1 juli 2019 zijn mevrouw Antoinette Stegmeijer en de heer Ron van Meurs herbenoemd als leden van het VO.

Adviezen

Gedurende het jaar vormt het VO een oordeel over het handelen van het bestuur. In 2019 heeft het VO adviesaanvragen ontvangen en advies uitgebracht over:

- Beloningsbeleid bestuursorganen
- Aanpassing van het Pensioenreglement
- Aanpassing van het reglement VO
- Wijziging van de statuten van het Nedlloyd Pensioenfonds

De door het VO uitgebrachte adviezen zijn telkens tot stand gekomen na uitvoerige toelichting door het bestuur of derden. Voorgestelde wijzigingen en/of aanpassingen zijn in het algemeen door het bestuur overgenomen.

Economisch situatie en rendement

2019 was een zeer goed jaar voor beleggingen en dan met name voor aandelen. Dit ondanks de onzekerheid over de uitwerking van Brexit en de handelsconflicten tussen de Verenigde Staten en China.

Overall heeft NPF een keurig rendement van 10% gemaakt op haar beleggingen. Op aandelen werd een rendement gemaakt van 25,5% waarbij alle regio's, maar vooral de VS het heel goed hebben gedaan. Wel bleef het rendement iets achter bij de benchmark (25,5% versus 27,9%).

Ook op indirect vastgoed en private equity werden nette rendementen behaald (resp. 9,5% en 8%). De vergelijking voor private equity met de benchmark die is gebaseerd op aandelenrendementen lijkt het VO niet erg zinvol. Waar in 2018 een outperformance van 13% werd gerealiseerd, bedroeg de underperformance in 2019 bijna 24%.

Op de risicomanagementportefeuille (staatsobligaties met een zeer hoge rating) werd een rendement behaald van 6,9%, in lijn met de benchmark. De toch al lage rente per ultimo 2018 is in de loop van 2019 nog verder gedaald, onder meer door het inkoopbeleid van de ECB. In het vierde kwartaal is voor ongeveer een bedrag van € 200 miljoen aan credits verkocht. De opbrengst hiervan is toegevoegd aan de risicomanagementportefeuille.

De beleidsdekkingsgraad (gemiddelde DNB dekkingsgraad over 12 maanden) is gedurende het jaar gedaald van 125% naar 121,3%. Ook de nominale dekkingsgraad op basis van de marktrente is gedaald van 121,3% per ultimo 2018 naar 119,0% per ultimo 2019. Doordat de pensioenverplichtingen door de dalende rente met ruim € 100 miljoen zijn gestegen is het effect van de behaalde rendementen op de beleggingen grotendeels weggevallen.

Dynamisch Balansbeheer

Tot eind 2019 bedroeg de strategische bandbreedte voor het percentage beleggingen in de returnportefeuille 50-70% van het balanstotaal. Deze allocatie was gebaseerd op de in 2016 uitgevoerde ALM-studie. De feitelijke allocatie lag in de afgelopen jaren echter meestal tussen de 50-55%. Mede op basis van opmerkingen van DNB en een onderzoek naar de risicohouding onder de deelnemers van het NPF heeft het bestuur besloten tot een grondige herijking van het beleggingsbeleid.

Dit leidde eind 2019 tot een besluit van het bestuur over het toekomstig beleggingsbeleid waarbij de hoogte van het te nemen risico afhankelijk wordt gesteld van de feitelijke dekkingsgraad op enig

moment. In concreto wordt dan bij hogere dekkingsgraden (boven 130%) en lagere dekkingsgraden (onder de 120%) risico teruggenomen en minder in de returnportefeuille belegd.

In het laatste kwartaal van 2019 en het eerste kwartaal van 2020 heeft dit geleid tot de verkoop van de volledige credits portefeuille en een gedeeltelijke verkoop van de aandelen. Gezien de recente koersontwikkelingen van aandelen en credits als gevolg van de Corona-crisis heeft dit beleid voor de korte termijn gunstig uitgepakt.

Het VO heeft veel waardering voor de zorgvuldigheid en de professionaliteit van het bestuur bij het concipiëren van dit nieuwe beleggingsbeleid en de mate waarin het VO is betrokken. Wij begrijpen en delen de gedachte dat het zinnig is bij hoge dekkingsgraden risico terug te nemen als koopkrachtbehoud en inhaalindexatie binnen handbereik liggen.

Meer moeite hebben we echter met het fors terug nemen van het risicobudget bij lagere dekkingsgraden. De voorgenomen strategische hoogte van de returnportefeuille van 25% bij dekkingsgraden onder de 110% in combinatie met de beoogde afdekking middels putopties van het overgrote deel van de aandelenportefeuille lijkt te conflicteren met het primaire doel van het beleggingsbeleid. Dit wordt namelijk gedefinieerd als volgt: “het beleggingsbeleid is primair gericht op koopkrachtbehoud en inhaalindexatie”.

Daar waar het overgrote deel van de middelen wordt belegd in staatsobligaties die momenteel niet of zelfs negatief renderen zal het rendement nodig voor koopkrachtbehoud en eventuele inhaalindexatie moeten komen uit de returnportefeuille. Het lijkt er op dat het bestuur in zeer belangrijke mate heeft gekozen voor het zo veel mogelijk vermijden van de kans op een eventuele korting ten detrimente van de mogelijkheden om de pensioenen aan te passen aan de stijging van de kosten van levensonderhoud en de mogelijkheid van het uitkeren van een inhaalindexatie.

Wij zijn het eens met de wens van het bestuur om minder risicovol te beleggen, maar zijn van mening dat men hierin te ver is doorgeschoten. Ook het reeds gememoreerde onderzoek naar de risicobereidheid onder de deelnemers wijst in deze richting.

Uitvoeringskosten per deelnemer

Een punt van aandacht van het VO is de ontwikkeling van de administratieve uitvoeringskosten per deelnemer.

De administratieve uitvoeringskosten (inclusief de kosten van uitbesteding van de pensioenadministratie) stijgen van € 2,1 miljoen naar € 2,3 miljoen: een stijging van 10%. Echter uitgedrukt in kosten per deelnemer (actief en gepensioneerd) stijgen de kosten van € 286 in 2018 naar € 325 in 2019, een stijging van 13,6 %. Het bestuur geeft aan dat de kostenstijging het gevolg is van eenmalige advieskosten, samenhangend met de overgang naar een gesloten fonds, het nieuwe bestuursmodel en de ontwikkeling van het Dynamisch Balansbeheer.

Het VO verwacht derhalve dat, zonder deze eenmalige kosten, de kosten per deelnemer in 2020 zullen dalen en dat de doelstelling van het bestuur namelijk ‘gelijkblijvende uitvoeringskosten op het gemiddeld niveau van de drie voorafgaande jaren’ zal worden behaald.

In dit verband vraagt het VO zich af waarom het bestuur het noodzakelijk achtte in het verslagjaar een extra dotatie van € 5 miljoen euro te doen aan de voorziening voor uitvoeringskosten. Naar de mening van het VO kan bij een gesloten fonds (vanaf 2020) een daling van de uitvoeringskosten van de pensioenorganisatie worden bewerkstelligd.

Het VO stelt vast dat de vermogensbeheerkosten enigszins zijn gedaald van € 10,7 miljoen in 2018 naar € 10,5 miljoen in 2019, dit ondanks een forse stijging in de vermogensbeheerkosten van het indirect vastgoed. Het VO verwacht dat de daling zich zal voortzetten in de volgende jaren.

Statutenwijziging

In het overleg met het bestuur over de adviesaanvraag inzake een voorgenomen wijziging van de statuten heeft het VO laten weten het in principe niet eens te zijn met twee specifieke punten en wel de mogelijkheid waarbij twee niet-uitvoerend bestuurders het pensioenfonds kunnen vertegenwoordigen en de bepaling over de mogelijkheid tot het ontslaan van leden van het VO door het bestuur. Aangezien er enige tijdsdruk stond op de statuten wijziging gezien de al ingevoerde wijziging van het bestuursmodel plus het gegeven dat er na een jaar weer een statutenwijziging zou komen in verband met het verkleinen van het bestuur, heeft het VO een positief advies gegeven met de aantekening in 2020 bij de volgende statutenwijziging op beide punten terug te zullen komen.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Ook het VO ziet de relevantie van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) in het maatschappelijk kader waarbinnen pensioenfondsen opereren. Het bestuur dient er echter voor te waken dat al te veel nadruk op MVB afleidt van de belangrijkste doelstelling, namelijk het zeker stellen van zo goed mogelijke pensioenuitkeringen voor alle betrokkenen, ook in de toekomst. Met name de selectie van vijf Social Development Goals (SDG's), en een voorziene toespitsing op drie SDG's kan leiden tot een kokervisie in het totale beleggingsbeleid. Het VO verwacht nadrukkelijk betrokken te worden bij de implementatie van MVB.

Rapportage

De rapportage aan bestuur en VO is in het verslagjaar sterk verbeterd. Daarbij is er een open houding om de inhoud van de rapporten toe te lichten en in discussie te brengen.

Opzegging van de Uitvoeringsovereenkomsten

In 2018 heeft het VO positief advies uitgebracht betreffende de opzegging van de uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten werkgevers in het kader van de uitvoering van de IDC-2015 pensioenregeling. Het VO heeft ten aanzien van het besluit, aangegeven dat het VO er vanuit gaat dat in de te nemen stappen, het bestuur rekening zal houden met de belangen van de actieve deelnemers, en dat voor hen de negatieve gevolgen van het besluit zoveel mogelijk zullen worden gemitigeerd. Gedurende 2019 heeft het bestuur met de aangesloten werkgevers contact gehad over de afronding en de aankomende collectieve waardeoverdracht voor de deelnemers en slapers, welke onder de IDC-2015 regeling vallen. De streefdatum van het bestuur was dat in de tweede helft van 2019 een plan van de werkgever klaar zou liggen, over de inrichting en uitvoering van de Collectieve waardeoverdracht naar een andere pensioenuitvoerder. Zelfs na dringende verzoeken van het bestuur is het helaas niet gelukt om dit plan van de werkgever voor eind 2019 te hebben ontvangen. Op 30 januari 2020 ontving het VO een verzoek om advies voor Collectieve waardeoverdracht.

Verantwoording en oordeel 2019

Het VO heeft kennis genomen van het concept-jaarverslag en jaarrekening 2019. Met inachtneming van de vorenstaande opmerkingen is het VO van oordeel dat binnen de gestelde kaders en afspraken het bestuur het beleid goed heeft uitgevoerd, met een evenwichtige afweging van de belangen.

Rotterdam, 29 juni 2020

Namens het verantwoordingsorgaan van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds

Antoinette Stegmeijer, voorzitter

Hans Muis, secretaris

Reactie van het bestuur

Met dank heeft het bestuur kennisgenomen van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid van het bestuur in 2019.

Ook in 2019 heeft het bestuur diverse adviesaanvragen nader toegelicht. Het bestuur heeft deze werkwijze als prettig ervaren en hecht veel belang aan de uitgebrachte adviezen.

Het bestuur is het met het verantwoordingsorgaan eens dat er in 2019 enkele belangrijke stappen en/of besluiten zijn genomen. Naast het feit dat de pensioenopbouw per 1 januari 2020 buiten het pensioenfonds wordt ondergebracht is de overgang naar een omgekeerd gemengd bestuursmodel een belangrijke wijziging. Deze nieuwe governance situatie - met andere rollen binnen het bestuur en een andere inrichting van het intern toezicht - heeft het verantwoordingsorgaan ook in de praktijk ervaren gedurende 2019. Voor alle betrokkenen was dit een nieuwe manier van samenwerken waarmee begin 2019 is gestart en waar het verantwoordingsorgaan ook een prima rol in heeft gespeeld. Het bestuur is blij met de waardering die door het verantwoordingsorgaan wordt uitgesproken over de (positieve houding van en) goede ondersteuning door het bestuur gedurende de transitieperiode.

De overgang naar dynamisch balansbeheer is een andere belangrijke ontwikkeling, waarbij het verantwoordingsorgaan ook nauw betrokken is geweest. Het verantwoordingsorgaan begrijpt de keuze van het bestuur voor deze nieuwe inrichting van het strategische beleggingsbeleid, maar geeft aan dat het moeite heeft met het onderdeel van het beleid dat bij lage dekkingsgraden ervoor zorgt dat het risicobudget fors wordt verlaagd. Het bestuur is van mening dat het beleid op zorgvuldige wijze tot stand is gekomen, waarbij voor- en nadelen grondig tegen elkaar zijn afgewogen gelet op de risicohouding van het pensioenfonds. Tegelijkertijd houdt het bestuur, mede tegen het licht van de huidige marktomstandigheden, oog voor de effecten van het beleid bij lage dekkingsgraden. Het bestuur houdt daarom dit beleid in de loop van 2020 opnieuw tegen het licht.

Ook de voorgenomen collectieve waardeoverdracht was een speerpunt voor het bestuur. Het verantwoordingsorgaan constateert dat het plan van de werkgever rondom de collectieve waardeoverdracht lang op zich heeft laten wachten, met als gevolg dat pas eind januari 2020 de adviesaanvraag hiervoor is ontvangen. Het bestuur erkent dat het proces lang gelopen heeft ondanks vroegtijdige opzegging door het pensioenfonds. Het bestuur heeft veel aandacht besteed aan de voorbereidingen van de collectieve waardeoverdracht, in goed overleg met de werkgever. Ook is waar mogelijk de nodige druk uitgeoefend om de nodige voortgang te behouden. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in de adviesaanvraag en daarna de formele melding vanuit het fonds aan DNB van de voorgenomen waardeoverdrachten, met het verzoek om een verklaring van geen bezwaar af te geven. Dit proces loopt nog op moment van vaststelling van de jaarrekening. Het bestuur hoopt en verwacht de collectieve waardeoverdracht spoedig af te ronden. Het bestuur is positief dat het

verantwoordingsorgaan in algemene zin constateert dat het bestuur de belangen ook bij dit besluit evenwichtig heeft afgewogen.

De ontwikkeling van de uitvoeringskosten per deelnemer is een punt van aandacht bij het verantwoordingsorgaan. De bijzondere kosten die speelden in 2019 waren eenmalig en het verantwoordingsorgaan verwacht – zeker ook vanwege de overgang op een gesloten fonds – een daling van de uitvoeringskosten per deelnemer in 2020. Het bestuur onderschrijft het attentiepunt van het verantwoordingsorgaan. De kostendoelstelling blijft ook voor het bestuur onverminderd een strategisch speerpunt.

Wat betreft de opmerkingen bij de statutenwijziging: het bestuur komt zeker terug op de door het verantwoordingsorgaan genoemde punten bij de volgende statutenaanpassing.

Ook bij de verdere invulling van het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen zal het bestuur het verantwoordingsorgaan (blijven) betrekken.

Tot slot is het bestuur blij met de constatering van het verantwoordingsorgaan dat de rapportage aan het orgaan sterk verbeterd is in het verslagjaar.

Het bestuur dankt de leden van het verantwoordingsorgaan voor de verrichte werkzaamheden in het verslagjaar 2019 en ziet - net als het verantwoordingsorgaan - met vertrouwen de toekomst tegemoet.

Rotterdam, 29 juni 2020

Het bestuur van Stichting Nedlloyd Pensioenfonds

4.6 Personalia

Bestuur

Bestuursleden	Functie	Namens
Jeppje Machielsen	onafhankelijk voorzitter	
Feikje Wittermans	niet-uitvoerend bestuurslid	werkgevers
Daniël Sikkens	niet-uitvoerend bestuurslid	werknemers
Mark Schenkel	niet-uitvoerend bestuurslid	werknemers
Hans Meurs	niet-uitvoerend bestuurslid	gepensioneerden
Koen Knapper	niet-uitvoerend bestuurslid	gepensioneerden
Frans Dooren	uitvoerend bestuurslid	
Randy Caenen	uitvoerend bestuurslid	

Jeppje (H.J.) Machielsen: geboren op 3 januari 1960, benoemd op 1 december 2011, herbenoemd tot eind 2023

hoofdfunctie: voormalig directeur concern control van Koninklijke Nedlloyd N.V.; voormalig CFO (lid van de raad van bestuur) van ENECO N.V.

nevenfuncties: lid van de raad van commissarissen van PWN N.V.; lid raad van toezicht Stichting Pensioenfonds Nederlandse Groothandel; voorzitter van de raad van toezicht Stichting Pensioenfonds Recreatie; lid Vereniging Aegon.

Feikje (F.) Wittermans: geboren op 29 februari 1964, benoemd op 1 januari 2017 tot eind 2021

hoofdfunctie: business development manager Vopak Europe & Africa; voormalig manager operations buitendienst Selektvracht.

nevenfuncties: Lid raad van toezicht Endowment Fund Mandeville Academy; aspirant bestuurslid Vopak Pensioenfonds.

Daniël (D.E.) Sikkens: geboren op 3 januari 1957, benoemd op 1 januari 2011, herbenoemd tot eind 2022

hoofdfunctie: zelfstandig adviseur op het gebied van fusies & overnames en legal interim voormalig secretary executive committee/manager corporate communications van P&O Nedlloyd.

nevenfuncties: secretaris/penningmeester Vereniging Nedlloyd Golf; vice-voorzitter bestuur Erasmus Alumni Trust; lid Advisory Committee Pensioen Bestuurstafel van European Pension Fund Investment Forum, lid raad van toezicht Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Rotterdam, secretaris/penningmeester Stichting Kunstbezit Koninklijke Nedlloyd; lid raad van commissarissen CityKids Rotterdam en Den Haag.

Mark (M.) Schenkel geboren op 15 augustus 1974, benoemd op 1 januari 2015, herbenoemd tot eind 2020

hoofdfunctie: Hoofd Interne Controle/Senior Adviseur Interne Controle bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid/Openbaar Ministerie;

voormalig General Manager corporate services en compliance Maersk Group.

nevenfuncties: -

- Hans (H.F.) Meurs:** geboren op 2 december 1949, benoemd op 1 januari 2015, herbenoemd tot eind 2022
hoofdfunctie: voormalig Senior Vice President Asia CMA CGM;
voormalig regio directeur Asia Pacific P&O Nedlloyd.
nevenfuncties: Bestuurslid Vereniging Nedlloyd Golf; voorzitter Stichting voor Surinaamse Genealogie.
- Koen (K.H.) Knapper:** geboren op 16 mei 1953, benoemd op 1 januari 2013, herbenoemd tot eind 2020
hoofdfunctie: voormalig finance manager bij P&O Nedlloyd B.V.;
voormalig financial controller bij Koninklijk Vopak N.V.
nevenfuncties: lid van het verantwoordingsorgaan van Stichting Pensioenfonds Vopak.
- Frans (F.T.E.) Dooren:** geboren op 2 februari 1965, benoemd in 2019 voor onbepaalde tijd
hoofdfunctie: directeur
nevenfuncties: Instituut voor Pensioeneducatie (IVP): lid bestuur;
European Pension Fund Investment Forum (EPFIF): lid Advisory Committee;
Capricorn Cleantech Fund N.V.: bestuurslid namens het pensioenfonds;
BMO Asset Management (voorheen F&C): lid Klantenadviesraad;
Pensioenfederatie: lid commissie Vermogensbeheer.
- Randy (R.T.) Caenen:** geboren op 8 februari 1980, benoemd in 2019 voor onbepaalde tijd
hoofdfunctie: Chief Finance & Risk Officer
nevenfuncties: commissie risicomanagement CFA Society VBA Netherlands, Editorial advisory board Institutional Real Estate Inc.
- Verantwoordingsorgaan:**
namens
gepensioneerden: Hans (J.E.) Muis, secretaris
Han (H.) van Manen
Ron (R.E.) van Meurs
Hennie (H.G.A.) Rijntjes
namens werknemers: Antoinette (A.) Stegmeijer, voorzitter
- Auditcommissie:**
Lucie (L.E.M.) Duynstee (tot 1 april 2021)
Mark (M.F.) van der Kroft (tot 1 april 2022)
- Directie:** Frans (F.T.E.) Dooren, directeur
- Accountant:** Sander (S.) van Oostenbrugge, KPMG Accountants N.V.
Certificerend actuaaris: Edwin (E.) Schokker, Willis Towers Watson

Adviserend actuaris: Lonneke (L.) Thissen, Sprenkels & Verschuren B.V.
Compliance officer
(extern): Nederlands Compliance Instituut B.V. tot 1 juli 2019
BDO vanaf 1 juli 2019

4.7 Samenvatting Pensioenreglement IDC 2015

Pensioensysteem:	Individueel beschikbare premiereregeling, waarbij na ontvangst de premies worden belegd op een beleggings- of spaarrekening, tenzij de deelnemer voor 15 januari aangeeft de spaarbijdragen aan te willen wenden voor pensioenaanspraken.
Pensioenrichtdatum:	De eerste van de maand volgend op de 67 ^{ste} verjaardag, aankoop van levenslang ouderdoms- en nabestaandenpensioen in de verhouding 100:70 bij een gekwalificeerde pensioenuitvoerder.
Ingangsdatum:	Flexibele pensioendatum tussen 55 en 67 jaar.
Premiegrondslag:	Het pensioengevende salaris (dat is het met de werknemer overeengekomen vaste bruto jaarsalaris inclusief vakantietoeslag en eventuele dertiende maand), in 2019 gemaximeerd op € 107.593, minus de franchise.
Franchise:	Per 1 januari 2019: € 13.785 (fiscaal minimum).
Premiebijdragen:	Leeftijdsafhankelijke premies tot 67 jaar; een percentage van de premiegrondslag, gebaseerd op Besluit 2015, staffel II, 3% rekenrente.
Risico partnerpensioen tijdens deelnemerschap:	
• Levenslang:	1,16% van de laatst vastgestelde pensioengrondslag vermenigvuldigd met het aantal dienstjaren vanaf datum indiensttreding, doch niet eerder dan vanaf 1 januari 2015 rekening houdend met de parttimefactor.
• Anw:	12 maal de maandelijkse nabestaandenuitkering vanuit de Algemene Nabestaandenwet (exclusief vakantiegeld en exclusief tegemoetkoming) (2019: 14.775) ingaande de eerste dag van de maand volgend op de maand, waarin de deelnemer overlijdt.
Wezenpensioen:	Voor elk kind (maximaal vijf) 0,232% van de laatst vastgestelde pensioengrondslag vermenigvuldigd met het aantal dienstjaren vanaf datum indiensttreding, doch niet eerder dan vanaf 1 januari 2015.
Toeslagbeleid (directe inkoop):	Zolang de beleidsdekkingsgraad gelijk is aan of hoger is dan 110%: aanpassing ingegane pensioenen en premievrije aanspraken met procentuele wijziging van de algemene prijsindex voor zover toekomstbestendig kan worden geïndexeerd en voor zover de wet en de financiële positie van het pensioenfonds dit toelaat.
Keuzemogelijkheden:	Tussentijds (een deel van) het pensioenkapitaal omzetten in pensioenaanspraken, flexibele pensioendatum, variatie hoogte pensioenuitkeringen en/of deeltijdpensioen vanaf 55 jaar.

Colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van: Stichting Nedlloyd Pensioenfonds

bezoekadres: Boompjes 40 3011 XB Rotterdam
postadres: Postbus 1982 3000 BZ Rotterdam

telefoon: 010 - 400 70 20
e-mail: nedlloyd.pensionfund@nedlloyd.com
internet: www.nedlloydpensioenfonds.nl

Publicatiedatum: juni 2020